

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «ЛЬВІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІЗНЕСУ ТА ПРАВА»
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

Прокіпчук Левко Ігорович

УДК 336.22 (477)

ДИСЕРТАЦІЯ
АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УМОВАХ
РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

 **Прокіпчук Л.І.**

*Звертаючись за листом з ім'ямом
привітанням дисертанта,* Науковий керівник:

Раделицький Юрій Орестович
доктор економічних наук, доцент

Взявши за підставою  **Раделицький Ю.О.**



Львів – 2020

АНОТАЦІЯ

Прокіпчук Л.І. Адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – ПВНЗ «Львівський університет бізнесу та права», Західноукраїнський національний університет. – Львів, 2020.

Дисертаційна робота присвячена систематизації теоретико-методичних засад та розробленні практичних рекомендацій щодо удосконалення чинної практики адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави.

Визначено сутність поняття «митна політика» та обґрунтовано доцільність її реалізації на принципах: відповідальності учасників митних відносин, гласності та прозорості, добросовісності, законності, рівності, простоти, єдності, балансу інтересів, підзвітності та доступності інформації, загальності справляння митних платежів.

Розглянуто основні напрямки реалізації митної політики в Україні, а саме: вдосконалення економіки залучаючи найбільш інноваційні компанії у світі; створення економічного середовища для оновлення зовнішньоекономічної спеціалізації країни; підтримка наукоємних галузей; розширення географічної структури імпорту та експорту, забезпечення найкращих умов для українських компаній; уніфікація митного тарифу відносно країн-членів ЄС, куди наразі прямує Україна.

Досліджено ретроспективу розвитку системи митно-податкового адміністрування в Україні з подальшим виділенням чотирьох етапів її еволюції (1991 – 2004 рр. – створення та становлення системи адміністрування митних платежів; 2004 – 2012 рр. – модернізація митної та податкової системи; 2012 – 2019 рр. – реформування єдиної системи адміністрування митних платежів, податків та зборів; з 2019 р. – дотепер – запровадження нового порядку

здійснення сплати митних платежів шляхом зарахування коштів на Єдиний казначейський рахунок Держмитслужби).

У дисертації розкрито теоретичні основи адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави, їх функції (фіскальна, контрольна, регулююча), принципи (законність, рівність учасників адміністрування митних платежів перед законом, оптимальність втручання, єдність та цілісність механізму адміністрування, прозорість та гласність, бюджетна ефективність, презумпційність), інструменти (ставки митних податків та зборів, ведення обліку суб'єктів ЗЕД, податкове консультування, митний контроль, оформлювання переміщуваних через митний кордон товарів, визначення митної вартості та її контроль, пільги і преференції при сплаті митних платежів, контроль трансфертного ціноутворення) та вплив на розвиток держави. Обґрунтовано структурно-логічну схему механізму адміністрування митних платежів з чітко визначеними напрямками дії, функціями, похідними функціями та методами впливу на адміністрування митних платежів.

Проведено аналіз ключових показників ефективності системи адміністрування митних платежів, який дозволив забезпечити повне охоплення усіх чинників впливу на їх справляння, зокрема, ефективності роботи органів митниці, змін у податковому та митному законодавстві, обсягів експортно-імпорتنних операцій та загальних показників економічної активності у державі.

Визначено комплекс заходів спрямованих на забезпечення ефективного ведення боротьби з контрабандою продукції на митному кордоні в Україні (встановлення жорсткого публічного контролю за діяльністю митних і прикордонних органів, визначення покарання за вчинення корупційних діянь, оптимізація ставок митних платежів, спрощення процедур митного оформлення товарів, забезпечення взаємодії органів митниці та інших правоохоронних і контролюючих органів, забезпечення технічного обслуговування митниці сучасними засобами контролю, розвиток кінологічної служби, застосування пошукових методів, заснованих на міжнародному досвіді).

Запропоновано систему показників та методику оцінювання фінансової результативності адміністрування митних платежів та проведено оцінювання ефективності здійснення митного контролю і митних процедур регіональними митницями Державної митної служби України, яка дала змогу в контексті розрахунку інтегральних індексів ефективності митного контролю та ефективності митних процедур встановити значний розрив між максимальним та мінімальним значеннями, що вказує на різних підходах до спрощення системи адміністрування митних платежів на різних митницях та суттєвих відмінностях у результативності впровадження нововведень.

Визначено основні внутрішньорегіональні тенденції адміністрування митних платежів на прикладі діяльності Галицької митниці у Львівській області за період 2015-2019 рр., які дозволили встановити, що Львівська область займає високі позиції при справлянні митних платежів порівняно з іншими регіонами України (у 2019 році вона займала п'яту позицію, поступаючись м. Києву, Київській, Одеській та Дніпропетровській областям); суттєвим є «внесок» Львівської області у формування надходжень митних платежів до державного бюджету Галицькою митницею Державної митної служби (на території області акумулюється більше $\frac{3}{4}$ надходжень); основним бюджетоформуючим податком у складі митних платежів, які справляються на території Львівської області, є ПДВ; нижчі показники має область у випадку порівняння видів митних платежів при акумулюванні їх до бюджету Галицькою митницею в контексті справляння акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (на території області збирається $\frac{1}{2}$ податку, утім помітною є тенденція до зниження частки податку).

Обґрунтовано основні напрями удосконалення системи адміністрування митних платежів в Україні (покращення інформаційного та організаційно-правового забезпечення діяльності митних органів, посилення контролю з боку митних органів щодо товарів, які проходить через митницю, формування збалансованої політики протекціонізму, спрощення оформлення митних процедур; вдосконалення системи електронного декларування, впровадження

механізму імплементації законодавства ЄС в адміністрування митними платежами в Україні, впровадження ефективних методів протидії корупції і контрабанді, формування системи управління персоналом; удосконаленням методики прогнозування надходжень митних платежів до державного бюджету), дотримання яких дозволить вийти на новий рівень надання митних послуг та покращить співпрацю платників податків із митними органами на основах партнерської співпраці.

Визначено ключові напрями адміністрування митних платежів та розвитку митниці в Україні, до яких віднесено: формування сприятливого середовища для зростання товаро та пасажирообігу; боротьба з контрабандою та забезпечення зменшення обсягів ввезення неякісних товарів на митну територію України; налагодження системних комунікаційних взаємодій між державними митними органами і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності; автоматизація процесів митного оформлення товарів, робіт і послуг з метою покращення системи надання митних послуг та адміністрування митних платежів.

Складено дорожню карту розвитку системи адміністрування митних платежів на середньостроковий період, яка ґрунтується на Стратегії розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року, визначено мету, реалізації якої повинна призвести до забезпечення використання в Україні сучасної, гнучкої, багатофункціональної системи адміністрування митних платежів та системи управління митними ризиками, яка наповнюватиметься як на центральному, так і на регіональному рівні, з використанням різноманітних джерел інформації, основною метою якої є досягнення оптимального балансу між спрощенням процедур міжнародної торгівлі та забезпеченням належного рівня контролю відповідно до компетенції митниць.

Обґрунтовано стратегічні напрями розвитку системи адміністрування митних платежів, а саме наближення та об'єднання контактної і бар'єрної функцій митних органів в контексті адміністрування митних платежів,

Гармонізація митної системи, Модернізація підходів до управління у структурі Державної митної служби України, автоматизація процесу надання митних послуг та впровадження інструментів для електронної обробки даних, удосконалення технічних засобів з метою підвищення якості надання митних послуг та забезпечення повноти акумулювання митних платежів до державного бюджету.

Обґрунтовано основні принципи, на яких мають ґрунтуватися напрями удосконалення системи адміністрування митних платежів (невелика кількість ставок; оптимальний розмір митних ставок; мінімізація винятків із загальних правил; мінімізація впливу людського чинника в системі адміністрування митних платежів; мінімізація нетарифних бар'єрів при здійсненні ЗЕД; дієва система санкцій; незалежний механізм оскарження дій митних органів. На основі визначених принципів та аналізі досвіду удосконалення митної системи у розвинених країнах визначено основні напрями її удосконалення: впровадження ефективної системи управління тарифною інформацією; запровадження статусу авторизованого економічного оператора; розвитку спрощених митних процедур; відстрочки сплати митних платежів; модернізації електронної митниці; спрощення процедур митного контролю), дотримання яких дасть змогу отримати об'єктивну наукову інформацію про реальний стан системи адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави.

Запропоновано організаційно-функціональну модель адміністрування митних платежів в Україні на основі застосування досвіду країн Європейського Союзу з виділенням основних пріоритетів її розвитку (забезпечення ефективної співпраці з платниками податків, використання новітніх електронних засобів та систем).

Запропоновано концептуальні засади розвитку системи адміністрування митних платежів в умовах реформи митної політики та визначено напрями застосування європейського досвіду адміністрування митних платежів в Україні.

Ключові слова: митна політика, адміністрування митних платежів, контрабанда, митний кордон, митні органи, електронна система адміністрування, Державний бюджет України.

ABSTRACT

Prokipchuk L.I. Administration of customs payments in the context of the state customs policy reform. – Manuscript.

The thesis for the scientific degree of the candidate of economic sciences in specialty 08.00.08 – money, finance and credit. – PHEI «Lviv University of Business and Law», West Ukrainian National University. – Lviv, 2020.

The thesis is dedicated to the systematizing of the theoretical and methodological principles as well as development of practical recommendations on the improvement of the current customs payment administration practice in the context of the state customs policy reform.

The essence of the notion ‘customs policy’ is defined as well as the expediency of its implementation following the principles of responsibility of the participants of customs relations, publicity and transparency, integrity, legitimacy, equality, uniformity, balance of interests, accountability and accessibility of information, generality of customs payment collection is substantiated.

The core directions of the customs policy implementation in Ukraine are considered, viz.: economy improvement through involvement of the largest innovation companies of the world; development of the economic environment for the renovation of the foreign economic majoring of the country; support of science-intensive sectors; expansion of the geographical structure of import and export, ensuring of the best conditions for Ukrainian companies; unification of the customs tariff in relation to the EU Member States where Ukraine is not heading.

The retrospect of the customs and taxation administration system development in Ukraine is considered, with further outlining of the four stages of its evolution (1991–2004 – development and evolution of the system of customs payment

administration; 2004–2012 – modernization of the customs and tax system; 2012–2019 – reforming of the unified system of customs payment, tax and duty administration; from 2019 – till present – introduction of the new procedure for customs payment collection via money crediting to the Unified Treasury Account of the State Customs Service).

The thesis discloses the theoretical basics of customs payment administration in the context of the state customs policy reform, together with its functions (fiscal, controlling, regulatory), principles (legitimacy, equality of the participants of customs payment administration under the law, optimal efficiency of interference, unity and integrity of the administration mechanism, transparency and publicity, budget efficiency, presumption), tools (rates of customs taxes and duties, accounting of foreign economic activity entities, tax consulting, customs control, registration of goods transferred across the customs border, establishment of the customs value and its control, benefits and preferences in customs payments, control over transfer pricing) and the effect on the development of the state. The structural and logical scheme of the customs payment administration mechanism, with clearly determined directions of actions, functions, derivative functions and methods of influencing customs payment administration has been substantiated.

Analysis of the key performance indicators of the customs payment administration system has been made, it allowing to ensure comprehensive embracing of all the factors influencing their collection, in particular, efficiency of the operation of the customs authorities, changes in the tax and customs legislation, the scope of export and import operations as well as general economic performance indicators in the state.

The set of measures aimed at ensuring efficient counteracting of smuggling at the customs border of Ukraine has been determined (establishment of strict public control over the activities of the customs and border guard authorities, establishment of punishment for corrupt actions, optimization of customs payment rates, simplification of the procedures for customs registration of goods, ensuring interaction between the customs authorities and other law-enforcement and

controlling bodies, ensuring technical servicing of the customs with modern means of control, canine unit development, application of search methods based on international experience).

The system of indicators and the methodology for assessing financial efficacy of customs payment administration has been suggested as well as assessment of the efficiency of customs control and customs procedures at the regional customs offices of the State Customs Service of Ukraine has been made, it enabling to, in the context of estimation of the integral customs control and customs procedure efficiency indices, identify a great gap between the maximum and minimum values, this pointing to different approaches applied to the simplification of the customs payment administration system at different regional customs offices and considerable differences in the results of innovation introduction.

The core internal regional trends in customs payment administration have been determined as exemplified by the activities of Halytska customs office in Lviv region over the period of 2015-2019, which have allowed to establish that Lviv region holds top positions in customs payment collection as compared to other regions of Ukraine (in 2019 it took the fifth position, being outpaced by the city of Kyiv, Kyiv, Odesa and Dnipropetrovsk regions); the 'contribution' of Lviv region in the development of revenues from customs payments supplied to the state budget by Halytska customs office of the State Customs Service is rather significant (over $\frac{3}{4}$ of revenues accumulate in the territory of the region); VAT constitutes the core budget-forming tax within customs payment collected in the territory of Lviv region; the region has lower figures when customs payment types are compared during their accumulation in the budget by Halytska customs office in the context of excise duty on excisable products imported to the customs territory of Ukraine ($\frac{1}{2}$ of the tax is accumulated in the territory of Lviv region, but still the trend to reduced tax share can be traced).

The core directions of customs payment administration system improvement in Ukraine have been substantiated (improvement of the information as well as organizational and legal provision of customs bodies' activities, increase in the control exercised by customs bodies over goods transferred via the customs office,

development of the balanced protectionism policy, simplification of customs procedure registration; introduction of the e-declaration system, introduction of the mechanism of the EU legislation implementation into the customs payment administration in Ukraine, introduction of efficient methods of counteracting corruption and smuggling, development of the staff management system; improvement of the methodology of forecasting customs payment revenues to the state budget), compliance with which will enable to reach a new level of customs service provision and will improve cooperation of tax-payers with customs bodies on the basis of partnership cooperation.

The key directions of customs payment administration and customs development in Ukraine have been identified, them including: development of the customs environment for importing goods, works and services to the customs territory of Ukraine; counteracting smuggling and ensuring reduced scope of import of poor-quality goods to the customs territory of Ukraine; establishment of system communication interactions between the state customs bodies and foreign economic activity entities; automation of the processes of customs registration of goods, works and services for the sake of improving the system of customs service provision and customs payment administration.

The roadmap of the customs payment administration system development for a mid-term period has been developed on the basis of the Strategy for the Development of Risk Management System in the Field of Customs Control until 2022, the goal has been set, achievement of which must lead to ensuring the use of a modern, flexible, multifunctional system of customs risk management and customs payment administration in Ukraine, that will be filled out both at the central, and at the regional level, using different sources of information, the main goal of which is achievement of the optimal balance between international trade procedures simplification and ensuring the adequate level of control in accordance with the customs offices' mandate.

Strategic directions of the customs payment administration system development have been substantiated, viz. approximation and uniting of the contact

and barrier functions of the customs bodies in the context of customs payment administration. Harmonization of the customs system, modernization of approaches to management in the structure of the State Customs Service of Ukraine, automation of the customs service provision process as well as introduction of tools for electronic data processing, improvement of technical means for the sake of improving the quality of customs service provision as well as ensuring completeness of customs payment accumulation in the state budget.

The core principles on which the directions of customs payment administration system must be based have been substantiated (small number of rates; optimal size of customs rates; minimizing of exceptions from the general rules; minimizing of the human factor effect in the system of customs payment administration; minimizing of non-tariff barriers in foreign economic activity; efficiency system of sanctions; independent mechanism for filing complaints against the actions of customs bodies. On the basis of the determined principles and analysis of the experience of customs system improvement in developed countries the core directions of its improvement have been identified: introduction of the efficiency system of tariff information management; introduction of the status of authorized economic operator; development of simplified customs procedures; customs payment deferral; electronic customs; customs control), compliance with which will enable to get objective scientific information about the actual status of customs payment administration system in the context of the state customs policy reform.

The organizational and functional model of customs payment administration in Ukraine has been suggested, it being based on the experience of the European Union Member States, with its development priorities stressed (ensuring efficient cooperation with tax-payers, using advanced electronic means and systems).

Conceptual principles of customs payment administration system development in the context of the customs policy reform have been suggested as well as the directions for using the European experience of customs payment administration in Ukraine have been determined.

Key words: customs policy, customs payment administration, smuggling, customs border, customs bodies, electronic administration system, the state budget of Ukraine.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Radelytskyu Y., Prokipchuk L., Galamaj R. Development of the customs payment administration system in the conditions of state customs reform in Ukraine. *Journal of Economic Spectrum*. 2020. Vol. XV. Issue 3. P. 24-32 (особистий внесок автора: запропоновано новітні підходи до адміністрування митних платежів в Україні) (0,3 д.а.).

2. Прокіпчук Л.І. Удосконалення митного оподаткування: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та управління*. 2020. №1. С. 87-91 (0,45 д.а.).

3. Прокіпчук Л.І. Досвід європейського союзу у питаннях адміністрування митних платежів: теоретичні основи та практичні рекомендації. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2019. №3 (81). С. 71-76 (0,56 д.а.).

4. Ярош М.В., Прокіпчук Л.І., Галамай Р.Я. Удосконалення акцизного оподаткування в Україні в умовах інтеграції до ЄС. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2019. №4 (82). С. 47-55 (особистий внесок автора: проаналізовано сучасні тренди справляння акцизного податку до Державного бюджету України) (0,3 д.а.).

5. Radelytskyu Yu., Prokipchuk L. Strategic priorities for development of local budgets in the context of local government reform. *Eurasian Academic Research Journal*. 2018. № 10. P. 65-74 (особистий внесок автора: проаналізовано надходження акцизного податку до місцевих бюджетів України) (0,4 д.а.).

6. Галамай Р.Я., Прокіпчук Л.І. Формування податкової системи в умовах децентралізації: досвід країн-членів Європейського Союзу. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр.* 2017. Вип. 6 (128). С. 132-134 (особистий внесок автора: досліджено досвід країн членів ЄС при формуванні податкової системи в умовах децентралізації) (0,2 д.а.).

7. Прокіпчук Л.І. Система адміністрування митних платежів: теоретичні основи та інституційні засади розвитку. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр.* 2016. Вип. 6 (122). С. 116-120 (0,47 д.а.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Prokipchuk L. The Main Courses of Optimization of Customs Legislation of Ukraine to the EU Requirements. *Contemporary socio-economic issues of Polish-Ukrainian cross-border cooperation: collection of abstract of the international research and practical conference* (Warsaw, 12-13 November 2017). Warsaw: PL-BY-UA Center of European Projects 2014-2020, 2017. P.123-124. (0,12 д.а.)

9. Прокіпчук Л.І. Контрабандні поставки товарів в Україні: обґрунтування проблеми та її вплив на справляння митних платежів. *Актуальні проблеми функціонування господарської системи України* : матер. XXVI Міжнар. наук. конференції студ., асп. та молод. учених (м. Львів, 17-18 травня 2019 р.). Львів: КД «Коло», 2019. С.121-122 (0,12 д.а.).

10. Прокіпчук Л.І. Теоретичні основи сутності поняття «адміністрування митних платежів». *Світ економічної науки*. Економічні наукові інтернет-конференції. Вип. 24. (м. Тернопіль, 25 червня 2020 р.). (0,12 д.а.). URL: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/3468/> (0,12 д.а.).

11. Прокіпчук Л.І. Нормативно-правове забезпечення адміністрування митних платежів: етапи становлення. *Theoretical and practical foundations of social process management* : XXIII International Scientific and Practical Conference (San Francisco, USA, 29-30 June, 2020). San Francisco: Bookwire, 2020. P. 258-259 (0,12 д.а.).

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	11
1.1. Формування та реалізація митної політики в Україні	11
1.2. Нормативно-правове забезпечення адміністрування митних платежів в Україні	31
1.3. Теоретико-методичні засади адміністрування митних платежів	45
Висновки до розділу 1	60
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ	62
2.1. Діюча практика справляння митних платежів в Україні	62
2.2. Діагностика ефективності адміністрування митних платежів у системі державного регулювання економіки країни	82
2.3. Внутрішньорегіональні тенденції адміністрування митних платежів	99
Висновки до розділу 2	112
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	115
3.1. Концептуальні засади розвитку системи адміністрування митних платежів в умовах реформи митної політики	115
3.2. Орієнтири впровадження сучасних підходів до адміністрування митних платежів в Україні	128
3.3. Напрями застосування європейського досвіду адміністрування митних платежів в Україні	142
Висновки до розділу 3	155
ВИСНОВКИ	158
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	163
ДОДАТКИ	183

ВСТУП

Актуальність теми. Процеси інтеграції України до світового економічного простору характеризуються зростанням обсягів міжнародних торговельних взаємовідносин. Посилюються вимоги міжнародних суб'єктів торговельної діяльності до забезпечення вільного доступу іноземних товарів і послуг на внутрішні ринки та зниження тарифних бар'єрів. Вимоги щодо відкритості економіки держави зумовлюють необхідність реформування митної політики та модернізацію системи адміністрування митних платежів.

Запровадження дієвих заходів стосовно модернізації системи адміністрування митних платежів пов'язане з великою часткою їх надходжень до Державного бюджету України. У сучасних умовах основним завданням удосконалення системи адміністрування митних платежів є насамперед гармонізація митного законодавства України до норм і правил фіскальної системи країн-членів Європейського Союзу.

Вагомий є внесок у створення наукового підґрунтя для формування і реалізації митної політики загалом та її реформування зокрема українських і зарубіжних учених: І. Бережнюка, С. Герчаківського, О. Гребельника, П. Годме, Ю. Голинського, І. Гуцула, О. Дем'янюк, Т. Джеймса, М. Дурана, О. Десятнюк, Я. Жаліла, С. Іванова, І. Квеліашвілі, А. Крисоватого, І. Лютого, О. Мужева, О. Найденко, В. Сабадаша, П. Пашка, В. Петті, С. Юрія та ін.

Теоретичні та практичні аспекти адміністрування митних платежів розглянуті у наукових працях А. Абрамова, С. Брехова, З. Варналія, Л. Батанова, О. Годованця, М. Губи, О. Запорожець, І. Новіка, І. Кіянчук, О. Комарова, В. Мельника, В. Науменка, Ю. Петруня, А. Споденюк, Ю. Раделицького, М. Ярош та ін.

У той же час недостатньо дослідженими залишаються питання теоретико-методичних засад удосконалення функціонування системи адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики України.

Дискусійними є питання застосування єдиних орієнтирів до адміністрування митних платежів.

Відтак особливості справляння митних платежів та євроінтеграційні прагнення України, які потребують імплементації світових стандартів фіскального законодавства в українську практику, та необхідність дотримання балансу між інтересами держави і наданням суб'єктам господарювання сприяння щодо здійснення ЗЕД зумовили актуальність теми дослідження та сформуvalи його мету і основні завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у межах науково-дослідних тем кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту та кафедри обліку і аудиту Львівського національного університету імені Івана Франка: «Формування фінансового потенціалу національної економіки» (державний реєстраційний номер 0116U001677), у межах яких автором розроблено методичний підхід до діагностики ефективності адміністрування митних платежів у системі державного регулювання економіки країни, та «Проблеми теорії і практики обліково-аналітичних наук в умовах гармонізації до стандартів ЄС» (реєстраційний номер 0118U000599), у межах якої автором розроблено концептуальні засади розвитку системи адміністрування митних платежів в умовах реформи державної митної справи та євроінтеграційних процесів.

Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення чинної практики адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність вирішення таких завдань теоретичного і прикладного характеру:

- дослідити зміст поняття «митна політика», визначити принципи її реалізації в сучасних умовах;
- обґрунтувати економіко-правову природу та економічну сутність системи адміністрування митних платежів;

- дослідити ретроспективу розвитку системи митно-податкового адміністрування в Україні з метою обґрунтування етапів її еволюції;
- поглибити теоретичні основи механізму адміністрування митних платежів для визначення напрямів його удосконалення в умовах митної реформи;
- здійснити моніторинг надходжень митних платежів до державного бюджету України для виявлення ризиків і загроз розвитку системи адміністрування митних платежів в умовах її реформування;
- визначити методичні підходи до діагностики ефективності адміністрування митних платежів в Україні та здійснити практичні розрахунки для виявлення особливостей розвитку системи адміністрування митних платежів;
- розвинути концептуальні засади модернізації системи адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави;
- визначити орієнтири впровадження сучасних підходів до адміністрування митних платежів в Україні;
- окреслити напрями застосування європейського досвіду адміністрування митних платежів в Україні.

Об'єктом дослідження є адміністрування митних платежів як важливий об'єкт державної митної політики.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави.

Методи дослідження. Теоретичну та методичну основу дисертаційної роботи склали фундаментальні положення теорії фінансів та податків, а також наукові праці зарубіжних і українських вчених, присвячені дослідженню проблем справляння митних платежів та реформуванню митної політики держави. У роботі для розробки теоретико-методичних і прикладних засад розвитку системи адміністрування митних платежів використано такі наукові

методи: діалектичний метод пізнання - для формування теоретичних засад адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави; історичний підхід - при дослідженні еволюції та особливостей становлення системи адміністрування митних платежів в Україні; порівняльний аналіз - з метою співставлення ефективності адміністрування митних платежів у процесі реформування митної політики; абстрактно-логічний - для формування теоретичних узагальнень та формулювання висновків дослідження; математичного моделювання й формалізації – для діагностики ефективності адміністрування митних платежів до державного бюджету України; статистичні - при визначенні рівня виконання надходжень до бюджетів за рахунок стягнення митних платежів.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти з питань оподаткування; звітні дані Державної податкової служби України, Державної митної служби України, Державної казначейської служби України, Рахункової палати України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, офіційна інформація ЄС, звіти про виконання бюджетів країн-членів ЄС, монографії та наукові публікації з тематики дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретико-методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики України.

Найбільш суттєвими результатами дисертаційної роботи, одержаними особисто автором та які характеризуються науковою новизною, є такі:

удосконалено:

- теоретичні засади формування та реалізації митної політики, яку визначено як систему політико-правових, економічних та організаційних заходів, метою яких є імплементація внутрішньо- та зовнішньоекономічних пріоритетів країни для забезпечення її конкурентоздатності на глобальному ринку, котрі на відміну від існуючих, акцентують на основних напрямках імплементації митної політики, серед яких: розвиток економіки із залученням інновацій; створення

економічного середовища для оновлення зовнішньоекономічної спеціалізації країни; підтримка наукоємних галузей; розширення географічної структури імпорту та експорту, забезпечення найкращих умов для українських компаній; уніфікація митного тарифу відносно країн-членів ЄС;

- методичний підхід до діагностики ефективності адміністрування митних платежів у системі державного регулювання економіки країни, який базується на проведенні аналізу фінансової результативності адміністрування митних платежів шляхом дослідження динаміки п'яти індикаторів та оцінювання ефективності адміністрування митних платежів в розрізі визначення ефективності митного контролю та митних процедур на основі методу інтегральних індикаторів. Запропонований підхід, на відміну від існуючих, забезпечить виявлення результативності змін у системі адміністрування митних платежів та спрямований на визначення тенденцій і ризиків, які виникають в умовах реформування системи адміністрування митних платежів;

- концептуальні засади розвитку системи адміністрування митних платежів в умовах реформи державної митної справи та євроінтеграційних процесів, сформованих з урахуванням стратегічних пріоритетів митної системи як елемента комплексних секторальних перетворень у координатах забезпечення сталого розвитку України, які, на відміну від існуючих, ґрунтуються на стимулюванні розвитку системи адміністрування митних платежів на засадах інноваційності та спроможності митних органів до забезпечення оперативної трансформації в умовах постійної зміни ендо- та екзогенного середовища;

- орієнтири впровадження сучасних підходів до адміністрування митних платежів в частині: імплементації ефективної системи управління процесами віднесення груп товарів до релевантних митних тарифів; запровадження статусу уповноваженого економічного оператора; розвитку спрощених митних процедур; відстрочки сплати митних платежів; електронної митниці; митного контролю, що, на відміну від наявних, дасть змогу забезпечити оптимізацію

вітчизняної системи адміністрування митних платежів на основі врахування досвіду розвинених країн щодо митного оформлення товарів;

- науково-методичні основи інституційного становлення системи митно-податкового адміністрування у контексті впровадження інноваційних підходів до адміністрування митних платежів, котрі, на відміну від наявних, дають можливість визначати масштабність впливу інституційно-організаційної домінанти на дієвість системи справляння митних платежів та пропонувати новітні інструменти реалізації митної політики;

набули подальшого розвитку:

- науково-понятійний апарат дослідження у контексті тлумачення сутності поняття “система адміністрування митних платежів” як системи правовідносин, що формуються внаслідок здійснення митними органами організаційно-управлінської діяльності за допомогою сукупності норм та засобів, визначених на законодавчому рівні, з приводу забезпечення організації справляння митних платежів, що сприятиме більш повному наповненні бюджету та мінімізуватиме ризики ухилення від їх сплати;

- теоретико-методичні рекомендації щодо розвитку системи адміністрування митних платежів, які ґрунтуються на ефективній масово-роз’яснювальній та навчально-консультативній роботі митних органів з платниками податків, що сприятиме формуванню партнерських відносин між ними та забезпечить вищий рівень довіри до контролюючих органів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки і пропозиції, викладені у дисертації, спрямовані на вдосконалення методичних підходів щодо підвищення ефективності адміністрування митних платежів митними органами. Окремі результати дисертаційної роботи використані Галицькою митницею Державної митної служби України при визначенні планових показників митних платежів для підрозділів митниці (довідка № 7.4/20-04/8.19/22973 від 30.09.2020 р.). Енергетична митниця державної митної служби України врахувала у своїй діяльності пропозиції щодо ризиків справляння митних платежів в умовах мінливості економіки

(довідка №76-1/1-10/1379 від 15.06.2020 р.). Основні результати дослідження враховано при підготовці Асоціацією професійних митних посередників пропозицій щодо гармонізації митного законодавства України до норм і правил фіскальної системи країн-членів Європейського Союзу (довідка № 18 від 16.06.2020 р.). Напрацювання автора в частині справляння акцизного податку з пального, який надходить до місцевих бюджетів, використані Львівською обласною державною адміністрацією при формуванні бюджету Львівської області на 2021 рік (довідка №22-11/06/20 від 11.06.2020 р.). Окремі результати дисертаційної роботи використовуються у науково-дослідній діяльності ПВНЗ «Львівський університет бізнесу та права» (довідка № 112-10/19 від 22.10.2019 р.).

Основні положення та результати дисертаційної роботи використовуються при підготовці навчально методичних матеріалів і викладанні навчально-методичних дисциплін, зокрема: «Економічний аналіз», «Податкова система», «Гроші і кредит», «Бюджетна система» (довідка № 31 від 22 жовтня 2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати дисертації, сформульовані висновки та пропозиції належать особисто автору і є його науковою розробкою. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті положення та розробки, які належать автору.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та результати дисертаційної роботи пройшли апробацію на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях: «Contemporary socio-economic issues of Polish-Ukrainian cross-border cooperation» (Warsaw, 12-13 November 2017), «Актуальні проблеми функціонування господарської системи України» (Львів, 17-18 травня 2019), «Світ економічної науки» (Тернопіль, 25 червня 2020 р.), «Theoretical and practical foundations of social process management» (San Francisco, 29-30 June, 2020).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 11 наукових праць загальним обсягом 4,54 д.а. (з яких автору належить 3,16 д.а.), в тому

числі: 5 статей – у наукових фахових виданнях України (з них 4 – у виданнях, включених до реєстру міжнародних наукометричних баз), 2 статті – у наукових періодичних виданнях інших держав, 4 публікації апробаційного характеру.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи викладено на 196 сторінках друкованого тексту. Основний текст роботи, який містить 11 таблиць і 36 рисунків, викладено на 162 сторінках. Список використаних джерел, розміщений на 20 сторінках, налічує 184 найменування. 5 додатків розміщено на 14 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

1.1 Формування та реалізація митної політики в Україні

Для розуміння основних прерогатив розвитку митної політики необхідно дослідити її сутність. Існує багато визначень щодо змісту поняття “митна політика”, які відрізняються один від одного.

На думку Д. В. Приймаченко, митна політика - це система заходів, що регулюють ввезення, вивезення та транзит переміщуваних через кордони даної держави товарів й інших предметів, їх митне обкладення, оформлення і контроль [101].

Ю. Д. Кунєв та Л. Р. Баязітов розуміють митну політику як діяльність держави з трансформації владних повноважень і певних інтересів суспільства (громадян), держави, торгівлі, промисловості в норми законів та правил, що стосуються ввезення, вивезення, переміщення або зберігання товарів. Серед завдань митної політики вони виділяють – формування законодавчо визначеної системи перешкод (бар’єрів) вільному перетинові митного кордону або розпорядженню певними об’єктами до, під час або після перетину митного кордону [66]. Проте, вважаємо, що це визначення, є не дуже коректним, адже товари випускаються у вільний обіг після виконання усіх необхідних митних формальностей та сплати всіх митних платежів. На нашу думку, завданням митної політики – є не створення системи перешкод (бар’єрів) для вільного перетину митного кордону, а впорядкування системи перетину, спрямування його у законодавче русло, наслідками чого буде: імпорт високоякісних товарів (сировини) на територію України (які, зазвичай не виробляються на її території та є необхідними для функціонування вітчизняної промисловості та

задоволення потреб споживача) та наповнення державного бюджету за рахунок податків та зборів, які справляються під час здійснення операцій з імпорту.

До того ж, Стратегією сталого розвитку Україна до 2030, передбачено реалізація реформ у напрямку створення сприятливого середовища для ведення бізнесу, розвитку малого і середнього підприємництва, залучення інвестицій, спрощення міжнародної торгівлі. Для цього необхідно скоротити кількість документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності, скоротити кількість органів державного нагляду (контролю), забезпечити надання послуг для громадян та бізнесу в електронному вигляді. А спрощення процесу здійснення міжнародної торгівлі суб'єктами господарювання ніяк не можливо зрівняти із створенням системи перешкод (бар'єрів) для вільного перетину митного кордону.

І. Я. Софіщенко та М. О. Руба вважають, що митна політика є одним з основних інструментів протекціоністської політики держави. На їх думку, пріоритети митної політики набувають особливого значення та зосереджуються на питаннях міжнародного співробітництва й впровадження в Україні світового досвіду митного регулювання, де необхідним є використання об'єктивно існуючих порівняльних і конкурентних переваг в окремих галузях і сферах економіки [132]. Але, вважаємо, що це визначення є занадто вузьким, адже митна політика не може бути лише інструментом протекціоністської політики держави. Її метою є розширення міжнародних зв'язків, розвиток зовнішньоекономічної діяльності, сприяння надходження інвестицій в економіку країни, підтримка балансу між експортом та імпортом товарів робіт, послуг. Якщо держава, під час реалізації митної політики буде зосереджуватися лише на захисті вітчизняних виробників, то це, перш за все, може негативно вплинути на якість вітчизняної продукції завдяки зменшенню рівня конкуренції на вітчизняному ринку. Бо завдяки зменшенню рівня імпорту товарів на митну територію України, у вітчизняних виробників зникне мотивація до удосконалення процесу виробництва, покращенню якості та безпечності товарів. А це може негативно вплинути на життя та здоров'я громадян.

Дослідження закордонного досвіду свідчить про неоднозначність цього поняття в різних країнах світу та цілей, яких виконує митна політика. В США в термін „митна політика” закладають такий зміст, як – оптимальна конфігурація цілей, принципів, функцій, напрямів ведення митної справи. В Австралії – це система заходів, що застосовує держава для встановлення певної конфігурації митного оподаткування на імпортовані в країну товари та проходження ними митних формальностей. В Китаї – це частина зовнішньоторговельної діяльності держави, яка регламентує обсяг, структуру й умови експорту та імпорту товарів. В ЄС – це забезпечення найефективнішого використання інструментів митного контролю та регулювання товарообміну на митній території, участі в реалізації торгово-політичних завдань щодо захисту внутрішнього ринку, стимулювання розвитку національної економіки.

І. А. Гуцул зазначає, що митна політика включає в себе: принципи, що закладають правові підстави переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон; здійснюють правову регламентацію митних правовідносин між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності у напрямку захисту їх прав та законних інтересів в частині дотримання митних режимів, визначення правового статусу товарів, що підлягають оформленню; вчинення митних формальностей; порядку здійснення тарифного та нетарифного регулювання; реалізацію спеціальних захисних, антидемпінгових та компенсаційних заходів при імпорті товарів; справляння податкових та митних платежів, зокрема надання митних пільг; здійснення митного контролю [21].

О. А. Мосякіна пропонує розглядати митну політику, як систему політико-правових, економічних, організаційних та інших широкомасштабних заходів, спрямованих на реалізацію і захист внутрішньо- та зовнішньоекономічних інтересів держави з метою активного і цілеспрямованого здійснення політичних і соціально-економічних перетворень в умовах формування ринкової економіки і відповідних ринкових суспільних відносин. На її думку „... митна політика має сприяти забезпеченню економічної безпеки України, тобто гарантувати гідний рівень соціального, політичного та

оборонного існування й ефективний прогресивний розвиток держави, незалежність її політичних інтересів від можливих зовнішніх і внутрішніх економічних факторів [79].

Але стосовно правової регламентації взаємовідносин учасників митних правовідносин хотілося б зазначити, що законодавство України надає визначення поняттю “державна митна політика”, акцентуючи увагу на тому, що однією зі сторін митних правовідносин завжди буде держава.

Ст. 5 Митного кодексу України (далі – МК України) визначає “державну митну політику” як систему принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки [76].

У наукових колах, також, підтримувалася думка, щодо доцільності надання визначення поняття “державна митна політика”, зокрема С.В. Іванов пропонує розуміти її як складову частину зовнішньої та внутрішньої економічної політики держави, що регулюється нормами адміністративного права, спрямовану на охорону та захист за допомогою комплексу заходів адміністративно-владного характеру митних інтересів та закріплення правового інструментарію, необхідного для економічного зростання як держави, так і окремого індивідуума, поглиблення процесів економічної інтеграції нашої держави та входження до єдиного європейського економічного простору [55].

Н.В. Осадча та В.І. Ляшенко наголошують на тому, що реалізація митної політики має виконувати певні цілі, які вони поділяють на групи:

– економічні – до них належать фіскальні. Регулюючий вплив здійснюється митними тарифами (методами непрямого керівництва), а також заборонами, обмеженнями, ліцензуванням, квотуванням експорту та імпорту (методами прямого адміністративного керівництва);

захисні – ті, які забезпечують економічну, санітарну безпеку країни, захист суспільного порядку, здоров’я населення, культурних цінностей.

С.В. Іванов виділяє наступні ознаки митної політики: її ядром є митні інтереси держави; вона спрямована на реалізацію та захист митних інтересів як окремого громадянина, групи осіб, суспільства, так і держави в цілому; вона закріплюється в стратегічних документах, в яких визначається довготривалий термін виконання запланованих результатів (концепціях, стратегіях, планах, тощо); має легітимний правовий інструментарій, який необхідний для охорони та захисту митних інтересів; чітко визначено коло державних інституцій з розподілом повноважень, які задіяні в реалізації цілей та завдань державної митної політики; є обов'язковою для всіх суб'єктів відповідних правовідносин; одночасно є частиною як зовнішньої, так і внутрішньої економічної політики держави [55].

Митна політика включає в себе наступні компоненти:

- переміщення через митний кордон;
- здійснення митного оформлення;
- регламентація митних режимів;
- здійснення тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- надання податкових та митних пільг й преференцій;
- здійснення контролю через митний кордон;
- правову регламентацію взаємовідносин учасників митних правовідносин.

Якщо визначити основні цілі митної політики, то їх варто скомпонувати в наступні групи: економічні цілі; регулятивні цілі; правоохоронні цілі. Один з факторів, що впливає на митну політику, є соціально-економічний розвиток, який перебуває під впливом глобальної конкуренції та зростаючої ролі інноваційних технологій. Внаслідок вищезазначеного митна політика країни є одним з головних факторів становлення соціально-економічного розвитку.

Можна виділити три основні види митної політики:

1. Протекціонізм – є напрямом державної політики у сфері здійснення міжнародній торгівлі, який полягає у створенні сприятливих умов суб'єктам

господарювання для проведення їх підприємницької діяльності та підтримці розвитку національної економіки країни в цілому у напрямку захисту від конкуренції з боку інших країн шляхом запровадження високих ставок митних зборів на імпортовані товари; застосування нетарифних інструментів регулювання зовнішньоекономічних операцій; обмеження чи заборона імпорту окремих груп товарів.

2. Фритредерство – тобто вільна торгівля. Під якою слід розуміти економічну політику держави, яка спрямована на підтримку здійснення вільної торгівлі та виступає проти державного втручання в діяльність суб'єктів господарювання. Така політика підтримує вільний обмін товарів, що сприяє можливості використання кожної окремо узятій держави власного потенціалу та зростання національної економіки.

3. Автаркія – така політика з боку держави може бути застосована у разі повного захисту національної економіки від імпорту товарів на митну територію країни, тобто створення замкнутої економіки, яка повинна задовольнити суспільні та державні потреби. Така політика – є вираженням агресивних дій з боку держави та може використовуватися у випадку загрози агресії з боку інших країн та бажання захистити власні кордони [81].

Для України одним з головних векторів розвитку може стати трансформація інституційних та організаційно-економічних процесів, а саме: створення нових інвестиційних можливостей; вдосконалення організаційно-економічних та управлінських можливостей органів державної влади; вираховування запитів сьогодення, що мають місце в митній політиці, та мають бути закріплені у нормативно-правових актах. Але можливим етапом розвитку сучасної економіки, як на національному, так і на міжнародному рівні, є також зростання політичного чинника, що визначає особливості міжнародних зв'язків та міжнародної торгівлі. Тому визначення основних теоретико-методичних засад митної політики має розглядатися з урахуванням ефективності комплексу інструментів, які впливають на конкурентоспроможність національної економіки. Також вагомої ролі набуває застосування торгово-економічних

санкцій, що впливає на інтенсифікацію пошуку нових ринків збуту, нових партнерів та логістичних схем. До інтернаціоналізації варто віднести структуру, баланс і напрями торгових потоків [127].

Наразі основними економічними інтересами митної політики є:

1) сприяння транзиту.

Законодавство (зокрема МК України), визначає поняття „транзит”, як один з митних режимів, в межах якого товари, транспортні засоби комерційного призначення переміщуються між державами під чітким контролем контролюючих органів, без сплати податкових та митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Наказ Державної митної служби України “Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України”, визначає транзит – як переміщення транспортних засобів у незмінному стані, крім природних втрат, з одного пункту пропуску через державний кордон України в інший пункт пропуску із застосуванням процедури здійснення митного контролю, у строк, визначений митним органом відправлення, і з використанням в межах визначеної мети, що була заявлена митному органу.

29 грудня 2016 року народними депутатами було внесено на розгляд Верховної Ради України проект ЗУ „Про внесення змін до Митного кодексу України щодо приведення транзитних процедур у відповідність з Конвенцією про єдиний режим транзиту та Конвенцією про спрощення формальностей у торгівлі товарами” [103]. Логічним продовженням цього законопроекту став проект закону № 1082 від 29.08.2019 «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи», який був прийнятий Верховною Радою України 12.09.2019 [110]. Вказаним законом передбачено створення системи спільного транзиту, що дозволить суттєво прискорити та зменшити вартість перевезення товарів шляхом спрощення митних формальностей. В межах запропонованих нововведень передбачено обов’язкове застосування до всіх операцій з переміщення товарів між

країнами-підписантами “нової комп’ютеризованої транзитної системи” (New Computerised Transit System – тобто NCTS). Транзитна декларація має подаватися до митниці шляхом відправлення в електронній формі, а спільна частина даних для всіх сторін договору вже буде оброблятися в системі NCTS.

Приведення транзитних процедур у відповідність з “Конвенцією про єдиний режим транзиту” та “Конвенцією про спрощення формальностей у торгівлі товарами” надавало б Україні суттєві переваги.

По-перше, у разі здійснення декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України в режимі транзиту, зникне необхідність подальшого проходження цієї процедури на кордоні з країнами Євросоюзу. Застосування європейських транзитних правил надасть можливість суб’єктам господарювання скористатися єдиною митною декларацією та отримати єдину гарантію для переміщення товарів від відправника до складу контрагента. Такі нововведення сприятимуть суттєвому прискоренню та здешевленню переміщенню товарів, у результаті чого отримають переваги усі учасники митних правовідносин: експортери, перевізники та імпортери.

По-друге, в Україні з’явилась можливість отримання попередньої інформації від митниць інших країн про очікувані вантажі ще до перетину ними кордону, що дає можливість заздалегідь визначити ступінь ризиковості операції, ще до моменту прибуття товарів [141].

Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами встановлює інструменти для спрощення формальностей у торгівлі товарами між Договірними сторонами шляхом запровадження єдиного адміністративного документа, який необхідно використовувати для будь-якого режиму (імпорту чи експорту, а також для єдиного режиму транзиту). Тобто, якщо товари є предметом торгівлі між Договірними сторонами, формальності, пов’язані із такою торгівлею, виконуються із використанням єдиного документа на основі затвердженої форми декларації. Декларант може для кожного етапу операції, пов’язаної із торгівлею товарами між Договірними сторонами, використовувати

примірники декларації, необхідні для виконання формальностей, що стосуються лише цього етапу [63].

Отже, приведення транзитних процедур у відповідність до „Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами” сприятиме спрощенню процедури оформлення товарів та суттєвому скороченню часу на здійснення митних процедур в режимі транзиту. Водночас запровадження єдиного адміністративного документа та введення «нової комп'ютеризованої транзитної системи» сприятиме підвищенню ефективності контролю за здійсненням переміщень товарів та транспортних засобів через кордон.

2) збільшення товарообігу та пасажиропотоку при перетинанні митного кордону. Збільшення товарообігу, перш за все сприятиме збільшенню надходжень до державного бюджету. Операції, які підлягають оподаткуванню товарів, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України зазначено у ст.374 Митного кодексу України, цією ж статтею визначені і операції, які звільняються від оподаткування митними платежами.

3) полегшення процедури здійснення міжнародної торгівлі. Так, з метою сприяння динамічному розвитку національної економіки завдяки масштабному зростанню присутності України на зовнішніх ринках наприкінці грудня 2017 року Кабінетом Міністрів України було схвалено „Експортну стратегію України (“дорожньої карти” стратегічного розвитку торгівлі) на 2017- 2021 роки”. Український експорт складається переважно із сировини (останнім часом продукція агропромислового комплексу, металургійної та хімічної промисловості та мінеральної сировини становила 70 % експорту), що свідчить про неефективне використання ресурсів та ставить українську економіку в залежність від коливань цін на світових ринках, і містить потенційні ризики для економічної і соціальної стабільності [112]. Саме тому, виникає необхідність полегшення процедури здійснення міжнародної торгівлі.

4) зниження частки неякісних товарів на внутрішніх та зовнішніх ринках, що перетинають митний кордон України. Протягом останніх років в Україні відбувається поступова втрата вітчизняними виробниками багатьох сегментів

внутрішнього та зовнішнього ринку товарів, що пов'язано з відсутністю диверсифікації структури товарів та їх невідповідності вимогам до якості та асортименту. Державною програмою розвитку внутрішнього виробництва було передбачено ряд заходів стосовно кожного сектору національної економіки, зокрема це стосувалось структурної модернізації промисловості, як то: нарощування експортного потенціалу, пріоритетний розвиток вітчизняних підприємств - експортерів продукції високого ступеня переробки та виробників імпортозамінної продукції; здійснення кардинальної модернізації виробництва та розвиток наукоємних галузей; диверсифікація галузей промисловості, розширення номенклатури кінцевої продукції високої якості, тощо.

Проте, зниження частки неякісних товарів на внутрішніх та зовнішніх ринках – є принциповим питанням у забезпеченні продовольчої безпеки, що має досягатися шляхом: підвищення якості і безпечності продуктів дитячого харчування; посилення державного контролю з метою недопущення обігу сортів рослин, заборонених для поширення у зв'язку із загрозою життю і здоров'ю людей, стану навколишнього природного середовища, заподіяння шкоди тваринному і рослинному світу; обмеження застосування хімічних речовин у рослинництві та стимуляторів росту у тваринництві; підтримання мікробіологічної безпеки продовольчих товарів, посилення санітарного, фітосанітарного та ветеринарного контролю (зокрема товарів, що ввозяться на митну територію України); підвищення вимог до дотримання стандартів або технічних умов виробництва харчових продуктів, тощо.

5) морально-етичний зміст. Маємо на увазі неприпущення ввезення на територію України продукції з низьким морально-етичним змістом, що пропагує міжнаціональні конфлікти, сепаратизм, порочить державні чи релігійні символи, має порнографічний характер, тощо.

б) розробка заходів щодо боротьби з контрабандою товарів. Серед заходів боротьби можна виокремити такі як:

– необхідність облаштування державного кордону України сучасним обладнанням для захисту від незаконного перетину на всій лінії його

протяжності, оснащення пунктів спостереження засобами моніторингу, зв'язку, сигналізації;

- раціоналізація процесу митного оформлення транспортних вантажів шляхом зменшення кількості бюрократичних процедур, шляхом використання спеціалізованого обладнання та програмного забезпечення;

- оптимізація ставок мита для товарів в межах однієї товарної позиції;

- декриміналізація окремих аспектів контрабанди шляхом легалізації деяких видів діяльності, що мають низький рівень суспільної небезпеки;

- стимулювання процесів соціально-економічного розвитку прикордонних територій України на засадах розбудови фінансової, ринкової, дорожньо-транспортної інфраструктури, створення в їх межах технологічних бізнес-парків, венчурних та інноваційних фондів;

- робота з кадровим складом Державної прикордонної служби та Державної митної служби України у напрямку підняття професійних якостей, формування високих моральних та етичних цінностей.

- сприяння розвитку кінологічної служби та застосування пошукових методик виявлення наркотиків, заснованих на міжнародному досвіді;

- встановлення жорсткого громадського контролю за діями митних та прикордонних органів;

- спрощення процедури митного оформлення товарів;

- забезпечення аналогами наркотичних засобів для тренування кінологічних команд, а не заміниками, які за запахом відрізняються від оригіналів речовин.

7) вдосконалення митного законодавства. Подальшим напрямком вдосконалення має стати приєднання України до багатосторонніх митних угод, що б суттєво спростило та дозволило б скоротити час на митне оформлення у відповідних режимах; та підвищило б ефективність контролюючої функції контролюючих органів під час імпорту на територію України товарів (продукції). Надзвичайно важливим питанням залишається вдосконалення

системи справляння податків та зборів, які сплачуються при здійсненні операцій з імпорту на митну територію України товарів.

Митна політика має ґрунтуватися на певних принципах. “Принцип – це твердження, яке сприймається як головне, важливе, суттєве, неодмінне або, принаймні, бажане. При характеристиці різноманітних систем принципи відображають ті суттєві характеристики, що відповідають за правильне функціонування системи, без яких вона не виконувала б свого призначення” [128]. Тобто без наявності певних суттєвих характеристик, митна політика, взагалі не може існувати.

Законодавство (п.1, ст. 8 МК України) закладає наступні принципи на яких має бути побудована митна політика:

– виключної юрисдикції України на її митній території. В той же час під митною територією законодавець пропонує розуміти – територію України, зайняту сушею, територіальним морем, внутрішні води і повітряний простір, території вільних митних зон, штучні острови, установки і споруди, створені у виключній економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України [76]. “Під поняттям “юрисдикція” слід розуміти: передбачену законом чи іншим правовим актом сукупність повноважень органів державної влади оцінювати дії осіб, установ, громадських організацій – щодо правомірності їх діяльності; сферу відносин, на які поширюється зазначена правомочність (суспільні відносини, територія, коло осіб); підвладність державі всіх суб’єктів, речей і юридичних актів, пов’язаних із нею юридично” [79]. В даному випадку мова йдеться про діяльність суб’єктів у сфері зовнішньоекономічної діяльності, яка регулюється Митним кодексом України, Податковим кодексом України, Законами України „Про зовнішньоекономічну діяльність”, „Про Митний тариф України” та ін. нормативними актами у сфері формування та реалізації митної політики.

– виключних повноважень митних органів щодо здійснення державної митної справи. Безпосереднє керівництво здійсненням державної митної справи покладається на Державну митну службу України (далі – ДМС України). Адже,

ДМС України, відповідно до наданих повноважень виконує ряд завдань у сфері митної справи, зокрема:

- організовує та здійснює ведення обліку і адміністрування митних та інших платежів, контроль за справлянням яких законом покладено на Державну митну службу, забезпечує контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою їх нарахування та сплати у повному обсязі платниками податків до відповідного бюджету під час переміщення товарів через митний кордон України та після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення;
- організовує та здійснює ведення обліку осіб, які здійснюють операції з товарами;
- забезпечує та здійснює контроль за застосуванням відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності під час пропуску товарів через митний кордон України, випуску їх у відповідний митний режим, а також після такого випуску;
- забезпечує та здійснює контроль за правильністю визначення митної вартості товарів відповідно до законодавства з питань державної митної справи, а також за правильністю класифікації та визначення країни походження товарів, що переміщуються через митний кордон України, в тому числі після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення; взаємодіє з митними адміністраціями та іншими уповноваженими органами іноземних держав з питань проведення перевірки автентичності документів, які надавалися для підтвердження заявленої митної вартості, класифікації та країни походження товарів;
- забезпечує та здійснює контроль за застосуванням митних режимів, цільовим використанням товарів, поміщених у відповідний митний режим, тощо [95].

– законності та презумпції невинуватості. Цей принцип є продовженням конституційних засад, адже, у ст. 62 Конституції України зазначено, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана

кримінальному покаранню, доки її вина не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду [62]. Так, особа може бути притягнута до відповідальності у разі: недотримання умов митного режиму знищення або руйнування товарів, поміщених у митний режим (ст. 182 МК України); за порушення встановленого порядку переміщення товарів транзитом – без сплати митних платежів (ст. 193 МК України); за несвоєчасне подання декларації, за подання недостовірних відомостей, наведених у декларації (ст. 264 МК України). Але особа може бути притягнута до відповідальності лише у разі доведення її вини.

– єдиного порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України. Загальні засади переміщення товарів через митний кордон регулюються Главою 28 МК України, яка встановлює заборону та обмеження щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України; порядок подання документів та відомостей митним органам у пунктах пропуску через державний кордон; визначає граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у пунктах пропуску, тощо [76].

– спрощення законної торгівлі. Свідченням реалізації цього принципу – є набуття чинності Законом України “Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму “єдиного вікна” та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України”, запропонований механізм спрямований на посилення взаємодії суб’єктів господарювання (осіб, що заповнюють митну декларацію) з органами державної влади, установами та організаціями, на які покладено повноваження із реалізації дозвільних чи контрольних функцій стосовно переміщення через митний кордон України товарів та/або транспортних засобів із використанням інформаційних технологій. Такий механізм дозволяє подати документи для проходження товару, що підлягають декларуванню в електронному вигляді, використовуючи єдиний державний інформаційний веб-портал “Єдине вікно для міжнародної

торгівлі” одноразово [102]. Цей механізм сприяє суттєвому скороченню терміну проходження дозвільних процедур та процедур митного оформлення товарів та транспортних засобів, що дозволяє, в свою чергу, заощадити час та зменшити витрати суб’єкта господарювання.

– визнання рівності та правомірності інтересів усіх суб’єктів господарювання незалежно від форми власності. У ст. 5 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” міститься норма, яка вказує на те, що всі суб’єкти зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форми власності та інших ознак мають рівне право здійснювати будь-які види зовнішньоекономічної діяльності, що прямо не заборонені або не обмежені законодавством”. Крім того, серед основних завдань державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності міститься – створення рівних можливостей для суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності розвивати всі види підприємницької діяльності незалежно від форм власності та всі напрями використання доходів і здійснення інвестицій [39].

– додержання прав та охоронюваних законом інтересів осіб. Цей принцип – є логічним продовженням „принципу законності” та також відображує положення Конституції, де вказано, що “... Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Головним обов’язком держави – є забезпечення прав і свобод людини” [62].

– заохочення доброчесності. Цей принцип знайшов своє відображення лише щодо заохочення працівників митних органів за значні особисті досягнення у здійсненні державної митної справи, активність та ініціативність, виявлені правопорушень під час виконання службових обов’язків. (ст. 554 МК України). Проте, на жаль, пряме заохочення сумлінних платників податків та митних платежів законодавством не передбачено.

– гласності та прозорості. Цей принцип знайшов своє відображення у ст. 21 МК України з приводу обов’язковості надання інформації митними органами особі, яка її запитувала. Крім того митні органи зобов’язані розміщувати для загального ознайомлення в місцях розташування цих органів

стислі довідки щодо основних положень законодавства України з питань державної митної справи, стосовно пільг, які надаються при переміщенні товарів через митний кордон України. Такі довідки мають бути розміщені, як на українській мові, так і іноземними мовами, які визнані мовами міжнародного спілкування [76]. Це сприяє можливості ознайомлення осіб, що здійснюють переміщення товарів, або транспортних засобів через митний кордон з власними правами та обов'язками та зниженню можливих правопорушень у сфері митної справи.

– відповідальності всіх учасників митних відносин. Як вже зазначалося раніше, як фізичні особи, так і посадові особи юридичних осіб, а також посадові особи митних органів можуть бути притягнуті до відповідальності, проте перші за вчинення правопорушення стосовно порушення порядку переміщення товарів чи транспортних засобів через митний кордон, а останні за неналежне виконання ними своїх повноважень.

Проте, ми вважаємо, що доцільно доповнити вищевказаний перелік ще декількома принципами, на яких повинна базуватися митна політика, як то:

– балансу інтересів. Так, п.1, ст. 8 МК України передбачено, що державна митна справа має здійснюватися на основі принципів визнання рівності та правомірності інтересів усіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності. До того ж, Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” вказує, що держава зобов'язана забезпечити рівний захист інтересів всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та іноземних суб'єктів господарської діяльності на її території [39]. Проте, цей принцип означає баланс як публічних, так і приватних інтересів. Так, наприклад, Україна як держава несе майнову відповідальність у повному обсязі перед суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності за всі свої дії, що суперечать чинним законам України і спричиняють збитки, моральну шкоду цим суб'єктам та призводять до втрати ними вигоди. Україна як держава відповідає за протиправні дії всім своїм майном (ст. 34 Закону”).

– підзвітності. Так, митні органи мають чітко сформовану структуру, до якої належить митниця, яка є митним органом, який у зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на митні органи, яка діє на підставі положення, що затверджується наказом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, є його територіальним органом (ст. 546) та Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, який спрямовує, координує та контролює діяльність митниць (ст. 545). [76]

– доступності інформації. Відповідно до ст. 19 МК України митні органи зобов'язані інформувати усіх заінтересованих осіб про встановлені митні правила. Такий підхід з боку митних органів сприяє відкриттю доступу до інформації усіх осіб, що бажають здійснити перетин кордону, та/або ж ввести на митну територію України товари, що сприятиме зменшенню кількості правопорушень у цій сфері

– загальності справляння митних платежів. Так, платником податку на додану вартість є будь-яка особа, яка ввозить товари на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню (п.180.1, ст. 180 ПК України). Платником акцизного податку, також, є будь-який суб'єкт господарювання, або фізична особа, яка ввозить підакцизні товари на митну територію України, зокрема в обсягах, що підлягають оподаткуванню (п. 212.1, ст. 212 ПК України).

Платником мита – є будь-яка особа, яка ввозить товари на митну територію України чи вивозить товари з митної території України; на адресу якої надходять товари, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або експрес-відправленнях, несупроводжуваному багажі, вантажних відправленнях [76]. Тобто платником митних платежів є особа, яка здійснює операції, що підлягають оподаткуванню.

– стимулювання інвестиційної активності. Цей принцип може відображатися у наданні податкових пільг за окремими видами податків. Так, відповідно до підпункту 10, пункту 4 розділу XXI „Прикінцеві та перехідні положення” Митного кодексу України до 1 січня 2018 року - устаткування

(обладнання) та комплектуючі вироби до нього, що ввозяться суб'єктами господарювання виключно для реалізації інвестиційних проектів, за умови, що зазначені товари: не є підакцизними; виготовлені не більше трьох років до моменту державної реєстрації інвестиційного проекту та не були у використанні; не виробляються в Україні та не мають аналогів в Україні – звільняються від сплати мита [76].

До того ж, відповідно до пункту 1 підрозділу 3 Перехідних положень Податкового кодексу України, суб'єкти господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, тимчасово, з 1 січня 2013 року до 31 грудня 2022 року включно, при ввезенні у митному режимі імпорту на митну територію України устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що звільняються від оподаткування ввізним митом за умови оформлення митної декларації, можуть за власним бажанням видавати контролюючому органу (а контролюючий орган зобов'язаний прийняти) податковий вексель на суму податкового зобов'язання з податку на додану вартість.

Слід також зауважити, що стимулювання може відбуватися не тільки шляхом надання пільг, але й шляхом спрощення митних процедур. Так, митне оформлення товарів, що ввозяться на територію України як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, здійснюється в першочерговому порядку.

– координація дій усіх суб'єктів митних правовідносин. Інакше кажучи – забезпечення узгодженості дій усіх суб'єктів управління, забезпечення безперервної роботи. Координація забезпечує взаємодію різних структур однієї організації з метою досягнення єдиної поставленої мети. Координація встановлює порядок взаємодії кожної зі структури в межах виконання їх повноважень для досягнення спільних результатів.

В свою чергу, митниця – є територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, має окремий баланс, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних

коштів, печатку та бланк із зображенням Державного Герба України та із своїм найменуванням і діє відповідно до Конституції України, цього Кодексу, інших нормативно-правових актів та на підставі положення, яке затверджується наказом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику (ч.2, ст. 546) [76]. Митний пост є митним органом, який входить до складу митниці як структурний підрозділ і в зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на митні органи (ч.1, ст. 547 МК України) [76]. Проте, всі ці структури в межах своєї діяльності взаємодіють один з одним для виконання покладених на них завдань: забезпечення реалізації державної митної політики, зокрема забезпечення митної безпеки та захисту митних інтересів України і створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, збереження належного балансу між митним контролем і спрощенням законної торгівлі [98].

– гармонізації митного законодавства. Гармонізація виявляється у підписанні ряду міжнародних Угод. Так, з метою гармонізації митного законодавства було підписано „Основи митних законодавств держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав”, що потім було взято за основу для підготовки або уточнення національного митного законодавства. Основи митних законодавств держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав визначають принципи правового, економічного й організаційного регулювання митної справи держав - учасниць, за якими зберігається право введення інших норм, що не суперечать Основам. Митна справа в державах має розвиватися в напрямі гармонізації й уніфікації із загальноприйнятими міжнародними нормами і практикою [128].

Крім того, Україна законом від 15 лютого 2011 року № 3018-VI приєдналася до Кіотської конвенції на підставі Закону України „Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур”. Метою приєднання країн учасниць було: прагнення усунення розбіжностей у митних правилах і процедурах Договірних Сторін, що можуть перешкоджати розвиткові міжнародної торгівлі; бажання зробити

вагомий внесок у розвиток такої торгівлі та обміну шляхом спрощення і гармонізації митних правил і процедур [43].

Також Україна бере участь у співпраці з Європейським Союзом і його державами-членами, яка здійснюється в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, в тому числі Поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі (ЗВТ). Згідно даної угоди основними пріоритетами для України у розвитку митної справи є:

- створення Національної комп'ютеризованої транзитної системи;
- приєднання до Конвенції про процедуру загального транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами;
- запровадження інституту авторизованих економічних операторів і їх взаємне визнання зі стороною ЄС;
- приведення норм стосовно захисту прав інтелектуальної власності при переміщенні товарів через кордон і звільнення від мит у відповідність зі стандартами ЄС;
- впровадження сучасних технологій митного контролю для спрощення руху товарів між Україною та ЄС.

– дотримання конфіденційності під час реалізації митної справи. Цей принцип знайшов своє відображення під час користування системою “єдине вікно”. Так, під час взаємодії між декларантами та митними органами для здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України, з використанням механізму „єдиного вікна” має забезпечуватися додержання вимог щодо конфіденційності інформації. Надана декларантами інформація через єдиний державний інформаційний веб-портал „Єдине вікно для міжнародної торгівлі”, може використовуватися державними органами, установами та організаціями виключно відповідно до компетенції та не може розголошуватися без дозволу особи, якою надано таку інформацію, а також передаватися третім особам” (п.5, ст. 33-1 Митного кодексу України) [76]. Вважаємо доцільним, запропоновані

нами принципи законодавчо закріпити шляхом внесення змін до ч.1, ст. 8 МК України.

Митну політику, на нашу думку, варто окреслити як наявну систему політико-правових, економічних, організаційних та інших заходів, метою яких є імплементація внутрішньо- та зовнішньоекономічних відносин країни, для того щоб вона була конкурентоздатною на глобальному ринку. Митна політика – є однією з перших форм регулювання торгових відносин з іншими країнами.

Таким чином, імплементація митної політики має реалізовуватися в таких напрямках як: вдосконалення економіки залучаючи найбільш інноваційні компанії у світі; створення економічного середовища для оновлення зовнішньоекономічної спеціалізації країни; підтримка наукоємних галузей; розширення географічної структури імпорту та експорту, забезпечення найкращих умов для українських компаній; уніфікація митного тарифу відносно країн-членів ЄС, куди наразі прямує Україна. Трансформація геополітичного ландшафту та формування вигідних економічних відносин між країнами виступають рушійною силою змін в теоретико-методичних засадах сутності митної політики країни.

1.2. Нормативно-правове забезпечення адміністрування митних платежів в Україні.

Одним із основних завдань України як незалежної правової держави є дотримання міжнародних правових норм та вдосконалення власного законодавства у відповідності до них. Першочерговим для досягнення поставленої мети є подолання корупції, «тіньового» ринку та контрабанди, усі ці завдання корелюються із дотриманням нормативно-правового законодавства і приносять додаткові доходи до бюджету держави.

Еволюціонування нормативно-правового забезпечення адміністрування митних платежів за часу незалежності Української держави можна розподілити

на чотири етапи, останній з яких розпочався лише у 2019 році, відтак можна виділити наступні часові періоди розвитку фіскального законодавства у питаннях сплати митних платежів:

- з 1991 по 2004 роки – створення та становлення системи адміністрування митних платежів;
- з 2004 по 2012 роки – модернізація митної та податкової системи;
- з 2012 по 2019 роки – реформування єдиної системи адміністрування митних платежів, податків та зборів.
- з 2019 року - запровадженням нового порядку здійснення сплати митних платежів шляхом зарахування коштів на Єдиний казначейський рахунок ДФС.

Після проголошення незалежності України виникла потреба забезпечення економічного захисту інтересів країни, в даному напрямку і була розпочата основна робота по формуванні нормативно-правового законодавства незалежної, суверенної держави.

Формування законодавчих актів, які забезпечували регулювання митної справи розпочалось ще до проголошення незалежності, а саме 25 червня 1991 року з прийняттям ЗУ РСР «Про Митну справу в Українській РСР», [47] варто зауважити, що даний закон діяв до 24 лютого 1994 року, після чого в його редакцію було внесено зміни та відкоректовано назву на Закон України «Про Митну справу в Україні». Нормативно-правовим актом визначалося саме поняття митної справи, митної території країни, суб'єктів, які регулюють митну діяльність та їх функцій, а також визначено, що мито сплачується у відповідності до Закону України «Про Єдиний митний тариф».

Одним із перших актів, який регулював митну справу став Митний кодекс України, прийнятий 12 грудня 1991 року та який вступив у дію з 1 січня 1992 року, даним кодексом були визначені основні принципи митної справи, направлені на формування умов для розвитку ринкової економіки та поживлення умов для зростання активності зовнішньоекономічної діяльності,

визначено основні митні платежі. Однак, у самому документі ще не містилося визначення поняття «митний платіж» чи «мити».

Також кодекс містив ряд неточностей, таких як посилання на інші документи нормативно-правового спрямування без зазначення назв нормотворчих актів, для прикладу можна взяти за основу ст. 53, 54 та 55, де зазначено, що митні дії можуть відбуватися у відповідності до законодавства України, однак не зазначається відповідно до якого.

У V розділі Митного кодексу «Мито і митні збори» зазначається, що мито справляється у відповідності до Закону України «Про Єдиний митний тариф» [23] та зазначаються умови справляння.

Розділом VIII «Порушення митних правил. Проведення у справах про порушення митних правил» визначені основні порушення, при яких стягуються штрафи та розміри даних платежів. Так у більшості випадків розмір штрафів становить 1 мінімальну заробітну плату, в окремих випадках до 10 таких заробітних плат, або ж частку від суми мита чи вартості товару.

5 лютого 1992 р. було прийнято Закон України «Про Єдиний митний тариф України» [23], ним врегульовувалось використання митного тарифу при вивезенні чи ввезенні товарів з чи на митну територію України. Законом визначалось, що єдиний митний тариф слугує систематизації зводу ставок мита, яким обкладаються предмети чи товари, котрі вивозяться з України чи ввозяться в/на її територію. У законі визначено види мита, митні пільги, умови повернення митних платежів та митна вартість.

28 січня 1994 року із прийняттям Закону України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України з митних питань» [47] було внесено зміни до Митного кодексу в частині порушень митного законодавства. Так, відбулось значне зростання штрафних санкцій, що було спрямовано на запобігання умисному порушенню законодавчих норм через незначні суми штрафних санкцій.

Паралельно із новоприйнятими документами діяв і Закон УРСР «Про зовнішньоекономічну діяльність» [46], прийнятий 16.04.1991 р. Нормативно-

правовим актом визначалися основні суб'єкти ЗЕД, види діяльності та принципи оподаткування ЗЕД, а також встановлення пільг, а саме визначено, що податкові пільги згідно із законом Української РСР надаються суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, які відповідали наступним критеріям:

- експорт яких перевищує імпорт (нетто-експортери) за фінансовий рік;
- обсяг експорту яких становить не менше 5% від обсягу реалізованих за фінансовий рік товарів;
- які стабільно експортують наукові, наукоємні товари, а також товари, у вартості яких частка доданої вартості становить не менше 30%».

Важливі зміни у нормативно-правове регулювання було внесено декретами Кабінету Міністрів України «Про єдиний митний тариф» [23] від 11 січня 1993 р. та «Про квотування і ліцензування експорту товарів (робіт, послуг)» [24] від 12 січня 1993 р., а саме визначено норми встановлення ставок вивізного мита Єдиним митним тарифом та строків введення в дію митних правил, а також зазначено, що при ввезенні товарів згідно державного контракту мито не стягується, а в разі ввезення дитячих товарів знижується на 50%.

Законом України від 30.06.1999 р. «Про джерела фінансування органів державної влади» [49] було визначено, що «кошти (донараховані і стягнені за результатами перевірок, суми загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів), грошові стягнення за правопорушення (крім тих, що відповідно до Законів України спрямовуються до місцевих бюджетів), кошти, одержані від реалізації конфіскованого майна, за видачі дозволів (ліцензій), митні збори тощо, які до набуття чинності цим Законом відповідно до законодавства України використовувалися на створення матеріально-технічної, інформаційної, науково-дослідної бази органів державної влади, а так само на будь-які інші цілі, в повному обсязі зараховуються (з дня набрання чинності цим Законом) до Державного бюджету України», в результаті чого ст. 80 Митного кодексу України втратила свою чинність. У 1996 р. на базі Державного митного комітету України створено Державну митну службу України, але зміни у законодавстві відбулися тільки через чотири роки. Закон

України від 22.02.2000 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань митної справи» [36] вніс свої корективи щодо складу органів управління митною справою і виклав їх у новій редакції таким чином: «Система митних органів України складається з Державної митної служби України, регіональних митниць, митниць, спеціалізованих митних управлінь та організацій, установ і навчальних закладів». Надалі зміни торкнулися штрафних санкцій за переміщення товарів інтелектуальної власності, а також протидії контрабанді.

Наступний етап реформування митного та податкового законодавства пройшов з 2004 по 2012 роки. Даний етап ознаменувався прийняттям 11 липня 2002 року нової редакції Митного кодексу України [76], який відповідав загальноприйнятим міжнародним стандартам та вступив в дію з 1 січня 2004 року.

Новий Митний кодекс був спрямований на узгодження норм українського законодавства з міжнародними конвенціями та угодами, такими як:

- ГАТТ/СОТ;
- Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур;
- Конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів;
- Конвенція про тимчасове ввезення, Конвенція про процедуру спільного транзиту.

Відтак, розроблення кодексу відбувалося з запозиченням кращих практик та законодавчих ініціатив Європейського Союзу. [95]

Варто зазначити, що не усі статті попереднього Митного кодексу з 1 січня 2004 року втратили свою чинність, так статті 47 та 85-87, а також глава 2 «Митні збори» V розділу «Мито та митні збори» втратили свою чинність лише з моменту набуття Україною членства в Світовій організації торгівлі (СОТ).

Згідно основ митного союзу, які визначає Договір про заснування Європейського співтовариства, передбачено умови вільного обігу товарів та послуг на його митній території. Відтак, договором скасовано сплату мита та

інших митних платежів для країн-учасниць, а також кількісних та інших дискримінаційних умов оподаткування товарів та послуг спрямованих проти інших держав, які виконують умови договору.

Ряд змін було внесено і новими Законами України чи змінами до уже існуючих нормативно-правових актів, так:

- Закон України від 28.12.2007 р. «Про державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» [42]– зазначив, що до доходів загального фонду Державного Бюджету України входять митні збори та плата за митне оформлення товарів і транспортних засобів поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для митних органів;

- Закон України від 20.11.2003 р. «Про внесення змін до статті 16 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [40] - відредагував ст. 16 «Ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій» на «Ліцензування зовнішньоекономічних операцій» і встановив, що ліцензування може здійснюватися автоматично і не автоматично залежно від застосування квот.

- Закон України від 16.11.2006 р. «Про внесення змін до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [38] - виключив поняття антидемпінгових і компенсаційних квот і ліцензій, а також додав зміни до ст. 7 у сфері регулювання оподаткування товарів, що імпортуються з країн членів СОТ. Відтепер товари країн СОТ вільно поступають на вітчизняний ринок і не можуть бути виключені з отримання будь-яких привілеїв, які надаються іншим державам, або на національному рівні.

- Прийняття Закону України від 04.02.2009 р. «Про внесення змін до деяких законів України з метою поліпшення стану платіжного балансу України у зв'язку із світовою фінансовою кризою» [35] було реакцією на світову фінансову кризу і у ньому зазначалося, що «у разі досягнення платіжним балансом України критичного стану застосовується, як виняток, процедура запровадження, змін та скасування тимчасової надбавки до діючих ставок

ввізного мита на деякі товари, яка спирається на норми відповідних статей Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року». Така процедура запроваджується строком на 6 місяців із можливістю пролонгації на півроку, якщо платіжний баланс України залишатиметься в критичному стані. Цільова надбавка до ставок ввізного мита вводитьься у розмірі 13% від митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України.

Так, з 2004 по 2012 роки починається приведення національних законодавчих актів у відповідність до міжнародних, а також зростає відповідальність за порушення митного законодавства та збільшення видів штрафних санкцій.

3-й етап – з 2012 р. і до 2019. Його головною метою є приведення національного митного законодавства у відповідність до міжнародних правил, норм і стандартів.

Головною особливістю цього етапу є введення в дію Митного Кодексу [76], який істотно змінює митне законодавство країни загалом. Він містить низку нововведень, які спрямовані на спрощення процедур митного оформлення товарів.

Необхідно відзначити, що Митний кодекс України став ще більш уніфікованим та включив у себе норми низки законодавчих актів, зокрема, Законів України «Про Єдиний митний тариф» від 05.02.92 р., «Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України» від 13.09.2001 р., «Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах» (у редакції Закону від 04.10.2001 р.), які втратили чинність одночасно з початком дії нової редакції кодексу.

Основними новаціями Митного кодексу України, які торкнулися кожного суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності стали:

По-перше, поняття «митна справа» значно розширилося та тепер включає в себе, окрім раніше зазначеного «порядок переміщення через митний кордон

України товарів та інших предметів, митне регулювання, пов'язане зі встановленням мит і митних зборів, процедури митного контролю та інші засоби проведення в життя митної політики», ще й «застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання ЗЕД, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення УКТЗЕД, здійснення державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидію контрабанді, боротьбу з порушенням митних правил, організація і забезпечення діяльності митних органів».

По-друге, визначено статус авторизованого економічного оператора, яким є, відповідно до ст. 12 МКУ, підприємство-резидент, що виконує будь-яку роль в міжнародному ланцюзі постачання товарів (виробник, експортер, імпортер, митний представник, перевізник, експедитор, утримувач складу) та отримало авторизацію відповідно до вимог цієї глави, набуває статус авторизованого економічного оператора (АЕО).

Для надання авторизації АЕО застосовуються такі критерії (далі - критерії АЕО) [74]:

- 1) дотримання вимог митного та податкового законодавства України, а також відсутність фактів притягнення до кримінальної відповідальності;
- 2) належна система ведення бухгалтерського обліку, комерційної та транспортної документації;
- 3) стійкий фінансовий стан;
- 4) забезпечення практичних стандартів компетенції або професійної кваліфікації відповідальної посадової особи підприємства;
- 5) дотримання стандартів безпеки та надійності.

Також Митний кодекс запроваджує нові інструменти митного оформлення, такі як можливість здійснення митного оформлення товарів у будь-якому митному органі; проведення митного оформлення протягом 4 годин з моменту подання митної декларації; звільнення декларанта від відповідальності за ненавмисні помилки у митній декларації.

Зазнали змін і митні режими у зв'язку з розподілом режиму «тимчасове ввезення (вивезення)» на два окремих – «тимчасове ввезення», «тимчасове вивезення», а інші митні режими зазнали змін у назві. Так, наприклад, митний режим «імпорт» перейменовано на «імпорт (випуск для вільного обігу)», «експорт» – на «експорт (остаточне вивезення)» та ін.

Також внесені зміни щодо оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України автомобільним транспортом. Відтепер супроводжуваний багаж, сумарна вартість якого не перевищує 500 євро і вагою не більше 50 кг, не підлягає письмовому декларуванню та не є об'єктом оподаткування митними платежами за умови, що особа здійснює перетин кордону один раз на добу. У разі, якщо вартість становить від 500 до 10 000 євро – застосовується загальна ставка мита 10% від такої вартості, якщо вартість більша за 10 000 євро – застосовуються повні ставки мита, передбачені Митним тарифом України [76].

Одна з особливостей Митного кодексу – це можливість досягнення компромісу з порушниками митних правил шляхом укладання мирової угоди, якщо відсутні ознаки здійснення злочину (ст. 521). При цьому необхідно відзначити, що особі, яка вчинила таке порушення, необхідно протягом 30 днів внести до державного бюджету штраф та/або задекларувати в митний режим відмови на користь держави товари – безпосередні предмети порушення митних правил. Митний орган, у свою чергу, припиняє провадження у справі про порушення митних правил та здійснює митне оформлення задекларованих товарів [76].

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Митного кодексу України» від 13.03.2012 р. [37] змінив по всьому тексті Закону України «Про ЗЕД» словосполучення «митні збори» на «інші податки».

Як відповідь на воєнні дії, які відбуваються на окупованій території України, відповідно до Закону України від 24.12.2015 р. «Про внесення змін до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [39] введено додаткові

заходи у відповідь на недружні дії окупантів/агресорів у вигляді заборони зовнішньоекономічних операцій або встановлення обмеження на їх здійснення, а також скасування тарифних пільг щодо ставок Митного тарифу України шляхом зупинення звільнення від оподаткування ввізним митом, застосування пільгових чи повних ставок ввізного мита або скасування тарифних квот.

Закон України від 20.12.2016 р. «Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту» [45] визначив засади державної підтримки експортної діяльності шляхом страхування, перестрахування, гарантування, часткової компенсації відсоткової ставки за експортними кредитами з метою створення умов для здійснення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження на зовнішні ринки, забезпечення захисту українських експортерів від ризиків неплатежів та фінансових втрат і підвищення конкурентоспроможності українських виробників на світових ринках, тобто створення всіх умов для легкого виходу вітчизняних товарів на зовнішні ринки.

З 1 січня 2016 р. в Україні скасовано додатковий імпорتنний збір, який був введений на початку 2015 р. у зв'язку з різким погіршенням платіжного балансу України. Додатковим імпортним збором за ставкою 10% оподатковувалися готові харчові продукти; продукти, жири та олії тваринного і рослинного походження; алкогольні та безалкогольні напої; тютюн та його замінники; оцет; живі тварини (товарні групи 1–24 за УКТЗЕД). Під 5%-ний збір підпали всі інші товари за винятком «життєво важливих», до яких парламент відніс більшість енергоносіїв, а також деякі медикаменти.

Загалом становлення адміністрування митних платежів в Україні охарактеризувалося імплементацією умов Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі. Ця угода акцентує увагу на необхідності здійснення таких заходів, як управління ризиками, аудит після митного оформлення; введення уповноваженого економічного оператора; створення системи «єдиного вікна»,

використання митних брокерів та ін. Поступово митне законодавство України набуває істотних змін з огляду на всі рекомендації і вимоги СОТ та ЄС.

На сьогодні реалізується 4-й етап, основною метою якого є переведення платежів через єдиний рахунок.

16 квітня 2019 р. ознаменувався новий етап реформування адміністрування митних платежів, почав діяти новий порядок здійснення сплати митних платежів шляхом зарахування коштів на Єдиний казначейський рахунок Державної фіскальної служби.

Слід нагадати, що в тестовому режимі цей порядок почав діяти ще в січні 2019 р. (лише для Київської митниці), а надалі — й для всіх інших митниць України (рис. 1.1.).

Запровадження зазначеного порядку було регламентовано наказом ДФС від 10.01.2019 р. № 14. Переведення підприємств на обов'язкове обслуговування через Єдиний казначейський рахунок було здійснено з урахуванням норм наказу Мінфіну від 01.11.2017 р. № 898 «Про затвердження Порядку перерахування до державного бюджету митних та інших платежів, які вносяться до/або під час митного оформлення» [86].

Попередній порядок сплати митних платежів передбачав, що сплата митних платежів мала здійснюватися на Єдиний казначейський рахунок конкретної митниці. Тому суб'єкти ЗЕД, які здійснювали митне оформлення в різних митницях, повинні були перераховувати митні платежі одразу на кілька окремих рахунків. Природно, такий порядок мав цілу низку недоліків, оскільки передбачав ведення як обліку платежів, так і наявних переплат (залишків на рахунках) окремо по кожній митниці. Крім того, процедура повернення наявних переплат за авансовими митними платежами також передбачала її оформлення окремо по кожній митниці, а наявні на рахунку одного митного органу надміру сплачені кошти не можна було використовувати для погашення митних платежів по інших митницях.

На сьогодні суб'єкти ЗЕД мають змогу перераховувати кошти авансових митних платежів на Єдиний казначейський рахунок і здійснювати оформлення

митних декларацій на будь-якій митниці зі списанням авансових митних платежів за такими деклараціями з цього рахунку (рис. 1.2, рис. 1.3.).

Особливу увагу слід приділити поверненню надміру перерахованих раніше на рахунки митних органів митних платежів. Використовувати їх у процесі митного оформлення можна було лише до 15 квітня 2019 року. Після зазначеної дати митне оформлення товарів з використанням цих коштів було припинено.

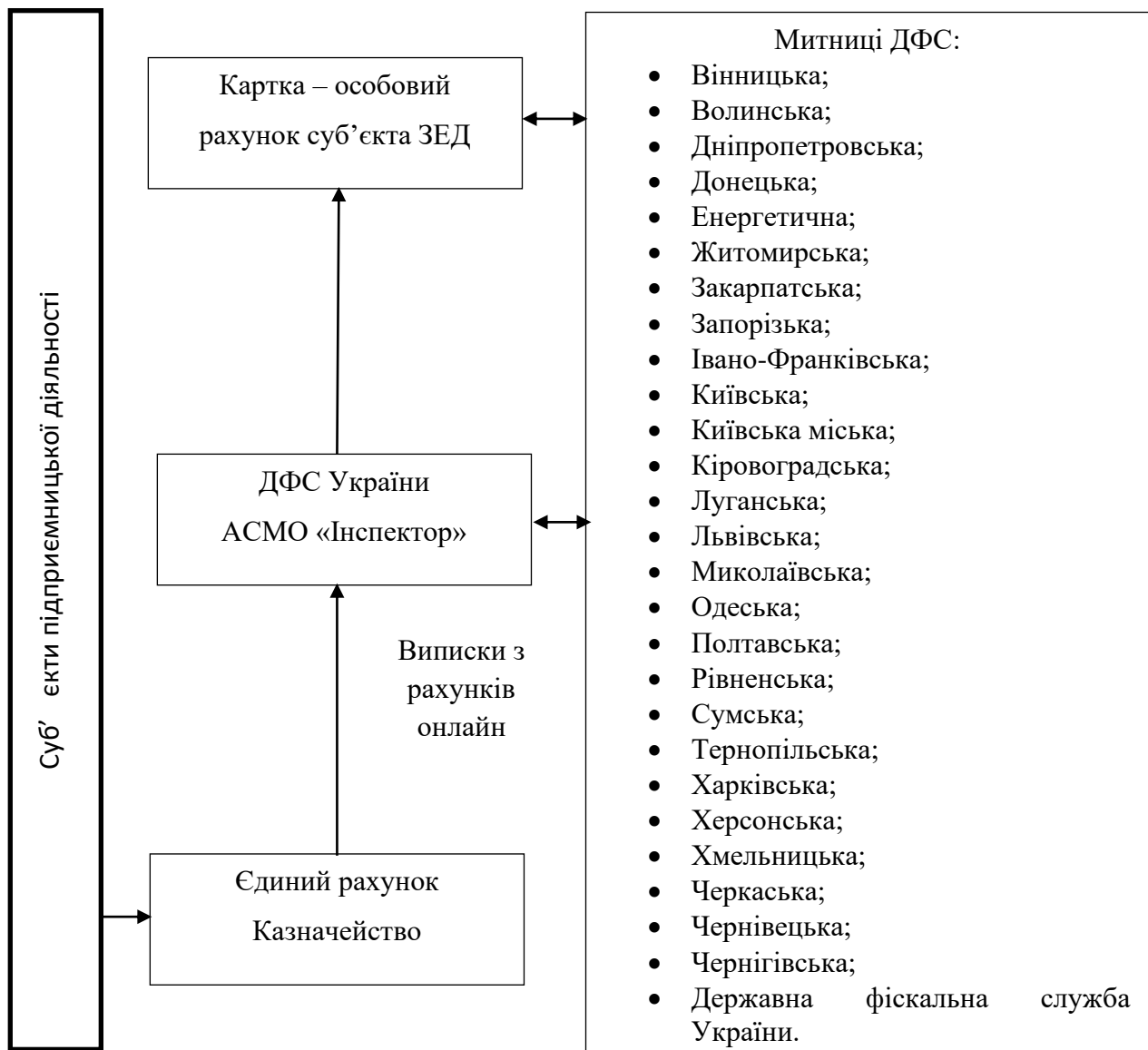


Рис. 1.1. Схема Єдиного казначейського рахунку на момент його запровадження*

*складено на основі: Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua>

Порядок повернення цих платежів суб'єктам ЗЕД регламентовано наказом Мінфіну від 18.07.2017 р. № 643, з урахуванням змін, внесених наказом Мінфіну від 22.02.2019 р. № 80, яким передбачено, що повернення надміру сплачених митних платежів здійснюється протягом 1095 днів з дати сплати таких платежів на відповідний рахунок митниці на підставі оформленої згідно з цим порядком заяви. [85]

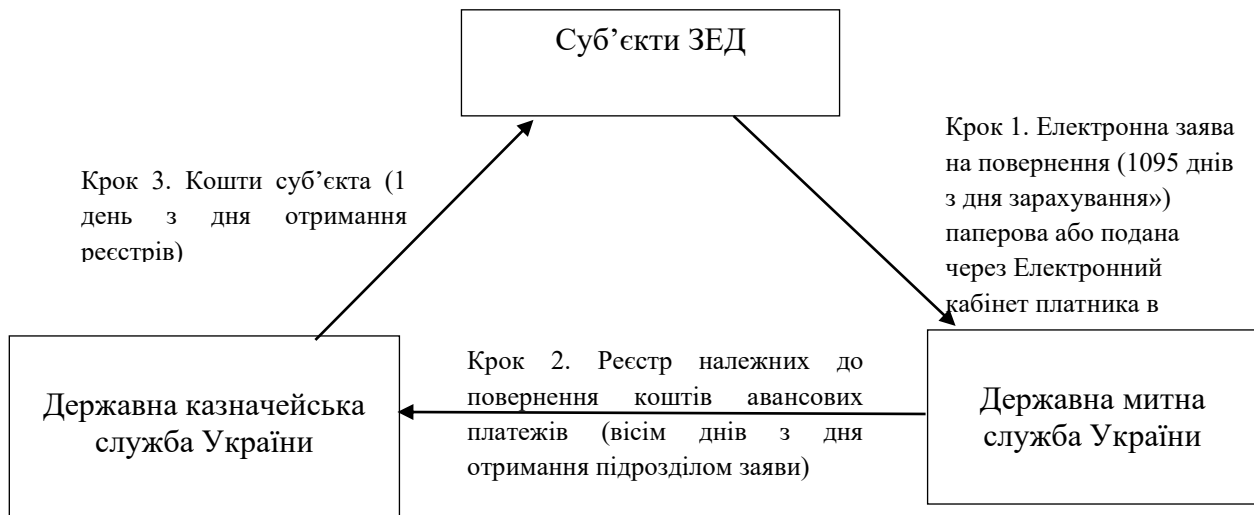


Рис. 1.2. Порядок повернення авансових платежів (передоплати) з Єдиного казначейського рахунку

*розробка автора

Звісно ж, для оптимізації адміністрування чинного порядку сплати митних платежів більш прийнятним і зручним було б здійснення централізованого зарахування наявних залишків коштів суб'єктів ЗЕД на окремих рахунках митних органів на Єдиний казначейський рахунок у розрізі щодо кожного платника. Це дало б змогу значно спростити механізм використання таких коштів. Однак положення чинних нормативних документів таку процедуру не передбачили.

Також досить перспективною у плані підвищення ефективності взаємодії суб'єктів ЗЕД і митних органів, у тому числі щодо контролю над сплатою митних платежів, вбачається процедура впровадження такого сервісу, як Єдиний кабінет учасника ЗЕД на сайті Державної митної служби України із

можливістю на централізованому рівні не тільки здійснювати контроль над митним оформленням і обліком митних платежів за будь-яким митним органом України, а й таким самим централізованим чином здійснювати подання через Єдиний кабінет митних декларацій.

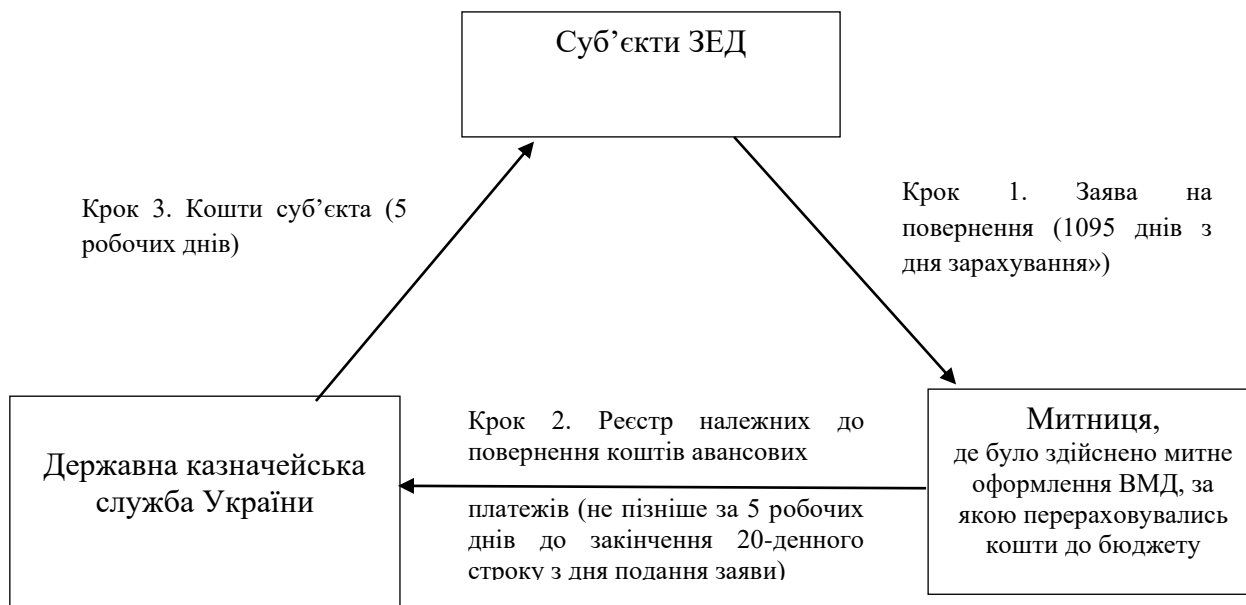


Рис. 1.3. Порядок повернення або надміру сплачених сум митних платежів та пені з державного бюджету, зарахованих з Єдиного казначейського рахунку*

*розробка автора

А поки суб'єкти ЗЕД, як і раніше, не мають можливості вести автономний облік використання власних коштів, які перераховуються як митні платежі на Єдиний казначейський рахунок. Для отримання інформації про рух коштів на депозитному рахунку 3734, відкритому на ім'я Державної митної служби України, необхідно направляти до Державної митної служби України відповідні запити шляхом відправлення електронного повідомлення. Інформацію про рух таких коштів Державної митної служби України, як передбачено положеннями ст. 299 МКУ, може надавати протягом 30 днів з дати отримання відповідного запиту. Для врегулювання даного питання необхідно внести зміни до

відповідних нормативно-правових актів та скоротити терміни для отримання інформації про рух грошових коштів.

Зрозуміло, що за умов відсутності законодавчого врегулювання не було змоги забезпечити належну організацію митного оформлення та контролю.

У сьогоденних умовах економічного зростання країни, питання зовнішньоекономічних зв'язків набуває нового значення і подальше удосконалення законодавчого поля митної справи відбувається в умовах уніфікації нормативно-правових актів із міжнародними нормами та стандартами.

Уряд країни працює над розширенням зовнішньоекономічної співпраці шляхом підписання договорів у багатосторонніх торговельних переговорах, а також проводить ефективну роботу, спрямовану на реалізацію переваг членства України у СОТ із метою розширення експортних можливостей вітчизняних товаровиробників та захисту економічних інтересів держави на зовнішніх ринках.

Варто зауважити, що від початку незалежності вітчизняне митне законодавство зазнало значних змін та пройшло шлях від підпорядкування Державному комітету митного контролю до Державної митної служби України.

Проте і сьогодні митне законодавство є громіздким та потребує спрощення ряду процедур в напрямку їх об'єднання та приведення до міжнародних стандартів.

1.3. Теоретико-методичні засади адміністрування митних платежів

Розвиток Української держави впродовж останніх декількох років характеризується обранням проєвропейського вектора розвитку та системними змінами в сфері державного управління економіки. Адміністративно-територіальна реформа, фінансова децентралізація, зміни в системі оподаткування тощо – перші кроки даних змін.

Особливу увагу заслуговує питання оптимізації умов розвитку митно-податкової політики держави. Формування ефективної системи оподаткування та митної політики у відповідності з вимогами сьогодення передбачає забезпечення стабільності, що є можливим лише за умови відповідного адміністрування податків, зборів та митних платежів. Таким чином, питання формування ефективної системи адміністрування в сфері оподаткування та митних платежів є одним з особливо актуальних в рамках реформування державного регулювання та взаємодії з іншими державами на міжнародних ринках.

В процесі виділення та характеристики теоретичних аспектів та особливостей адміністрування митних платежів та трактування даної категорії економістами, першочерговим є обґрунтування поняття «адміністрування». Даний термін походить від англійського «administration» та означає управління, організацію, виконання та контроль в ході певного процесу [114]. В більш широкому розумінні – це організаційно-розпорядча діяльність керівників та органів управління, яка здійснюється через розпорядження та накази [60]. У сфері державного управління публічне адміністрування визначають «як взаємовплив суб'єкта управління та носія влади на суспільні процеси та відносини відповідно до суспільно-значущих функцій і повноважень» [5]. При цьому, у вузькому розумінні, дане поняття можна трактувати з двох сторін – як здійснення професійної діяльності державними службовцями в рамках виконання рішень та постанов уряду, та як розробку, вивчення і впровадження напрямків державної політики. В широкому розумінні, адміністрування визначається як система управління, яка включає в себе адміністративні інститути відповідно до визначеної структури влади [5]. Таким чином, адміністрування податків, зборів та платежів чи податкове адміністрування (як по різному подають цей термін науковці-економісти), а, відтак, і адміністрування митних платежів, як його складова, можна визначити як окрему адміністративну підсистему в складі адміністративної системи державного сектора управління.

Зважаючи на існування різних поглядів вчених щодо визначення понять «податкове адміністрування» та «адміністрування податків, зборів та платежів», наведемо приклади трактування ученими даних категорій (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

**Еволюція поглядів науковців-економістів щодо трактування понять
«податкове адміністрування» та «адміністрування податків, зборів та
платежів»**

Автор	Трактування
А. Селіванов [131]	Адміністрування податків – це правовідносини, що складаються у сфері здійснення уповноваженими державними органами заходів з погашення податкового боргу і передбачають застосування методів владно-примусового характеру до платників податків.
А. Іванов [55]	Податкове адміністрування визначається як регламентована законами та іншими правовими актами організаційну та управлінську діяльність уповноважених державних органів та інших уповноважених законами суб'єктів щодо забезпечення виникнення, зміни і припинення податкового обов'язку і забезпечення надходження податків до бюджетної системи.
Л.Абрамчик [2]	Податкове адміністрування визначається як своєрідний механізм управління в податковій сфері, як повсякденну діяльність податкових органів та їх посадових осіб, що забезпечує своєчасну та повну сплату платниками податків до бюджетів податків, зборів та інших обов'язкових платежів.
А. Крисоватий [65]	Центральною проблемою податкового адміністрування визначає прийняття ефективних управлінських рішень у процесі прийняття та реалізації податкової політики держави. Метою державного податкового менеджменту є створення та забезпечення функціонування ефективної податкової політики.
Т. Проценко [122]	Податкове адміністрування розглядається як сукупність методів, прийомів і засобів організаційного забезпечення, за допомогою яких органи державної виконавчої влади надають функціонуванню податкового механізму заданий законом напрям і координують податкові дії при суттєвих змінах в економіці та політиці.
В. Мельник [70]	Адміністрування податків – це управлінська діяльність органів державної виконавчої влади, яка пов'язана з організацією процесу оподаткування, засновується на державних законодавчих і нормативних актах та використовує соціально зумовлені і сприйняті правила.
	Адміністрування податків визначається не лише як управлінська

В. Барабанова [8]	діяльність публічно-правового характеру податкових і митних органів щодо формування державних доходів, а й суб'єктів господарювання з метою реалізації положень Податкового кодексу.
О.Бандурка, В.Панікаров [7]	Податкове адміністрування – сукупність норм (правил), методів, засобів і дій, за допомогою яких спеціально уповноважені органи держави здійснюють управлінську діяльність у податковій сфері, спрямовану на контроль за дотриманням законодавства про податки та збори (обов'язкові платежі), за правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю надходжень у відповідний бюджет інших обов'язкових платежів та притягнення до відповідальності порушників законодавства.
Е. Проскура [121]	Податкове адміністрування – це нормативно регламентована організаційно-розпорядча діяльність повноважних державних органів у сфері управління процесами оподаткування з метою забезпечення виконання вимог податкового законодавства учасниками податкових відносин.

Визначення поняття “адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску та інших платежів” також подано і в Податковому кодексі України. Так, відповідно до п. 1.1 ст. 14, адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи - це сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом [98].

Зважаючи на трактування вищенаведених понять науковцями та законодавчими актами та дослідуючи систему адміністрування митних платежів і характеризує її як складову частину податкового адміністрування та, водночас, підсистему митної справи, і, відповідно, елемент формування та інструмент реалізації митно-податкової політики держави, варто визначити її як систему правовідносин, які формуються внаслідок здійснення митними

органами організаційно-управлінської діяльності за допомогою сукупності норм та засобів, визначених на законодавчому рівні, з приводу забезпечення організації стягнення митних платежів їх платниками та контролю за повнотою та правильністю даного процесу.

Об'єктом адміністрування в даному випадку виступають митні платежі. Митний кодекс України не подає визначення даного поняття, а лише вказує які податки охоплюються цим поняттям. Законодавче трактування терміну «митні платежі» містить Податковий кодекс України [98]. Так, згідно п. 14.1.113, митні платежі – це податки, які, відповідно до Податкового кодексу або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи. Відповідно до п. 1 ст. 4. Митного кодексу України, митні платежі включають [76]:

- мито;
- акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);
- податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

Вищезазначені податкові платежі є загальнодержавними податками та зараховуються до Державного бюджету України. Правила оподаткування митом при переміщенні митного кордону України визначено Митним кодексом, акцизного податку та ПДВ – Податковим кодексом. Відповідно, «інститут митних платежів об'єднує в собі норми як податкового, так і митного законодавства, що в значній мірі ускладнює застосування правових норм в межах єдиного юридичного поля» [37].

Змістом адміністрування митних платежів на макроекономічному рівні є введення в дію основних положень податкової системи, а саме: мобілізація митних платежів до бюджету та підвищення ефективності справляння митних платежів та діяльності митних органів. Характеризуючи митні платежі, слід

подати їх основні ознаки, якими обґрунтовано їх правову та фінансову природу.

До основних ознак митних платежів варто віднести такі:

- обов'язковість, оскільки дані платежі є обов'язковими до сплати відповідно до конституційних та законодавчих норм, порядок їх стягнення детально визначений на законодавчому рівні, а законної підстави до ухилення від сплати митних платежів немає;
- існування процедури встановлення переліку платежів та їх елементів-складників;
- контроль – моніторинг справляння митних платежів та контроль за дотриманням встановлених норм покладено на Державну митну службу України;
- справляння митних платежів відбувається лише при перетині митного кордону України або при зміні митного режиму;
- безеквівалентний характер – митний платіж не виступає прямим еквівалентом вартості послуги, через надання якої він стягується. Його справляють відповідно до існуючої фіксованої ставки;
- примусовість сплати митних платежів.

Досліджуючи теоретико-інституціональні аспекти розвитку системи адміністрування митних платежів, окрему увагу слід звернути на питання основних принципів, відповідно до яких має будуватися та функціонувати дана система. Таким чином, основними принципами розвитку системи адміністрування митних платежів, які ми пропонуємо брати за основу є:

законність – формування системи адміністрування відповідно до законодавчих та нормативно-правових актів. Тобто, виконання суб'єктами податкових відносин своїх повноважень та обов'язків забезпечується виключно відповідно до положень законодавства України та в порядку, визначеному нормативно-правовими актами держави та міжнародними угодами;

рівність учасників адміністрування митних платежів перед законом;

оптимальність втручання – державою забезпечується мінімізація втручання в діяльність платника податків при гарантуванні сплати платником відповідних законодавчо визначених платежів;

єдність та цілісність механізму адміністрування – на законодавчому рівні має бути визначено усі елементи адміністрування митних платежів та сформовано єдиний підхід до його застосування. Відтак, система органів митної служби має бути побудована відповідно до вимог створення єдиної системи з чітко визначеними зв'язками та напрямками роботи;

прозорість та гласність адміністрування митних платежів;

бюджетна ефективність – функціонування системи адміністрування митних платежів має будуватися на засадах оптимальності співвідношення максимізації надходжень до бюджету та сприяння розвитку економіки. Як зазначають економісти [2], бюджетну ефективність можна оцінювати відповідно до визначення конкретного показника – зведеного показника «належні фіскальні зусилля», який дозволяє визначити рівень обґрунтованості і раціональності виконання фіскальної функції органами податкової та митної служби. Ним враховується, в першу чергу, те, що «контрольні заходи адміністраторів, направлені на отримання бюджетного доходу від податків та зборів, мають бути реальними та виваженими з точки зору фінансових можливостей підконтрольних суб'єктів», по-друге, використання цього критерію дає можливість оцінити рівень економічної ефективності державних витрат на забезпечення адміністрування митних платежів [2];

презумпційність – при виникненні питання неоднозначності трактування прав та обов'язків платників податків і митної служби/фіскальної служби остаточне рішення приймається на користь платника митного платежу.

Інструментарій наукового пізнання, на якому будується дане дослідження дав змогу запропонувати механізм адміністрування митних платежів (рис. 1.4).

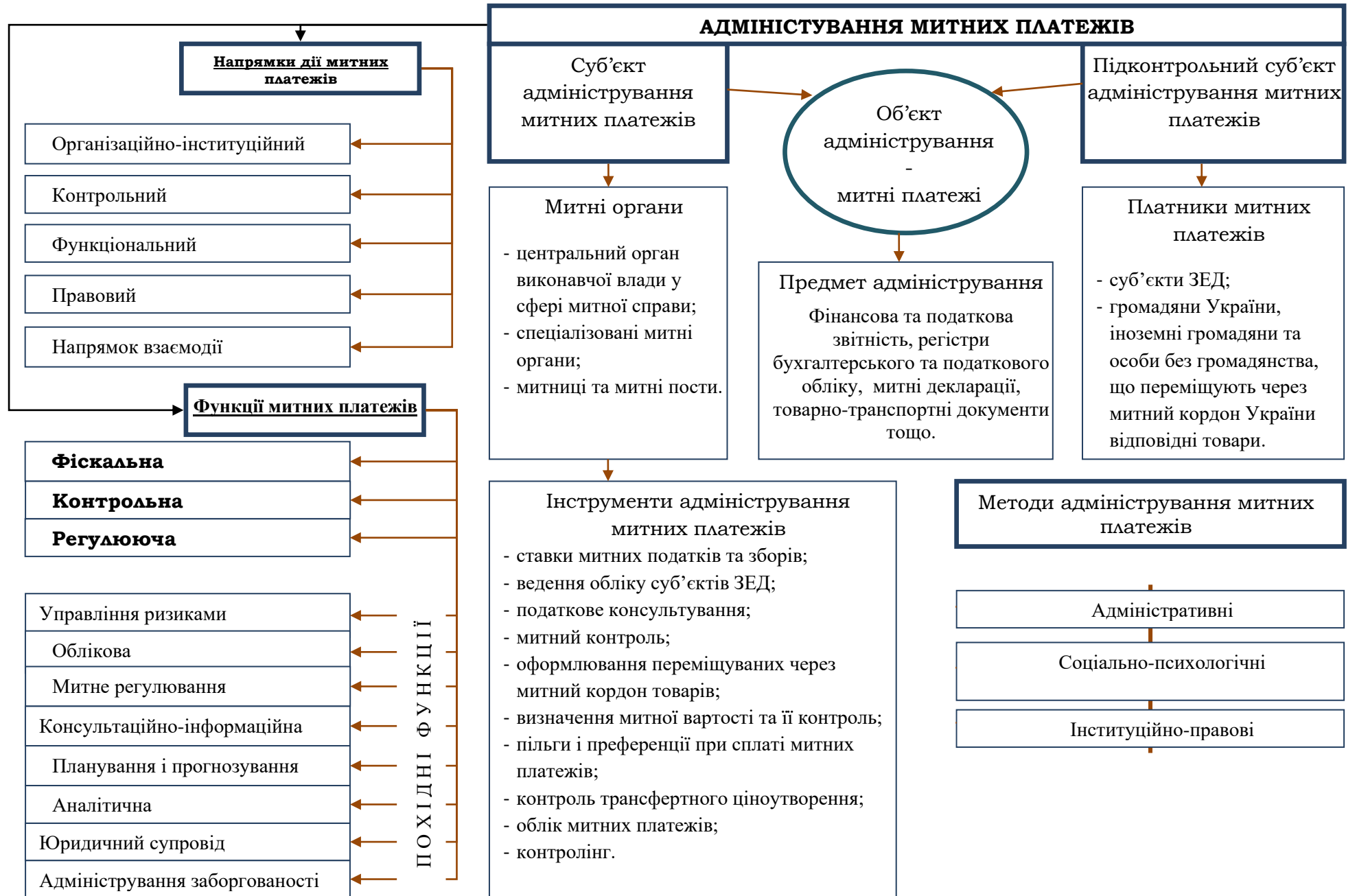


Рис. 1.4. Механізм адміністрування митних платежів Джерело: розробка автора

Суб'єктами митного адміністрування слід визнати саме митні органи. Вони входять у систему органів виконавчої влади України і представлені Державною митною службою України та її територіальними органами.

Об'єктом адміністрування є митні платежі.

Предметом адміністрування – первинні документи та їх електронні копії, а також самостійні електронні документи (митні декларації, реєстри бухгалтерського і податкового обліку, товарно-транспортна документація, звітність тощо).

Підконтрольним суб'єктом системи адміністрування митних платежів є платники податків та зборів, які здійснюють перевезення товарів через митний кордон України.

Передусім слід звернути увагу на визначення основних компонентів адміністрування митних платежів, серед яких [37]:

- організаційно-інституційний напрямок (формування умов для забезпечення ефективності і цілеспрямованої діяльності митних органів);
- контрольний (передбачає реалізацію контрольної функції митних органів в напрямку моніторингу та визначення вірності нарахування та сплати митних платежів та дотримання порядку їх надходження до бюджету);
- функціональний (полягає у визначенні та ефективному використанні інструментів митного регулювання та організації процедури стягнення митних платежів);
- правовий (передбачає визначення нормативно-правової основи для адміністрування митних платежів);
- напрямок взаємодії (передбачає впровадження автоматизованих систем обміну інформації щодо справляння митних платежів, наслідком чого є оптимізація системи адміністрування, її спрощення та зниження ризиків).

Основними функціями адміністрування митних платежів, як і адміністрування будь-яких податків, є фіскальна, регулююча та контрольна.

При цьому, доцільно виділити і похідні функції адміністрування митних платежів:

- планування та прогнозування – функція, яка передбачає використання конкретних способів та прийомів, за допомогою використання яких можна визначити значення показників стратегічних програм та планів митної діяльності [121]. Як звертає увагу А.В. Шевченко [112], підсистема планування та прогнозування в системі оподаткування та митного регулювання на даний час знаходиться на етапі зародження та розвитку. Проте, його важливість для розвитку податкової системи доведена;

- управління ризиками – функція, яка полягає в формуванні механізмів запобігання основним ризикам, які супроводжують справляння митних платежів;

- облікова – функція, яка полягає в формуванні та провадженні ефективної та простої облікової політики при справлянні митних платежів;

- митне регулювання – функція, що реалізується через «комплекс заходів цілеспрямованого владного впливу в різних формах на учасників зовнішньоекономічної діяльності, метою якого є забезпечення дотримання рівноваги між приватними інтересами та інтересами держави при формуванні доходів бюджету від митних податків і зборів, створення умов для вільного переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон у межах чинних міжнародних договорів України, а також сприяння розвитку національної економіки» [2]. Основними інструментами митної служби в реалізації функції митного регулювання є інструменти тарифного та нетарифного регулювання [2]. На сьогодні основною метою реалізації функції митного регулювання має стати формування сприятливих умов для залучення інвестиційних ресурсів на територію Української держави;

- консультаційно-інформаційна – функція, пов'язана з роз'ясненням платникам митних платежів особливостей дії механізму їх стягнення,

нормативно-правових умов його дії. Дана функція дозволяє забезпечити розвиток митної служби в напрямку її формування як консультативного центру та суб'єкта надання інформаційних послуг, а, відтак, дозволяє сформувати тісні відкриті взаємовідносини з платниками податків;

- аналітична – функція, пов'язана з забезпеченням аналітичної роботи та оцінки діяльності митної служби за відповідний період з метою визначення та оцінки своєї діяльності та виокремлення основних недоліків та позитивів діяльності;

- юридичний супровід – функція, пов'язана з питанням забезпечення юридичного обґрунтування дій митної служби;

- адміністрування заборгованості – функція, пов'язана з борговою політикою і діями митної служби в цьому напрямку.

Функції адміністрування митних платежів на практиці роботи митної служби реалізуються через використання нею відповідних інструментів, зокрема:

- ставки митних податків та зборів;
- облік суб'єктів ЗЕД - акредитація;
- способи нетарифного регулювання ЗЕД – обмеження або заборони, які спрямовуються на захист вітчизняного товаровиробника та ринків;
- податкове консультування;
- методи визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України;
- оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України;
- тарифні пільги та преференції при сплаті митних платежів;
- контроль трансфертного ціноутворення;
- контролінг – комплекс засобів управління реалізацією фіскальних завдань органами митної служби. [37]

Важливим етапом теоретичного осмислення суті системи адміністрування митних платежів є визначення методів адміністрування. На рис. 1.5 показано основні групи методів адміністрування митних платежів.

Слід зауважити, що використання методів адміністрування митних платежів передбачає виконання даною системою своїх основних функцій з забезпеченням максимального недопущення ухилення від сплати митних платежів. Окрім того, окремо слід виокремити саме методи контролю за своєчасністю та правильністю сплати мита та інших митних платежів.



Рис. 1.5. Методи адміністрування митних платежів

Джерело: на основі [3].

Інституційне забезпечення справляння митних платежів формується на рівні держави як представницька структура органів влади та управління, а також бізнес середовище, громадські організації та самі громадяни. Важливим

питанням є визначення способів їх впливу на економічні процеси, які повинні сприяти розвитку партнерства між державою-бізнесом-громадянами.

Інституційно-правове забезпечення проявляється як сукупність формальних інституційних обмежень, що регулюють діяльність структурних та інфраструктурних інституцій. Ця діяльність націлена на виконання заходів взаємодії, організації, моніторингу та контролю, а також інших функціонально-розпорядчих дій, основною метою яких підвищення здатності митних платежів забезпечити фінансову стабільність держави та окремих територій.

Важливими складовими системи управління митними платежами є митна експертиза, оцінка митної вартості та контроль за кодуванням товарів з метою забезпечення повноти та правильності надходжень платежів до бюджету, і саме з ними пов'язані найбільш актуальні проблеми недонарахування та несплати митних платежів в повному обсязі.

Правильне визначення митної вартості є важливим етапом процесу адміністрування митних платежів. Митна вартість є базою обчислення митних платежів на момент переміщення товарів через митний кордон України. Введення чітких норм і правил визначення митної вартості товарів дозволить організувати ефективну систему контролю за їхнім дотриманням, що, завдяки правильному визначенню бази оподаткування товарів, забезпечить повноту надходжень митних платежів до бюджету. Недооцінювання митної вартості призводить до ухилення від сплати податків суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. На стан надходжень митних платежів до державного бюджету поряд із заниженням митної вартості товарів також впливає правильність встановлення країни походження товару та ідентифікація коду при переміщенні через митний кордон. Якщо підроблено сертифікат про країну походження товарів або недостовірна класифікація товарів, тоді відбувається заниження розміру ввізного мита і, відповідно, зменшення нарахування податку на додану вартість.

Огляд міжнародної практики свідчить, що одним із механізмів визначення контролю за митною вартістю є автоматизована система управління ризиками, застосування інформаційних технологій (наприклад, таких як Багатофункціональна система «електронна митниця», застосування сукупності програмно-інформаційних комплексів «Система управління ризиками», «Митний пост-аудит»). Використання цієї системи здійснюється відповідно до:

- Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція, 1973 р.);
- Рамкових стандартів безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації (2005 р.);
- Компендіуму з управління ризиками СОТ;
- Провідної практики у пункту пропуску сприяння торгівлі та перевезенням довідника ОБСЄ-ЄєК ООН;
- Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі;
- Митних прототипів ЄС.

В окремих випадках важливу роль у процесі нарахування митних платежів відіграють експертні підрозділи Спеціалізованої лабораторії з питань експертизи та досліджень Держмитслужби. Експертизу широко застосовують в митній справі і вона забезпечує правильність визначення коду товару за УКТ ЗЕД, сприяючи при цьому правильності нарахування митної вартості, покращенню якості товарів й запобігає постачанню фальсифікованих та неякісних товарів у торговельні підприємства. До об'єктів митної експертизи належать: товари та предмети, які переміщуються через митний кордон, а також їх проби, відібрані для дослідження; об'єкти контрабанди і порушення митних правил; товаросупровідні документи, котрі використовуються під час митного оформлення та митного контролю. Одним із пріоритетних завдань митної експертизи є проведення лабораторних досліджень та прийняття рішень

про класифікацію товарів, згідно з УКТ ЗЕД, для забезпечення здійснення митного контролю.

Загалом поняття адміністрування митних платежів включає в себе визначення повноважень органів державної влади щодо регулювання процесів роботи в митній сфері, визначення головних завдань у роботі суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та митних органів, процес митного контролю й оформлення товарів на митниці тощо. Основними адміністраторами податків, які справляються при переміщенні товарів через митний кордон, є органи Державної митної служби України.

Для виконання перелічених завдань з питань управління митними платежами при здійсненні експортно-імпортних операцій у структурі центрального апарату Державної митної служби України функціонує окремий Департамент, який відповідає за адміністрування митних платежів та митно-тарифне регулювання.

Слід зазначити, що контроль за сплатою митних платежів до бюджету є й залишиться на довгі роки одним з найважливіших завдань органів Державної митної служби України. Він пов'язаний із вжиттям заходів щодо своєчасного, достовірного, повного нарахування та сплати митних платежів платниками податків, вжиття заходів щодо їх примусового стягнення, у випадках передбачених законодавством, а також нарахування штрафних санкцій за порушення граничних строків сплати узгоджених податкових зобов'язань та пені після закінчення установлених строків погашення узгодженого податкового зобов'язання на суму податкового боргу.

Таким чином, аналізуючи теоретичні аспекти функціонування системи адміністрування митних платежів як складової системи митно-податкового адміністрування, варто визначити трактування даного поняття.

Відтак, система адміністрування митних платежів являє собою сукупність правовідносин між суб'єктами адміністрування митних платежів та підконтрольними їм суб'єктами для забезпечення реалізації повного та постійного надходження митних платежів до бюджету та сприяння розвитку економіки і її захисту.

Висновки до розділу 1

1. Визначено сутність поняття «митна політика» як системи політико-правових, економічних, організаційних заходів, метою яких є імплементація внутрішньо- та зовнішньоекономічних відносин країни для підвищення її конкурентноспроможності на глобальному ринку, яка повинна реалізовуватися на принципах: відповідальності учасників митних відносин, гласності та прозорості, добросовісності, законності, рівності, простоти, єдиності, балансу інтересів, підзвітності та доступності інформації, загальності справляння митних платежів.

2. Враховуючи наукові дискусії з питань митної політики в державі та економічні і політичні передумови, поглиблено теоретичні підходи до визначення поняття «система адміністрування митних платежів», згідно з якою, це система правовідносин, які формуються внаслідок здійснення митними органами організаційно-управлінської діяльності за допомогою сукупності норм та засобів, визначених на законодавчому рівні, з приводу забезпечення організації справляння митних платежів та контролю за повнотою їх акумулювання.

3. Розкрито механізм системи адміністрування митних платежів із виділенням напрямів їх дії, функцій та інструментів адміністрування. В результаті дослідження встановлено, що в системі адміністрування митних платежів існують похідні функції, а саме управління ризиками, митного

регулювання, планування та прогнозування, юридичного супроводу, здійснення аналітичних дій, консультативно-інформаційної роботи та адміністрування зборів.

4. Визначено, що як інституційна структура, система адміністрування митних платежів являє собою впорядковану та взаємодоповнюючу сукупність адміністраторів, які забезпечують координацію та управління процесом справляння митних платежів відповідно до законодавчо визначених норм та правил, а також вимог, встановлених на рівні відомчих розпорядників, для забезпечення своєчасного та повного надходження коштів до бюджету

5. Досліджено еволюціонування нормативно-правового забезпечення адміністрування митних платежів, встановлено чотири етапи розвитку митно-податкового адміністрування, останній з яких розпочався лише у 2019 році. Так, зокрема можна виділити наступні часові періоди розвитку фіскального законодавства у питаннях сплати митних платежів: з 1991 по 2004 роки – створення та становлення системи адміністрування митних платежів з 2004 по 2012 роки – модернізація митної та податкової системи; з 2012 по 2019 роки – реформування єдиної системи адміністрування митних платежів, податків та зборів; з 2019 року - запровадженням нового порядку здійснення сплати митних платежів шляхом зарахування коштів на Єдиний казначейський рахунок Державної фіскальної служби України.

Основні положення першого розділу дисертаційної роботи висвітленні у працях [114; 116; 117; 118; 120; 166]

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

2.1. Діюча практика справляння митних платежів в Україні

В умовах сьогодення функціонування системи справляння митних платежів в Україні відбувається під впливом посилення інтеграційних процесів у розвитку світової та, зокрема, європейської економіки. Такі процеси результуються формуванням нових вимог до функціонування та напрямів розвитку національних систем оподаткування і державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, що акцентує увагу на сфері митного оподаткування як важливого джерела наповнення державного бюджету та складової системи державного регулювання економіки.

Прагнучи сформувати експортно-орієнтовану економіку України, до питання оптимізації адміністрування митних платежів прикуто посилену увагу на державному рівні. В останні роки активно впроваджуються системні зміни в контексті реформи митниці та приведення митного законодавства України до вимог Угоди про Асоціацію з ЄС та інтеграції положень європейського права у вітчизняне правове поле. Основними напрямками реформування митниці визначено: досягнення прозорості функціонування митниці в контексті підвищення довіри бізнесу до діяльності митних органів та упровадження громадського контролю за їх діяльністю; ефективна боротьба з незаконним імпортом товарів та переміщенням через митний кордон України заборонених товарів; зниження корупційної складової у діяльності посадових осіб митних органів за рахунок автоматизації процедур митного оформлення товарів та максимального виключення «людського чинника» при здійсненні митних процедур [92, 123]. Загалом усі дії в контексті реформи митниці в Україні спрямовані на нарощення надходжень митних платежів до державного

бюджету та стимулювання розвитку економіки завдяки формуванню ефективного митного законодавства.

В цьому контексті важливим є дослідження особливостей справляння та адміністрування митних платежів в Україні.

Одним з ключових показників ефективності системи адміністрування митних платежів є обсяги їх надходження до державного бюджету. Його аналіз забезпечить повне охоплення усіх чинників впливу, зокрема, ефективності роботи органів митниці, змін у податковому та митному законодавстві, обсягів експортно-імпортних операцій та загальних показників економічної активності у державі.

Дослідження обсягів надходжень митних платежів у період 2014-2019 рр. дозволяє зробити висновок, що у структурі митних платежів до державного бюджету основну вагу стабільно займає ПДВ з ввезених на митну територію України товарів (68,2-79,8%), близько 14,0% - акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів, 7,2-8,0% - ввізне мито та близько 0,2% - вивізне мито (рис. 2.1).

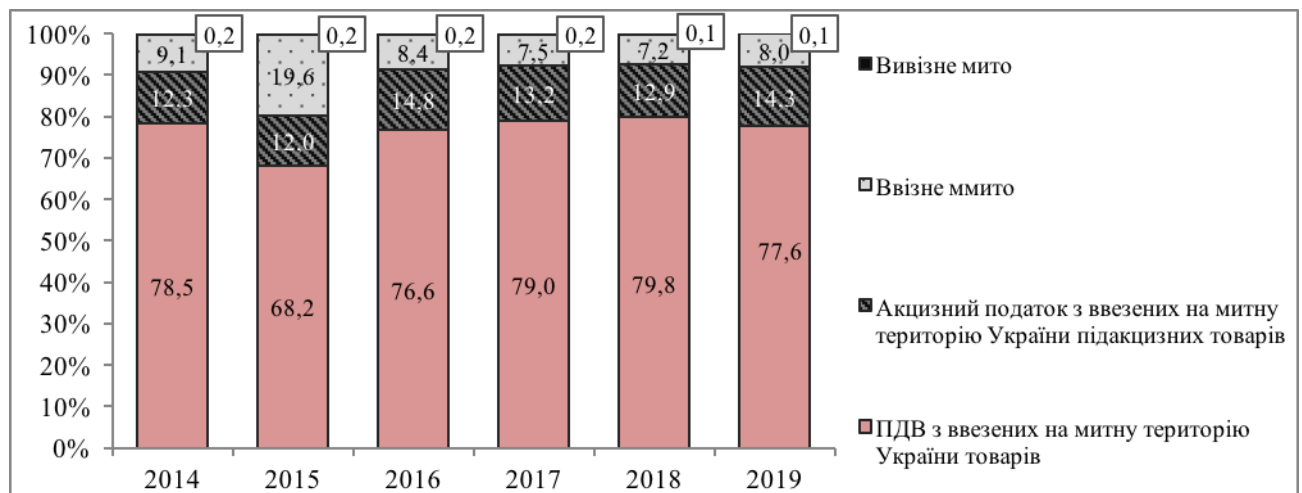


Рис. 2.1. Структура митних платежів та їх питома вага у складі доходів державного бюджету у 2014-2019 рр., %

Джерело: складено на основі даних Міністерства фінансів України [133]

Впродовж аналізованого періоду помітним є стабільне зростання обсягів надходжень ПДВ та акцизного податку з ввезених на територію України товарів (за винятком показника ПДВ у 2019 році) (рис. 2.2). Якщо у 2014 р. доходи від справляння ПДВ склали 107287,3 млн. грн., то у 2019 р. – 289760,4 млн. грн., тобто загалом відбулося зростання на 270,1%. Щодо акцизу, у 2014 році до державного бюджету надійшло 16855,4 млн. грн. податку, а у 2019 р. – 53460,8 млн. грн., тобто спостерігалось зростання на 317,2%.



Рис. 2.2. Динаміка надходження ПДВ та акцизного податку з ввезених на митну територію товарів до державного бюджету у 2014-2019 рр., млн.. грн.

Джерело: складено на основі даних Міністерства фінансів України [133]

Найбільше зростання надходжень спостерігалось у період 2015-2017 рр. (ПДВ – у середньому на 30% за рік, акцизний податок – 40% за рік). Проте до основних причин такого зростання віднесено не покращення ефективності роботи митних органів, а зростання інфляції та знецінення гривні, про що свідчать дані, наведені на рис. 2.2. Таким чином, інфляційний чинник нівелює зростання реальних надходжень ПДВ та акцизного податку до державного бюджету.

Врахування інфляційного чинника дозволяє зауважити зменшення надходження ПДВ у 2015 та 2016 рр. у порівнянні з 2014 р. на 13,0% та 0,2% відповідно. У період 2017-2018 рр. спостерігалось незначне зростання надходжень податку – на 27,9% у порівнянні з базовим 2014 роком. Окрім того, аналіз надходжень ПДВ з ввезених на митну територію України товарів, робіт та послуг в частині виконання запланованих показників (рис. 2.3) свідчить про їх невиконання в останні роки: у 2018 році – на 1,6%, у 2019 році – на 0,3%.

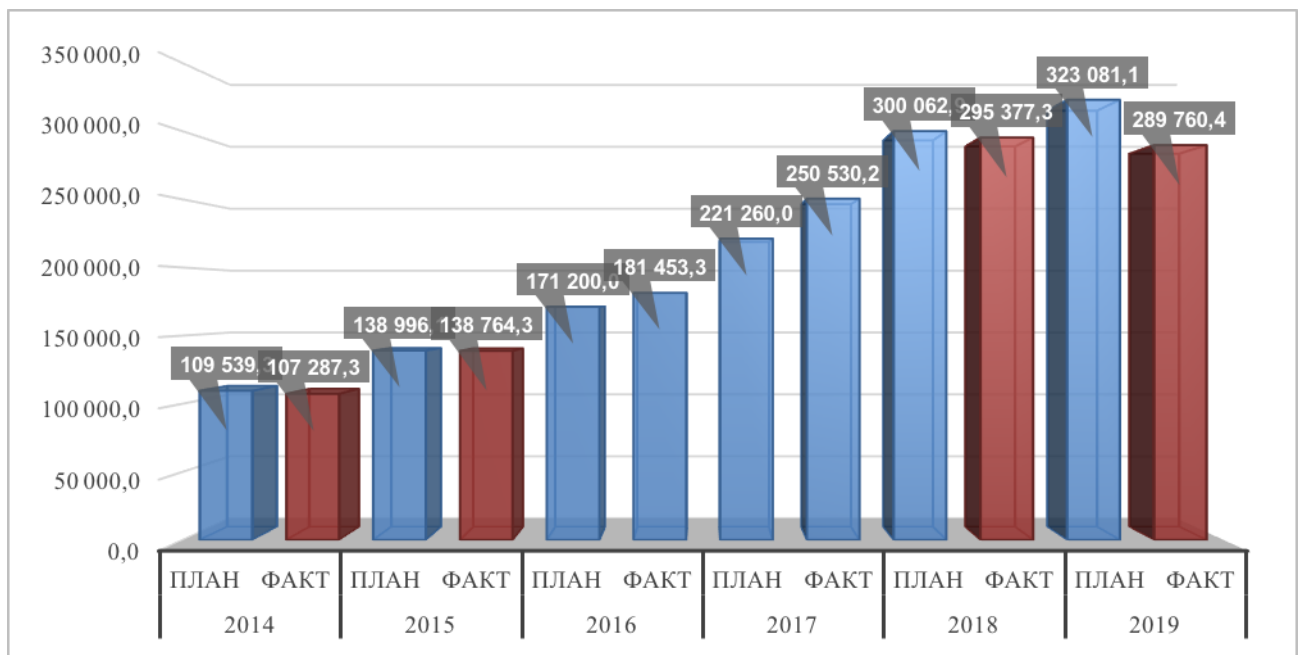


Рис. 2.3. Порівняння планових та фактичних показників надходження ПДВ з ввезених на митну територію України товарів, робіт і послуг до державного бюджету у 2014-2019 рр., млн. грн.

Джерело: складено на основі даних Державної казначейської служби України [25]

Причиною невиконання планів щодо акумулювання ПДВ в останні роки стало введення різноманітних пільг та знижених ставок (наприклад пільг на імпорт сонячних батарей та вітряків, електромобілів) та скорочення обсягів розмитненого імпортного газу у 2019 р. [58].

Таким чином, вважаємо за доцільне зауважити проблему неефективності механізму прогнозування надходження податків до державного бюджету та неповноту врахування усіх можливих чинників впливу на визначення планової

суми надходження, що вимагає додаткової уваги до планування і прогнозування бюджетних показників на відповідний рік.

Щодо акцизного податку, то у 2015 р. надходження податку до державного бюджету знизилися на 2,9% порівнянні з базовим, проте у період 2016-2019 рр. помітною є тенденція до зростання реального показника надходжень – загалом у 2019 році доходи від акцизу зросли на 36,7% при порівнянні з 2014 роком.

Тенденція зростання надходження акцизного податку є показником збільшення акумульованого ресурсу до державного бюджету, проте, враховуючи інфляційний чинник, ми бачимо, що зростання реальних надходжень є дуже незначним. Таким чином, можна зауважити, зростання надходження акцизного податку є свідченням пожвавлення перетину відповідними товарами митного кордону України, що стимулює збільшення доходів державного бюджету, проте такі позитивні тенденції нівелюються впливом ринкових чинників та економічною ситуацією у державі, що вимагає не лише позитивних змін у митній системі, а й проведення системних секторальних реформ у публічному управлінні в Україні.

Для забезпечення комплексного дослідження справляння ПДВ та акцизу доцільно акцентувати увагу на їх структуру. Структуру надходжень ПДВ з ввезених на митну територію товарів, робіт і послуг у період 2014-2019 рр. подано у табл. 2.1.

Найбільшу питому вагу у складі ПДВ з ввезених на митну територію України товарів, робіт і послуг складає ПДВ з ввезених на митну територію товарів. За період 2014-2019 рр. сума надходжень податку зросла до 289760,4 млн. грн., тобто у 2,7 разів. ПДВ із імпортованих на митну територію України робіт та послуг становить менше 1,0% загальної суми ПДВ з ввезених на територію України товарів, робіт і послуг.

Аналіз складу та структури надходжень акцизного податку з ввезених на

Таблиця 2.1

Динаміка надходжень ПДВ з ввезених на митну територію України
товарів, робіт та послуг у 2014-2019 рр.

(млн. грн.)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Податок на додану вартість з ввезених на митну територію України товарів	107 287,3	138 764,3	181 453,3	250 530,2	295 377,3	289 760,4
<i>Податок на додану вартість з ввезених на митну територію України товарів (крім лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні а також лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань; транспортних засобів, що були ввезені на митну територію України та поміщені в митні режими транзиту)</i>	-	-	178 197,9	246 259,7	290 097,0	282 233,4
<i>Податок на додану вартість від операцій з ввезення на митну територію України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні, а також лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань</i>	-	-	3 255,4	4 270,5	4 967,4	5 154,9
<i>Податок на додану вартість з ввезених на митну територію України транспортних засобів</i>	-	-	-	-	312,9	2 372,0
Податок на додану вартість із імпортованих на територію України робіт, послуг	-0,1	2,1	5,5	3,4	-3,7	2,1

Джерело: складено на основі даних Державної казначейської служби України [25]

митну територію України підакцизних товарів (табл. 2.2, рис. 2.4) дозволяє зауважити такі тенденції:

- поступове зменшення частки акцизу з пального в складі акцизного податку з 85,7% у 2016 р. до 71,7% у 2019 р., тобто на 14,0 в.п., який, проте, залишається основним складником акцизного податку; така тенденція зумовлена зміною структури закупівлі видів пального, а саме зниженням кількості імпортованого бензину (який характеризується високою ставкою акцизу) та збільшенням імпорту скрапленого газу і дизельного пального (з нижчими ставками акцизу) та швидшими темпами збільшення надходжень акцизу при ввезенні транспортних засобів на митну територію України (у 14,2 разів); такі зміни свідчать про зміни на ринку автотранспортних засобів

(зростанням кількості електроавтомобілів), які в Україні відповідають загальносвітовим тенденціям, а також є наслідком впливу зміни ринкової кон'юнктури (зростанням кількості автомобілів, які працюють на дизельному паливі та газу), лібералізації законодавства, що регулює імпорт транспортних засобів;

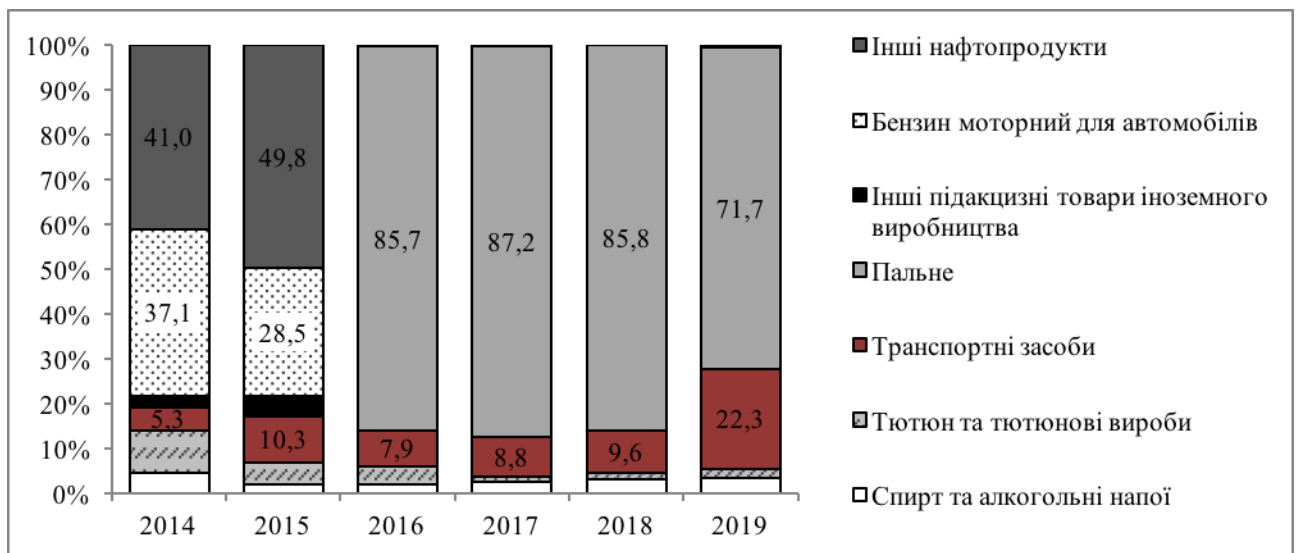


Рис. 2.4. Структура надходжень акцизного податку з ввезення на митну територію підакцизних товарів (продукції) до державного бюджету у 2014-2019 рр., %

Джерело: складено на основі даних Державної казначейської служби України [25]

- суттєве зниження частки акцизу з тютюну та тютюнових виробів у складі акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) – з 9,4% до 2,0%. Ця тенденція зумовлена зниженням попиту на цю продукцію та використанням залишків тютюнових виробів зі складських приміщень. Вважаємо доцільним зауважити, що зменшення обсягів використання тютюнових виробів впродовж останніх років є загальносвітовою тенденцією, зумовленою передовсім зростанням популярності ведення здорового способу життя. Тому таку тенденцію варто

Таблиця 2.2

Динаміка надходжень акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів у 2014-2019 рр.

(млн. грн.)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Питома вага виду підакцизної продукції у складі акциз- ного податку, 2019 р., %	Темп приросту, 2019/2014 рр., %
<i>Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)</i>	16 855,4	24 326,8	35 006,2	41 989,7	47 708,6	53 460,8	100,0	317,2
Спирт	41,8	80,8	23,7	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Лікєро-горілочана продукція	550,4	303,2	485,3	680,3	983,0	1 193,8	2,2	216,9
Виноробна продукція	130,4	79,6	171,4	328,5	471,9	569,4	1,1	436,6
Пиво	48,8	28,1	46,5	70,4	99,8	128,7	0,2	264,0
Тютюн та тютюнові вироби	1 587,5	1 192,2	1 422,0	526,7	636,7	1 104,5	2,1	69,6
Транспортні засоби (крім транспортних засобів, що були ввезені на митну територію України та поміщені в митні режими транзиту)	-	-	-	-	3 989,9	7 827,8	14,6	-
Транспортні засоби (крім мотоциклів і велосипедів)	834,7	2 456,9	2 652,3	3 586,7	-	-	-	-
Мотоцикли і велосипеди	17,1	21,6	38,9	58,6	63,5	-	-	-
Кузови для моторних транспортних засобів	46,6	36,5	74,0	70,4	57,3	6,1	0,0	13,1
Транспортні засоби, що були ввезені на митну територію України та поміщені в митні режими транзиту	-	-	-	-	446,9	4 066,3	7,6	-
Пальне	-	-	30 003,7	36 612,2	40 921,1	38 314,5	71,7	-
Інші підакцизні товари іноземного виробництва	119,6	306,4	88,5	55,8	38,6	249,6	0,5	208,7
Скраплений газ	313,7	769,0	-	-	-	-	-	-
Бензин моторний для автомобілів	6 251,2	6 934,4	-	-	-	-	-	-
Інші нафтопродукти	6 913,6	12 118,1	-	-	-	-	-	-

Джерело: складено на основі даних Державної казначейської служби України [25]

сприймати як позитивну, попри певні фінансові втрати для державного бюджету.

Суттєвий вплив на справляння митних платежів мала і економічна ситуація (рис. 2.5). Зокрема, аналіз обсягів експорту та імпорту у зазначений період показує суттєве зниження показників у 2015 році. Так, обсяги експорту знизилися на 31,2% у 2015 р. у порівнянні з 2014 р., імпорту – на 31,1%. Починаючи з 2016 р. спостерігалось зростання, проте до показників базового року вдалося повернутися лише у 2018 р. у сфері імпорту товарів, і не вдалося у сфері експорту товарів. Така тенденція пов'язана з економічною та політичною кризою, яка розпочалася у 2013-2014 рр., анексією АРК, військовою агресією Російської Федерації на Сході України, що безумовно мало негативний вплив як на економічну ситуацію всередині держави, так і на зовнішньоекономічних зв'язках України на міжнародних ринках.

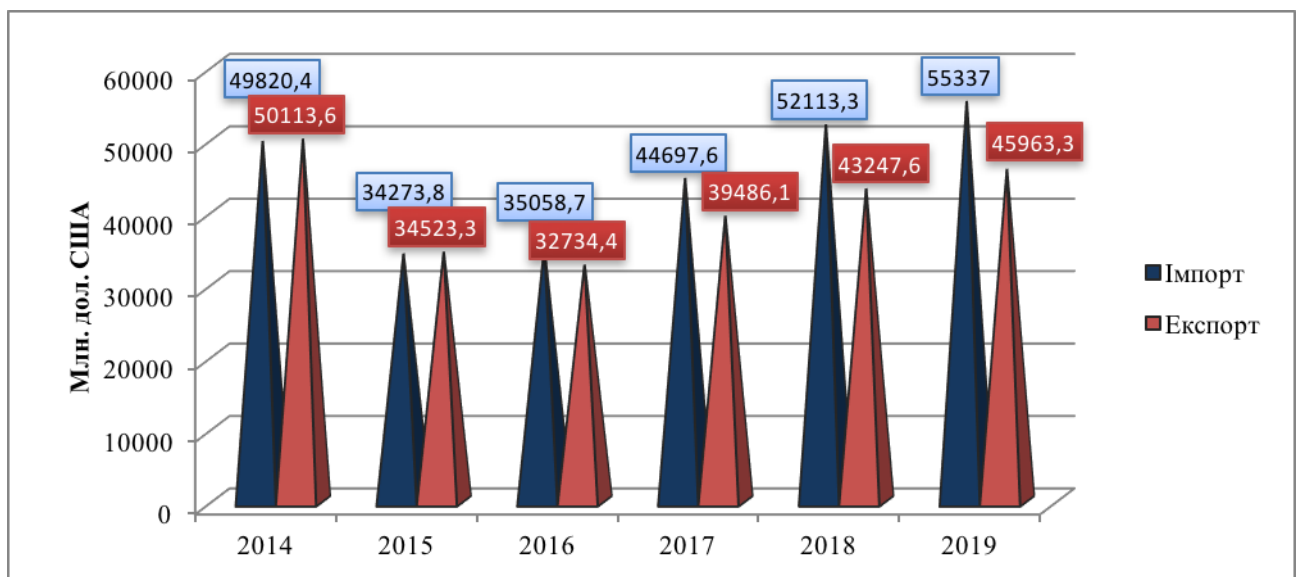


Рис. 2.5. Динаміка обсягів експорту та імпорту в Україні у 2014-2019 рр., млн. дол. США

Джерело: складено на основі даних Державної служби статистики України [25]

Упродовж аналізованого періоду не спостерігаються тенденції зміни обсягів ввізного мита у доходах державного бюджету України (рис. 2.6), які формувалися під впливом певних економічних чинників. Вказана динаміка, на

нашу думку, обумовлена зміною ситуації та політикою на міжнародному рівні. Зокрема, варто акцентувати на суттєвому зростанні (у 3 рази) обсягів ввізного мита у 2015 р. у порівнянні з 2014 роком, що не корелюється із збільшенням імпорту в Україну (оскільки у 2015 р. обсяги імпорту знизилися на 1/3 у порівнянні з 2014 р.), а пов'язане зі скасуванням низки митних пільг при імпорті товарів з Російської Федерації та введенням у 2015 додаткового імпортного збору. Відповідно, можна зробити висновок, що збільшення обсягів надходження ввізного мита у 2015 році до державного бюджету є результатом не поживлення ввезення на митну територію України товарів, а навпаки, стало можливим внаслідок зміни норм оподаткування та політичної кон'юнктури, що, знову ж таки, вказує на значний вплив зовнішніх чинників на справляння митних платежів.

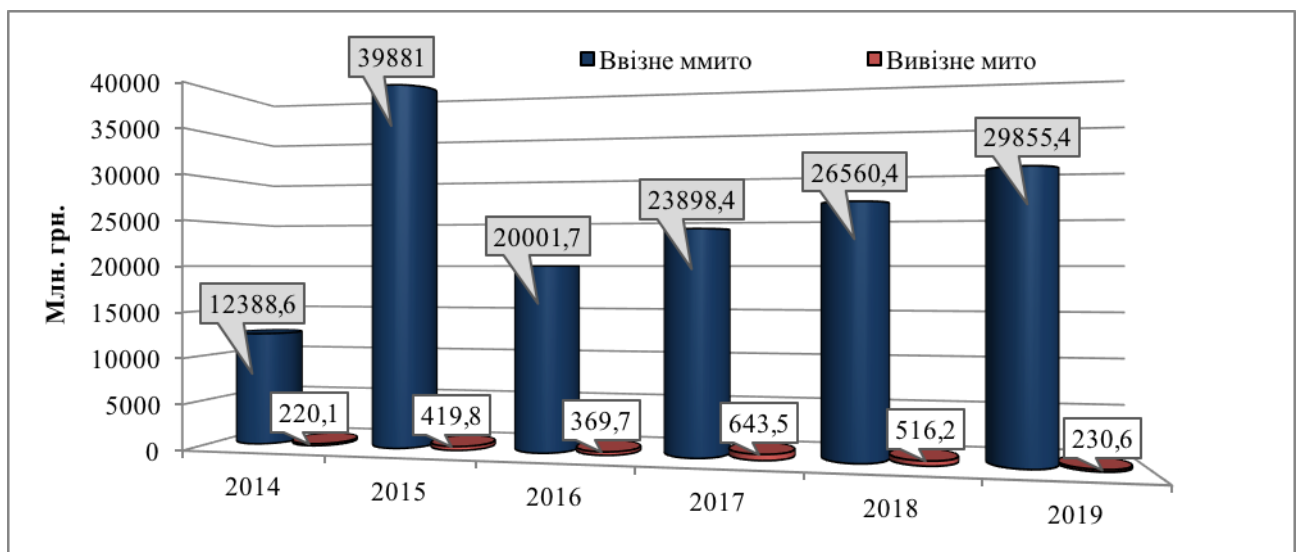


Рис. 2.6. Динаміка надходжень ввізного та вивізного мита у 2014-2019 рр., млн. грн.

Джерело: складено на основі даних Державної служби статистики України [25]

У наступні роки обсяги ввізного мита поступово зростають навіть попри зниження ввізних та вивізних мит на окремі групи товарів в результаті набуття чинності Угоди про Зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, що обумовлене зростанням обсягів імпорту та експорту у 2017-2019 рр. та поживленням

торгівлі на зовнішніх ринках. Так, станом на 2019 р. сума ввізного мита, яка надійшла до доходів державного бюджету, склала 29855,4 млн. грн., що у 2,4 рази більше, ніж у 2014 р., а вивізного мита – 230,6 млн. грн. (104,8% обсягу мита у 2014 р.).

Аналіз складу та структури ввізного та вивізного мита як податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції (рис. 2.7, табл. 2.3) дозволяє встановити наступне: основну вагу у складі цих податкових платежів має ввізне мито, яке включає в себе мито на товари, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності (67,0% податків на міжнародну торгівлю), мито на товари, які ввозяться (пересилаються) громадянами (0,5%), мито на нафтопродукти та транспортні засоби (30,6%) та інші види мит (1,2%); вивізне мито складає лише 0,8% податків на міжнародну торгівлю і включає в себе переважно мито на товари, які вивозяться (пересилаються) суб'єктами підприємницької діяльності.

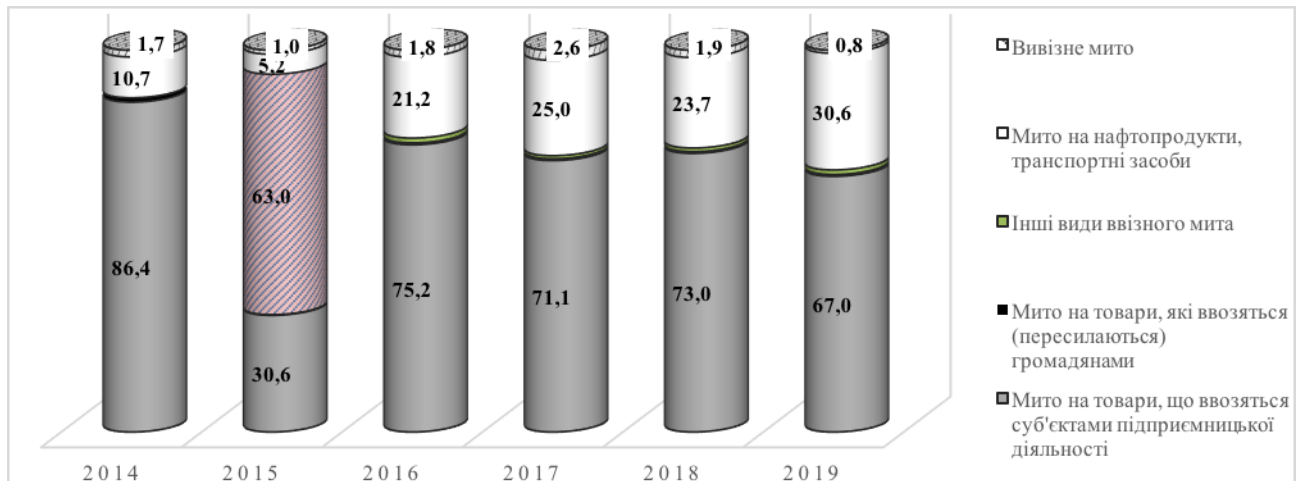


Рис. 2.7. Динаміка структури надходжень ввізного та вивізного мита у 2014-2019 рр., млн. грн.

Джерело: складено на основі даних Державної казначейської служби України [25]

Водночас в процесі аналізу зміни складу і структури мита за аналізований період помітними є такі тенденції та особливості:

Таблиця 2.3

Динаміка надходжень податків на міжнародну торгівлю до державного бюджету України у 2014-2019 рр. (тис. грн.)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Темп приросту, 2019/2014 рр., %
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	12608696,0	40300805,6	20370979,9	24541812,5	27076621,0	30086000,1	238,6
<i>Ввізне мито</i>	<i>12388615,9</i>	<i>39881040,0</i>	<i>20001257,9</i>	<i>23898353,9</i>	<i>26560412,3</i>	<i>29855382,4</i>	<i>241,0</i>
Мито на товари, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності	10896347,0	12316290,0	15326586,8	17451810,4	19763153,6	20150551,5	184,9
Мито на товари, які ввозяться (пересилаються) громадянами	141715,3	71173,8	98217,2	110958,7	119958,1	141081,1	99,6
Інші збори з імпорту	-	-	-	1,8	-	0,0	-
Мито на нафтопродукти, транспортні засоби (крім транспортних засобів, що були ввезені на митну територію України та поміщені в митні режими транзиту) та шини до них, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами	1350553,6	2103098,7	4315192,1	6133605,4	6316208,8	8492983,0	628,9
Спеціальне мито	-	117501,4	43114,0	29066,4	15960,6	179329,1	-
Антидемпінгове мито	-	74641,8	67826,8	107081,6	145613,0	128384,7	-
Компенсаційне мито	-	69,5	102222,9	84598,1	97289,7	54972,2	-
Додатковий імпорتنний збір	-	25198264,9	48098,0	-18768,6	499,3	205,3	-
Мито на транспортні засоби, що були ввезені на митну територію України та поміщені в митні режими транзиту	-	-	-	-	101729,2	707875,5	-
<i>Вивізне мито</i>	<i>220080,1</i>	<i>419765,6</i>	<i>369722,1</i>	<i>643458,6</i>	<i>516208,6</i>	<i>230617,7</i>	<i>104,8</i>
Мито на товари, що вивозяться суб'єктами підприємницької діяльності	220080,1	419763,2	369722,1	643458,6	516203,9	230617,7	104,8
Мито на товари, які вивозяться (пересилаються) громадянами	-	2,4	-	-	4,7	0,0	-

Джерело: складено на основі даних Державної казначейської служби України [25]

- поступове зниження питомої ваги мита на товари, які ввозяться (пересилаються) суб'єктами підприємницької діяльності (якщо у 2014 р. їх частка у податках на міжнародну діяльність складала 86,4%, то у 2019 р. – 67,0%, тобто знизилася на 19,4 в.п.), що пов'язане з швидшим приростом мита на нафтопродукти та транспортні засоби (у 2014 р. їх частка дорівнювала 10,7%, у 2019 р. – 30,6%, тобто відбулося зростання на 19,9 в.п.).

Варто зауважити, що вивізне мито в нашій державі застосовується лише до обмеженого переліку товарів, відповідно його частка у структурі надходження мита до державного бюджету дуже незначна. Водночас, зважаючи на те, що мито виконує не лише суто фіскальну функцію, а й регулюючу, на нашу думку, доцільним є запровадження експортних мит на вивіз низько технічної та сировинної продукції, що не лише стимулювало б додаткові надходження до бюджету, а й стало чинником впливу на зміну структури експорту та, зокрема, зниження темпів вивезення сировинної продукції з України;

- у 2015 р. спостерігалось стрімке зростання надходження податків на міжнародну торгівлю до державного бюджету (у 3,2 рази порівняно з попереднім роком), що стало результатом запровадження додаткового імпортного збору строком на 12 місяців відповідно до Закону України від 28.12.2014 №73 «Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України відповідно до статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року», від якого до бюджету надійшло 25198,2 млн. грн.

Одним з основних питань в контексті дослідження системи адміністрування митних платежів в Україні є визначення митної вартості при митному оформленні товарів, адже саме від цього показника безпосередньо залежить як розмір податкових платежів, які надходять до державного бюджету, так і особливості формування взаємовідносин на рівні «митні органи – платники митних платежів». Тобто, як зауважує О. Костяна, ефективність роботи митних органів характеризується високою залежністю від коректного та правильного визначення митної вартості товарів [64].

Якщо звернутися до питання коригування митної вартості товарів при перетині Державного кордону України (рис. 2.8), можна зауважити, що за рахунок цього механізму забезпечується значні додаткові надходження до державного бюджету (4219,2 тис. грн. у 2018 р.). Водночас порівняння динаміки надходжень від коригування митної вартості та динаміки імпорту товарів і послуг за період 2014-2018 рр. дозволяє зробити висновок про зниження обсягів таких надходжень при зростанні обсягів перетину товарів та послуг через кордон України. Так, якщо у 2014 р. обсяг імпорту складав 49820,4 млн. дол. США, а додаткові надходження від коригування митної вартості – близько 5,0 млн. грн., то у 2018 р. при обсязі імпорту у 52113,3 млн. дол. США – 4219,2 тис. грн.

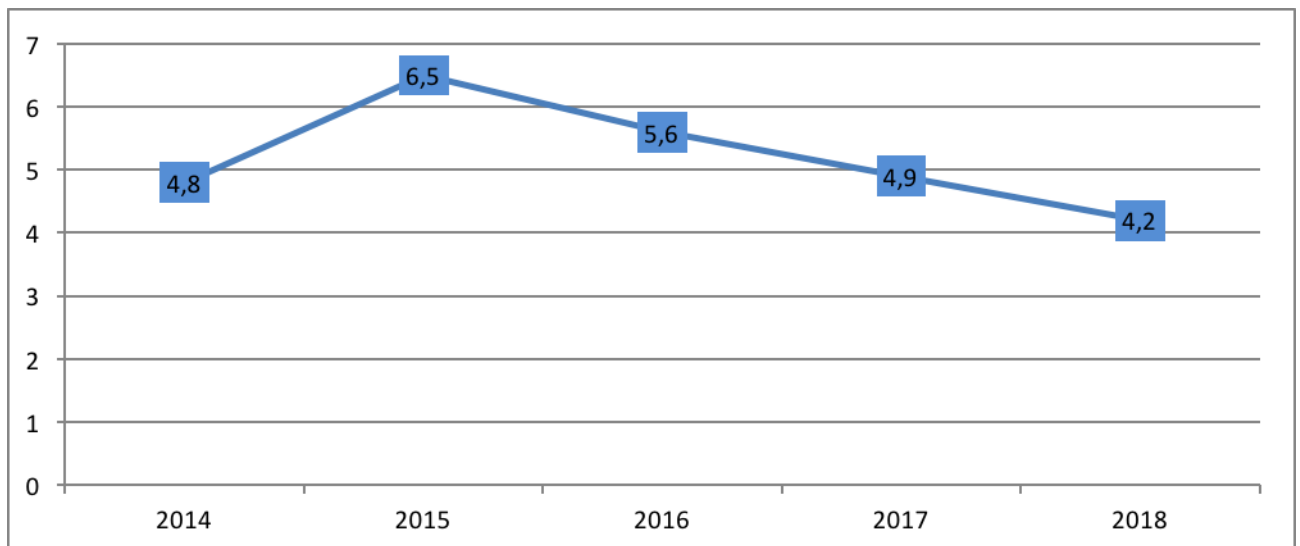


Рис. 2.8. Динаміка надходжень до державного бюджету від коригування митної вартості товарів і послуг при перетині Державного кордону України у 2014-2018 рр., млн. грн.

Джерело: на основі даних Державної митної служби України [26]

Імовірність зниження кількості імпортерів, які намагаються зменшити митну вартість товарів і послуг при перетині Державного кордону України, як основна причина менших обсягів додаткових надходжень до державного бюджету є невисокою. Водночас на рівні Державної митної служби України

такі тенденції пояснюються зростанням питомої ваги імпорту сировинної продукції у складі імпорту товарів і послуг, а також динамікою біржових котирувань окремих груп товарів. Проте, на нашу думку, такі тенденції свідчать також про відсутність дієвих результатів реформи у системі митної торгівлі та низьку ефективність більшості кроків.

Проблема ефективного та точного визначення митної вартості товарів і послуг при перетині кордону пов'язана з виникненням конфліктних ситуацій при відстоюванні інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з одного боку (які намагаються знизити митну вартість товару) та митних органів з іншого (які прагнуть максимізувати митну вартість товару для нарощення доходів державного бюджету), неефективністю системи контролю за правильністю встановлення митної вартості товару і непрозорістю дій митних органів.

Дослідження результатів та особливостей ведення судових справ з розгляду питань щодо контролю і коригування митної вартості товарів в Україні дозволяють визначити основні підстави витребування митними органами додаткових документів з метою підтвердження вказаної митної вартості товарів (рис. 2.9).

Як видно, 55,0% випадків пов'язані з відсутністю повних даних стосовно митної вартості товарів, 41,0% - з наявними розбіжностями у підтверджуючих документах і лише 4,0% - із ознаками підробки документів. Причиною незначної частки випадків із ознаками підробки документів, які підтверджують митну вартість товару при його перетині Державного кордону України, є складність процедури їх виявлення, яка передбачає проведення спеціальної експертизи та залучення відповідних фахівців, а також проведення кримінального розслідування.

Водночас у більшості випадків судові спори щодо правильності коригування митної вартості товарів здебільшого вирішуються на користь



Рис. 2.9. Результати ведення судових справ з розгляду питань щодо контролю і коригування митної вартості товарів в Україні у 2019 р., %

Джерело: на основі даних Державної митної служби України [25; 26, 27]

платників податків (77,0%). Така ситуація, на нашу думку, пов'язана з відсутністю чітко обґрунтованих доказів щодо вчинення платниками податків правопорушень та невиконання митними органами процедурних обов'язків в контексті визначеного алгоритму дій, які покладено на них законодавчими актами [143]. Її вирішення лежить в площині формування чіткого алгоритму дій у випадках контролю та коригування митної вартості товарів при перетині ними митного кордону, дотримання якого має бути обов'язковим для посадових осіб митних органів.

Іншою проблемою неефективності та неповноти адміністрування митних платежів в Україні є суттєві недонадходження до державного бюджету внаслідок збільшення кількості незаконно ввезених товарів. Незважаючи на проведення системних змін в контексті реалізації митної реформи з метою покращення, спрощення та забезпечення прозорості механізму адміністрування митних платежів, обсяги незаконно ввезених товарів в Україну впродовж 2014-

2019 рр. характеризувалися постійним зростанням (рис. 2.10), внаслідок чого до державного бюджету не надійшли значні кошти (рис. 2.11).

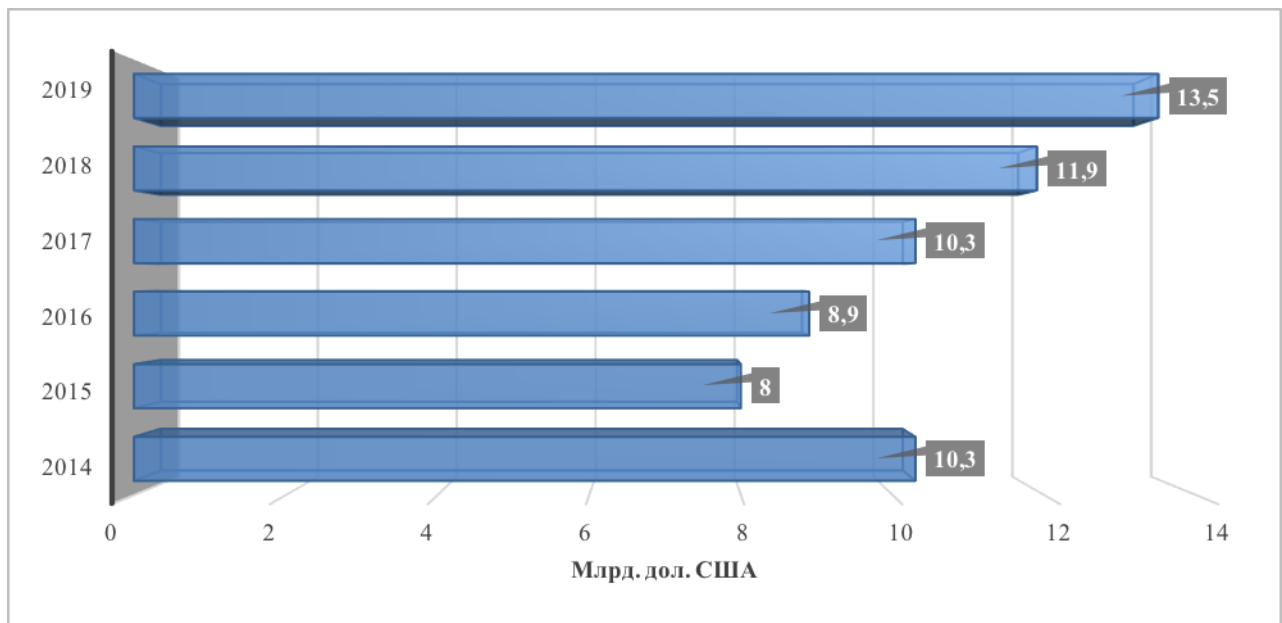


Рис.2.10. Динаміка обсягів незаконно ввезених товарів в Україну у 2014-2019 рр., млрд. дол. США

Джерело: складено на основі [4]

Зважаючи на зростання динаміки обсягів незаконно ввезених товарів в Україну, відбувається і зростання динаміки недонадходжень митних платежів до державного бюджету, що прослідковується з рис. 2.10 та 2.11.

За період 2014-2019 рр. обсяги незаконно ввезених товарів зросли в 1,3 рази і складає 13,5 млрд. дол. США. Це результувалося недонадходженням до державного бюджету 4,2 млрд. дол. США у 2019 році. Як і при аналізі динаміки обсягів контрабанди, за аналізований період спостерігалось зростання суми недонадходжень. В розрізі видів митних платежів найбільш негативні тенденції наявні у випадку справляння ПДВ, питома вага якого у складі недонадходжень митних платежів склала 69,0%. За 2014-2019 рр. втрата сум податку склала 2,9 млрд. дол. США. Такі результати аналізу свідчать про відсутність ефективних кроків митних органів у сфері боротьби з незаконним ввезенням продукції

знову ж таки, попри численні кроки у напрямку реформування митниці в Україні.



Рис. 2.11. Динаміка недонадходження коштів до державного бюджету у 2014-2019 рр. через існування незаконних схем, млрд. дол. США

Джерело: складено на основі [4]

Слід зауважити, що основна проблема контрабанди продукції полягає не лише у втратах державного бюджету, а й у «викривленні» конкурентного середовища на внутрішньому ринку та формуванні різних умов для розвитку підприємницької діяльності. Водночас можна виділити дві ключові проблеми, невирішення яких сприяє розвитку контрабанди в Україні, а саме:

- неефективність законодавчого поля та прогалини у нормативно-правовому забезпеченні функціонування митниці і питаннях перетину державного кордону, що результується відсутністю інструментів боротьби із порушенням митних норм (для прикладу, на законодавчому рівні в Україні не передбачене обов'язкове пломбування транспортних засобів та гарантування імпортерами окремих видів вантажів, які переміщуються територією держави, а також не передбачено контроль за переміщенням посилок, що дозволяє здійснювати різні махінації із товаром);

- недотримання законодавчих норм суб'єктами митних відносин, що веде до посилення корупції на митниці та вимагає вирішення проблеми через

імплементацію західних корпоративних стандартів та посилення відповідальності державних службовців за вчинення неправомірних дій або перевищення власних повноважень.

Забезпечення ефективного ведення боротьби з незаконним ввезенням товарів через митний кордон України, на наше переконання, вимагає комплексу заходів, до яких варто віднести такі:

- встановлення жорсткого публічного контролю за діяльністю митних і прикордонних органів, визначення покарання за вчинення корупційних діянь;
- оптимізація ставок митних платежів;
- спрощення процедур митного оформлення товарів;
- забезпечення взаємодії органів митниці та інших правоохоронних і контролюючих органів;
- забезпечення митниці сучасними технічними засобами контролю,
- розвиток кінологічної служби, застосування пошукових методів, заснованих на міжнародному досвіді.

Підсумовуючи проаналізовані вище дані, можна зробити висновок:

- у структурі надходжень митних платежів до державного бюджету основну вагу (3/4) стабільно займає ПДВ з ввезених на митну територію України товарів, близько 14,0% - акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів, 7,2-8,0% - ввізне мито та близько 0,2% - вивізне мито;

- на справляння до державного бюджету митних платежів суттєвий вплив має політична ситуація в країні та на міжнародній арені, про що свідчать тенденції зниження надходжень податків до бюджету як реакція на політико-економічну ситуацію;

- окреслені реформи у сфері митної справи, спрямовані на покращення якості і підвищення ефективності роботи митниці, загалом мають формальний і декларативний характер та не результуються позитивними результатами, що підтверджується зростанням обсягів незаконно ввезених товарів та

недонадходжень до державного бюджету та негативними результатами ведення судових справ щодо питань коригування митної вартості товарів.

На основі проведеного аналізу та зроблених висновків можна констатувати, що система адміністрування митних платежів в Україні потребує суттєвого удосконалення за такими напрямками:

- 1) покращення інформаційного та організаційно-правового забезпечення діяльності митних органів;
- 2) посилення контролю з боку митних органів щодо товарів, які проходить через митницю;
- 3) формування збалансованої політики протекціонізму;
- 4) спрощення оформлення митних процедур; вдосконалення системи електронного декларування;
- 5) формування та впровадження комплексної державної програми розвитку зовнішньоторгівельної діяльності;
- 6) впровадження механізму імплементації законодавства ЄС в управління митними платежами в Україні;
- 7) впровадження ефективних методів протидії корупції і контрабанді;
- 8) формування комплексної системи митних пільг і знижок;
- 9) формування системи управління персоналом;
- 10) визначення механізму обміну інформацією між Україною та суміжними країнами з питань переміщення товарів через митний кордон;
- 11) удосконаленням методики прогнозування надходжень митних платежів до державного бюджету.

Такі комплексні заходи сприятимуть цілісному формування ефективної системи адміністрування митних платежів в Україні.

2.2. Діагностика ефективності адміністрування митних платежів у системі державного регулювання економіки країни

В контексті дослідження системи адміністрування митних платежів в Україні, зважаючи на аналізований період, який характеризується впровадженням митної реформи та проведенням заходів та змін з метою спрощення системи взаємовідносин між суб'єктами господарювання, що займаються зовнішньою торгівлею, та державними органами при здійсненні митних процедур із дотриманням балансу інтересів бізнесу і держави [28] питання оцінювання ефективності адміністрування митних платежів є особливо актуальним та вимагає комплексного підходу до його вирішення.

«Методи оцінки ефективності митної діяльності – це специфічні способи і прийоми, застосовувані для визначення ступеня досягнення результатів окремими співробітниками, митними постами, митними органами в процесі їх діяльності» [59], відповідно формування алгоритму оцінювання ефективності адміністрування митних платежів має базуватися на максимальному врахуванні усіх чинників впливу та водночас визначені оптимального набору критеріїв для уникнення ризику «спотворення результату». Для отримання такого результату доцільно здійснити аналіз наборів показників різного характеру, тобто показників, виражених і у якісній, і у кількісній формах.

Метою діагностики ефективності адміністрування митних платежів є виявлення результативності змін у системі адміністрування митних платежів в умовах проведення митної реформи в Україні на основі системного комплексного аналізу наборів показників різного характеру та визначення тенденцій і ризиків, які виникли в умовах реформи та трансформацій у системі адміністрування митних платежів. Досягнення поставленої мети передбачає виконання низки завдань:

- 1) визначення особливостей функціонування системи адміністрування митних платежів в контексті здійснення системного аналізу комплексу індикаторів;

2) вираження у кількісному вимірі ефективності адміністрування митних платежів у системі державного регулювання економіки країни;

3) обґрунтування переваг та проблем, виявлення тенденцій і закономірностей розвитку системи адміністрування митних платежів та впливу на цей процес змін в контексті митної реформи.

З урахуванням діагностики ефективності адміністрування митних платежів слід звернути увагу на основних теоретико-методичних аспектах проведення аналізу діяльності митних органів, в тому числі і обумовити ті підходи, принципи та методи, що використовуватимуться під час здійснення даного оцінювання (рис. 2.12, табл. 2.4).

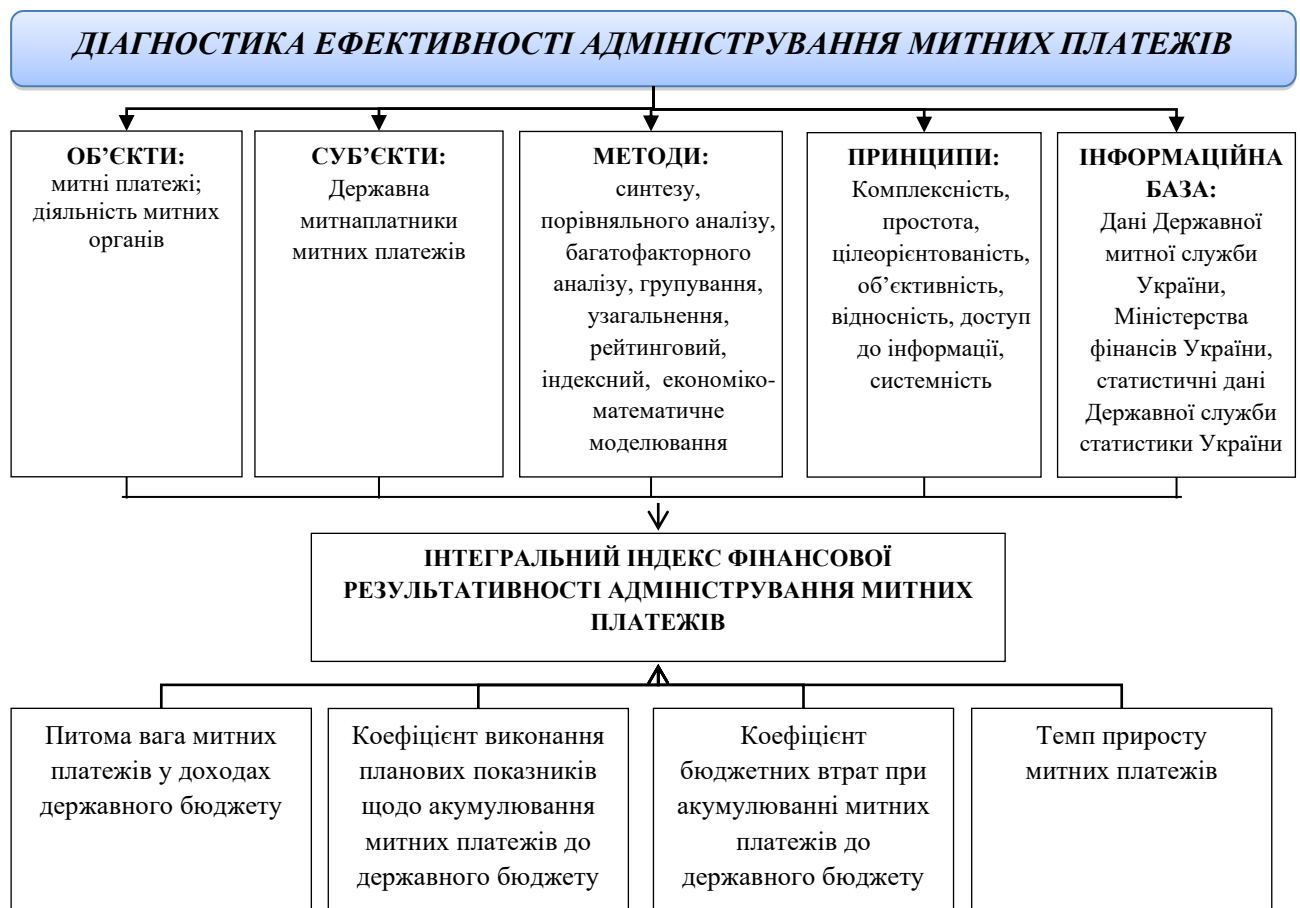


Рис. 2.12. Методичні засади діагностики ефективності адміністрування митних платежів

Джерело: авторська розробка

Оцінювання проведено за період 2017-2019 рр., Окрім того, вибір періоду аналізу пов'язаний із наявністю статистичної інформації та якісних показників, які обрано для оцінювання, тому по окремих індексах період аналізу буде змінено відповідно до вказаних обставин.

Таблиця 2.4

Індикатори оцінювання фінансової результативності адміністрування митних платежів

Коефіцієнт	Спосіб розрахунку	Примітки
Питома вага митних платежів у доходах державного бюджету	$\Delta \text{МП} = \text{ФМП} / \text{Дох ДБ} * 100\%$, де $\Delta \text{МП}$ – частка митних платежів у доходах державного бюджету, ФМП – фактичні митні платежі, Дох ДБ – доходи державного бюджету	Визначається з метою виявлення ролі митних платежів у формуванні доходів державного бюджету та визначення тенденцій формування цих платежів відносно інших доходів державного бюджету
Коефіцієнт виконання планових показників щодо акумулювання митних платежів до державного бюджету	$K_{\text{ПМП}} = \text{ФМП} / \text{ПМП}$, де ФМП – фактично сплачені до державного бюджету митні платежі, ПМП – планові показники митних платежів	Визначається для встановлення рівня виконання запланованих показників на відповідний бюджетний період
Коефіцієнт бюджетних втрат при акумулюванні митних платежів до державного бюджету	$K_{\text{БВ}} = \text{БВ} / \text{ФМП}$, де БВ – бюджетні втрати митних платежів від контрабанди продукції, ФМП – фактично сплачені до державного бюджету митні платежі	Визначається з метою виявлення тенденцій недонадходження митних платежів до державного бюджету, що безпосередньо вказують на рівень ефективності адміністрування митних платежів
Темп приросту митних платежів	$\text{ТП}_{\text{ФМП}} = \text{ФМП}_t / \text{ФМП}_{t-1}$, де ФМП – фактично сплачені до державного бюджету митні платежі, $t, t-1$ – періоди, обрані для порівняння	Визначається для виявлення тенденцій зміни надходжень митних платежів до державного бюджету

Джерело: авторська розробка

Оцінювання ефективності адміністрування митних платежів здійснено у два етапи:

I етап – аналіз фінансової результативності адміністрування митних платежів в Україні впродовж 2017-2019 рр., що обумовлене потребою

виявлення тенденцій розвитку системи адміністрування митних платежів. На цьому етапі оцінку фінансової результативності адміністрування митних платежів здійснено в процесі аналізу динаміки п'яти індикаторів за визначений період (табл. 2.4).

II етап – оцінювання ефективності адміністрування митних платежів в розрізі визначення ефективності митного контролю та митних процедур на регіональних органах Державної митної служби України та Державної фіскальної служби України.

В цьому контексті, на нашу думку, доцільним є застосування методу інтегрального оцінювання, який дозволяє забезпечити співставлення одномірних показників для визначення кінцевого багатомірного та спрямований на виявлення загальних відмінностей та тенденцій розвитку досліджуваних об'єктів попри ризик поглинання індивідуальних особливостей в умовах зведення показників до єдиного.

Методика здійснення інтегрального оцінювання адміністрування митних платежів охоплює наступні етапи:

1) відбір набору індикаторів, які дозволять максимально повно охопити стан об'єкту дослідження, та побудова матриці вихідних даних для визначення інтегрального індексу (рис. 2.13);

2) стандартизація базових показників з метою їх уніфікації та визначення впливу показників-стимуляторів й дестимуляторів на ефективність адміністрування митних платежів за формулами:

$$a_y^c = \frac{x_{ij} - x_{\min}}{x_{\max} - x_{\min}} - \text{для стимуляторів}, \quad (2.1)$$

$$a_y^d = \frac{x_{\max} - x_{ij}}{x_{\max} - x_{\min}} - \text{для дестимуляторів}, \quad (2.2)$$

де a_y^c – нормоване значення; x_{ij} – початкове значення показника, взятого для аналізу; x_{\min} - найменше значення показника, взятого для аналізу; x_{\max} - найбільше значення показника, взятого для аналізу;

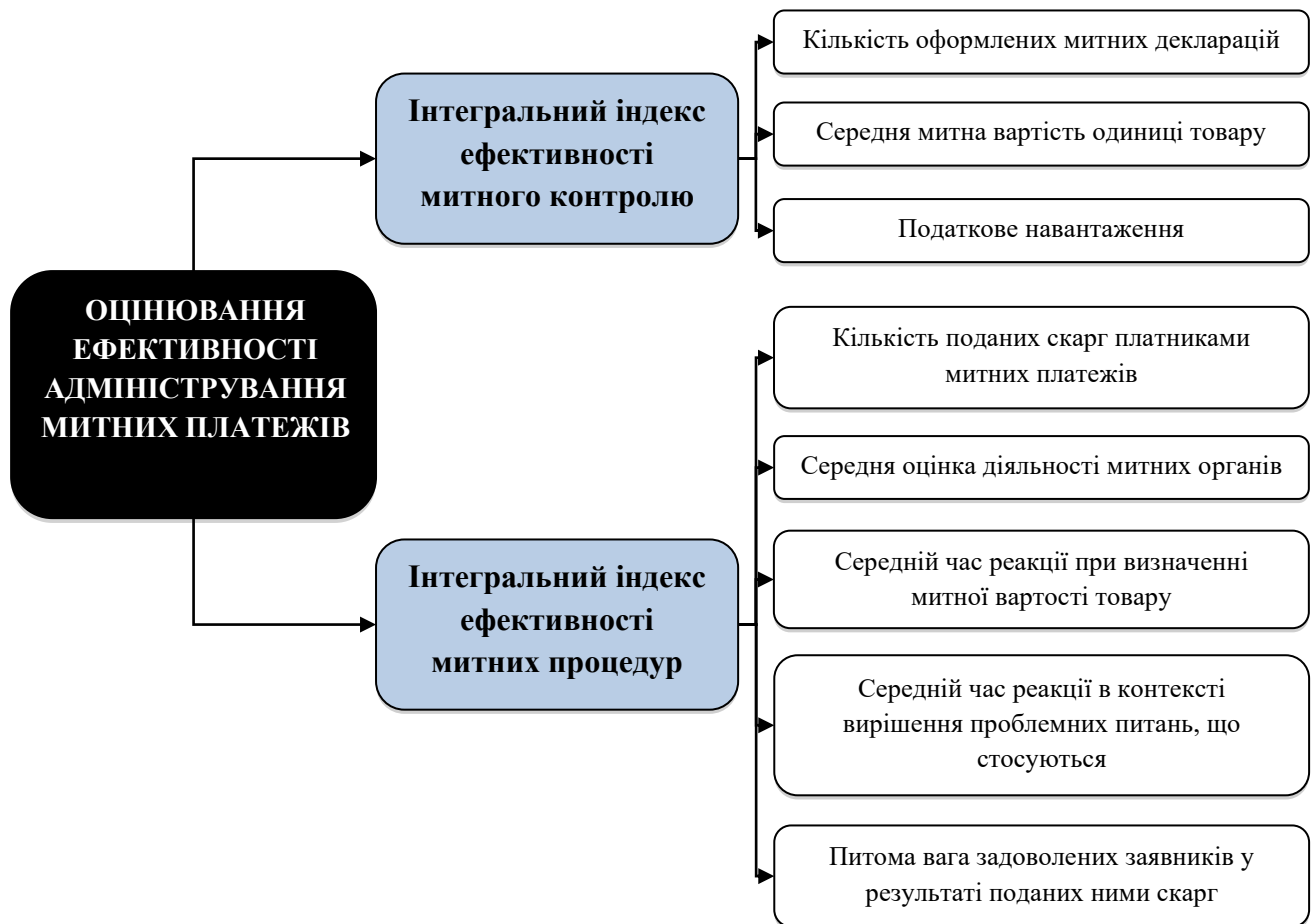


Рис. 2.13. Показники для визначення інтегральних індексів ефективності митного контролю та ефективності митних процедур в контексті оцінювання адміністрування митних платежів

Джерело: авторська розробка

3) агрегування субіндексів і розрахунок інтегрального показника методом середньої арифметичної за формулою:

$$I = \frac{\sum a_{nj}}{n}, \quad (2.3)$$

де

де $\sum a_{nj}$ – сума нормованих значень; n – кількість нормованих показників, які сумуються;

4) графічна інтерпретація результатів проведених розрахунків та ранжування митниць Державної митної служби України.

Результати аналізу фінансової результативності адміністрування митних платежів в Україні впродовж 2017-2019 рр. (рис. 2.14) дозволяють зробити такі

висновки щодо впливу змін в контексті проведення митної реформи на систему адміністрування митних платежів та їх справляння до державного бюджету:

- митні платежі становлять більше 1/3 доходів державного бюджету. Аналізуючи 2017-2019 рр., помітним є суттєве зростання частки митних платежів у доходах державного бюджету у період 2017-2018 рр. (період економічного зростання після кризи 2014-2015 рр. в Україні) – до 40,0%. Втім у 2019 році відбулося суттєве зниження цього показника до 37,4%, що пов'язано з загальносвітовими (у першу чергу, падінням світових цін на нафту, газ та вугілля у III-IV кварталах 2019 р.) та вітчизняними (зміцнення курсу гривні, звільнення від оподаткування ПДВ імпорту сонячних батарей і вітряків, тенденціями, зменшення обсягів розмитненого імпортного природного газу) [27] тенденціями; таким чином, встановлено негативну тенденцію до зниження питомої ваги митних платежів у доходах державного бюджету та виявлено його основну причину – вплив зовнішніх чинників (загальносвітової кон'юнктури та внутрішньодержавної економічної ситуації);

- вищенаведені чинники стали причиною і зниження темпу приросту митних платежів впродовж 2017-2019 рр. з 133,9% до 100,8%; водночас варто зауважити таки постійне зростання суми надходжень від справляння цих платежів з кожним роком;

- впродовж аналізованого періоду помітною є негативна тенденція зниження коефіцієнта виконання планових показників щодо акумулювання митних платежів до державного бюджету: якщо у 2017 р. він дорівнював 1,107, що вказувало на перевищення фактичних надходжень до бюджету над запланованим, то у 2018 р. та 2019 р. коефіцієнт є меншим 1, що вказує на невиконання планових показників, та характеризується зниженням з кожним роком – 0,988 та 0,928 відповідно; це негативна тенденція, яка вказує на відсутність ефективної системи прогнозування надходжень митних платежів до державного бюджету, та вимагає нового підходу до планування митних

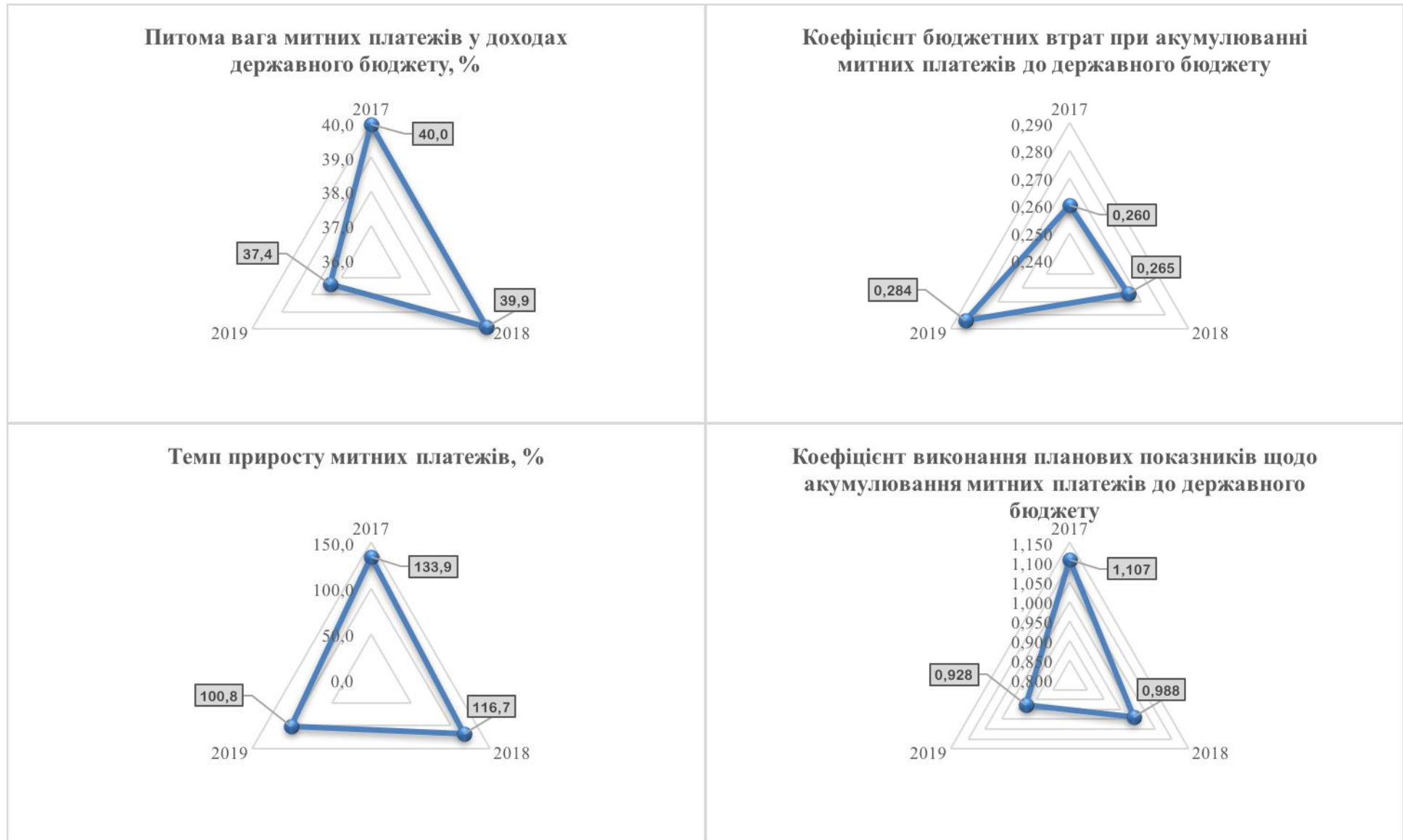


Рис. 2.14. Динаміка показників фінансової результативності адміністрування митних платежів у 2017-2019 рр.

надходжень;

- прямо пропорційним до зниження коефіцієнта виконання планових показників щодо акумулювання митних платежів до державного бюджету є зростання коефіцієнта бюджетних втрат при акумулюванні митних платежів, що є свідченням зниження ефективності функціонування системи адміністрування митних платежів та зростанням рівня незаконно ввезеної продукції на митну територію України; якщо у 2017 році значення коефіцієнта склало 0,260, то у 2019 р. – 0,284, тобто відбулося зростання на 2,4 в.п.

Відтак можна зауважити, що в умовах трансформаційних змін системи адміністрування митних платежів рівень фінансової результативності від справляння цих податків суттєво знизився. Серед причин такого зниження передовсім варто виділити вплив політичної та економічної ситуації на міжнародних ринках та зростання незаконно ввезеної продукції на територію України, внаслідок чого відбувається «викривлення» конкурентної рівноваги між суб'єктами ЗЕД та зростають обсяги недонаходжень податків до державного бюджету. Напрями подолання такої проблеми будуть детально розглянуті у 3 розділі.

Оцінку ефективності адміністрування митних платежів в контексті визначення інтегральних індексів ефективності митного контролю та ефективності митних процедур доцільно здійснити в розрізі митниць Державної митної служби (рис. 2.15), які утворено в результаті об'єднання 26 існуючих у 2019 митниць в контексті реформи митниці в Україні.

Вихідні дані для розрахунку інтегрального індексу ефективності митного контролю наведено у табл. 2.5, результати нормування даних – у додатку А, а динаміка інтегрального індексу за період 2017-2020 рр. – на рис. 2.16.

У результаті проведених розрахунків встановлено, що найбільшою завантаженістю характеризуються Київська (547618 оформлених митних декларацій), Енергетична (254122), Одеська (187501) та Волинська (121727), на яких у січні-серпні 2020 року було оформлено 63,9% митних декларацій.



Рис. 2.15. Митниці Державної митної служби України

Джерело: на основі даних Державної митної служби України [26]

Аналізуючи показники середньої митної вартості одиниці товару в розрізі митниць, можна зауважити відсутність певних тенденцій та закономірностей, адже середня митна вартість товару залежить передовсім від тих товарів, які переміщуються через митницю. Слід зауважити, що стабільно високий показник середньої митної вартості спостерігається по Київській митниці (10893,6 тис. грн.), найменший – Енергетичній митниці (1,2 тис. грн.). По інших митницях середня митна вартість товарів згідно однієї накладної, які проходять процедуру розмитнення коливається в межах 19,0-100,6 тис. грн.

Водночас в результаті опитування суб'єктів ЗЕД, які здійснюють переміщення товарів через Державний кордон України, встановлено, що на запитання «які з проблем є сьогодні найбільшими у роботі митниці?» 25,2% опитаних назвали проблему «свідоме завищення митної вартості товарів».

Таблиця 2.5

Вихідні дані для розрахунку інтегрального індексу ефективності митного контролю

	Кількість оформлених митних декларацій, од.				Середня митна вартість одиниці товару, тис. грн.				Податкове навантаження			
	2017	2018	2019	2020 (8 місяців)	2017	2018	2019	2020 (8 місяців)	2017	2018	2019	2020 (8 місяців)
Всього	2153381,0	2404074,0	1645813,0	1738402,0	1188,1	8173,6	1251,8	757,2	0,24	0,24	0,26	0,26
Азовська митниця	45429	48079	47726	88017	55,4	81,9	55,2	50,7	0,21	0,21	0,21	0,21
Буковинська митниця	33924	38565	52974	25767	34,7	61,9	24,2	19,7	0,24	0,25	0,28	0,25
Волинська митниця	105244	145270	175306	121727	40,0	39,4	33,3	23,6	0,24	0,26	0,29	0,26
Галицька митниця	295577	334098	414792	57134	40,9	114917,8	21,4	25,2	0,23	0,23	0,26	0,25
Дніпровська митниця	244529	254142	270092	158742	37,8	40,9	37,6	35,7	0,21	0,21	0,21	0,21
Енергетична митниця	51660	50809	88869	254122	2,0	2,5	1,9	1,2	0,43	0,41	0,45	0,59
Закарпатська митниця	125928	136201	148384	88795	21,4	28,4	35,2	20,8	0,24	0,24	0,26	0,26
Київська митниця	702285	782418	905195	547618	10428,3	7112,4	18240,5	10893,6	0,22	0,22	0,22	0,22
Одеська митниця	134778	180548	244443	187501	34,0	51,5	26,2	27,1	0,23	0,24	0,25	0,26
Північна митниця	73938	54503	59492	36177	6185,7	27,7	25,0	27,5	0,25	0,24	0,24	0,22
Подільська митниця	58010	76070	106777	57182	36,3	30,6	51,9	24,3	0,23	0,23	0,27	0,27
Поліська митниця	86111	79354	114000	51327	51,8	64,4	66,0	42,6	0,24	0,23	0,28	0,3
Слобожанська митниця	124480	137638	148408	26377	63,0	93,4	107,0	100,6	0,23	0,22	0,23	0,23
Східна митниця	12639	15656	9319	4700	748,7	17,3	19,9	46,1	0,21	0,21	0,21	0,21
Чорноморська митниця	53376	70723	56160	33129	41,0	33,4	32,2	19,0	0,23	0,23	0,24	0,23

Джерело: на основі даних Державної митної служби України [26]

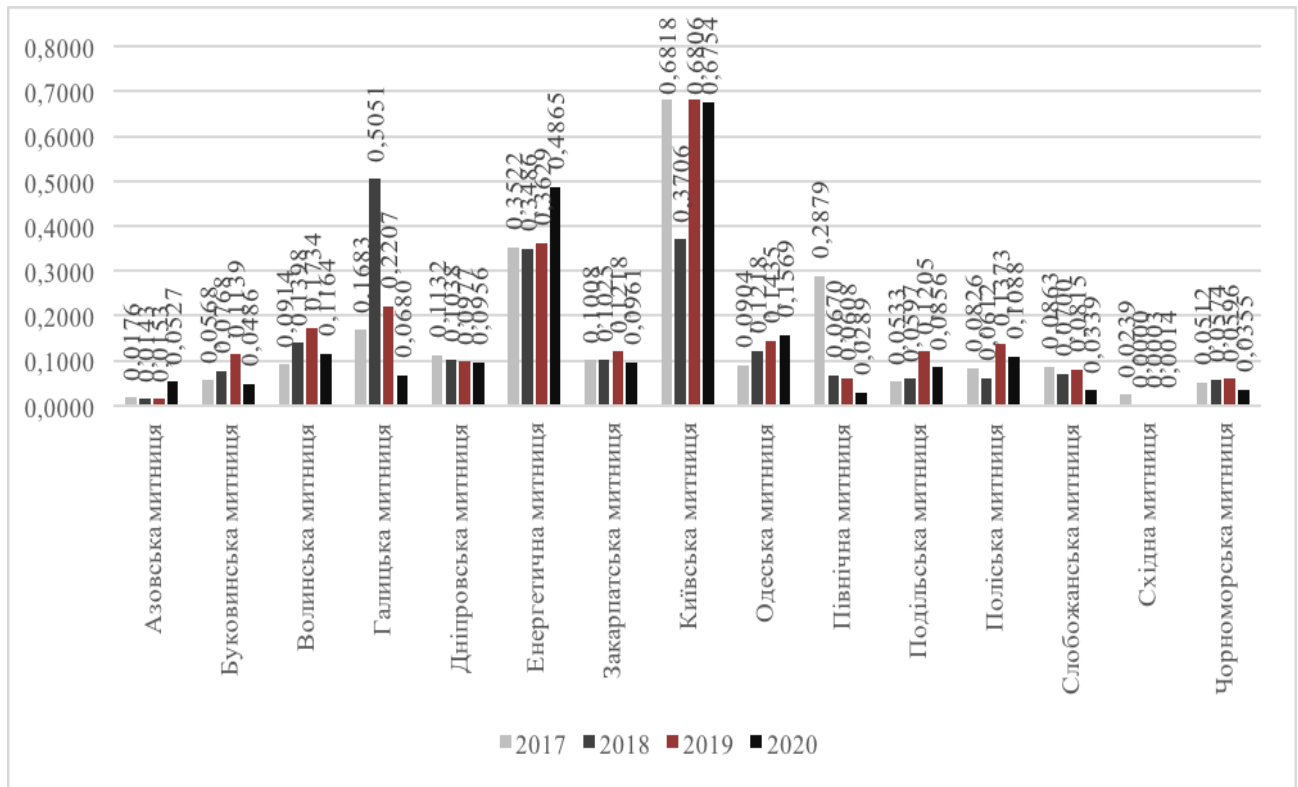


Рис. 2.16. Динаміка інтегрального індексу ефективності митного контролю митниць Державної митної служби України у 2017-2020 рр.

Джерело: авторські розрахунки на основі даних Державної митної служби України [26]

Аналізуючи податкове навантаження на 1 дол. США, помітне поступове зростання середнього показника по країні – з 0,24 у 2017 р. до 0,26 у 2019 р. Найвищим показником податкового навантаження характеризується Енергетична митниця (0,43-0,59), що можна пояснити специфікою товару, який проходить через цей орган. Найнижчим – Східна, Азовська та Дніпровська митниці (показник є незмінним впродовж аналізованого періоду – 0,21).

Отож, найвищим інтегральним індексом ефективності митного контролю характеризується Київська митниця (0,6754) та Енергетична митниця (0,4865), що є спеціалізованим територіальним органом Державної митної служби України, який здійснює митний контроль енергоносіїв та є бюджетоформуєчим, оскільки забезпечує близько 1/3 надходжень митних

платежів [36]. Значення результуючого інших чотирнадцяти митниць не перевищує 0,2000. Це пов'язано з такими основними чинниками впливу:

- різним територіальним охопленням митниць;
- специфікою діяльності митних органів та суб'єктів ЗЕД, які ввозять на митну територію України продукцію;
- видом та обсягами продукції, яка перетинає Державний кордон України.

Розрахунок інтегрального індексу ефективності митних процедур здійснено за вісім місяців (січень-серпень) 2020 р., що пов'язано з відсутністю даних для можливості здійснення аналізу у 2017-2019 рр. та відкриттям статистичних даних щодо роботи митниці Державною митною службою України у 2020 р.

Вихідні дані для розрахунку інтегрального індексу ефективності митних процедур наведено у табл. 2.6, результати нормування даних – у додатку Б, а результати розрахунку інтегрального індексу за січень-серпень 2020 р. – на рис. 2.17.

Найвищими показниками інтегрального індексу ефективності митних процедур характеризуються Азовська (0,7543) та Східна (0,7289) митниці, найнижчими – Слобожанська (0,2964), Одеська (0,3056), Київська (0,3162), Галицька (0,3201) та Волинська (0,3475) митниці. Таким чином, можна спостерігати доволі значний розрив між максимальним та мінімальним значеннями індексів (2,5 рази), що вказує на різних підходах до спрощення системи адміністрування митних платежів на різних митницях та суттєвих відмінностях у результативності впровадження нововведень.

Водночас помітною є тенденція, коли найнижчими значеннями індексів характеризуються митниці з найбільшою завантаженістю та кількістю оформлених митних декларацій, зокрема Київська, Одеська, Волинська.

Таблиця 2.6

Вихідні дані для розрахунку інтегрального індексу ефективності митних процедур

	Кількість поданих скарг	Середня оцінка діяльності митних органів	Середній час реакції при визначенні митної вартості товару (год.)	Середній час реакції в контексті вирішення проблемних питань, що стосуються адміністрування митних платежів (год.)	Питома вага задоволених заявників у результаті поданих ними скарг, %
Азовська митниця	14	4,5	-	0,1	100,0
Буковинська митниця	54	4,7	6,8	36,1	94,1
Волинська митниця	182	4,1	30,7	14,3	83,1
Галицька митниця	560	4,1	12,4	21,8	83,2
Дніпровська митниця	163	3,9	8,6	7,4	75,5
Закарпатська митниця	147	4,4	15,1	32,3	90,5
Київська митниця	716	4,1	16,8	9,6	82,7
Одеська митниця	414	3,8	8,8	13,3	76,2
Північна митниця	129	4,4	2,6	1,7	89,3
Подільська митниця	48	4,0	0,4	2,6	80,0
Поліська митниця	48	4,6	18,1	0,9	80,0
Слобожанська митниця	178	3,9	30,8	2,4	75,0
Східна митниця	13	4,4	1,0	-	100,0
Чорноморська митниця	70	3,9	0,5	6,2	75,0

Джерело: на основі даних Державної митної служби України [26]

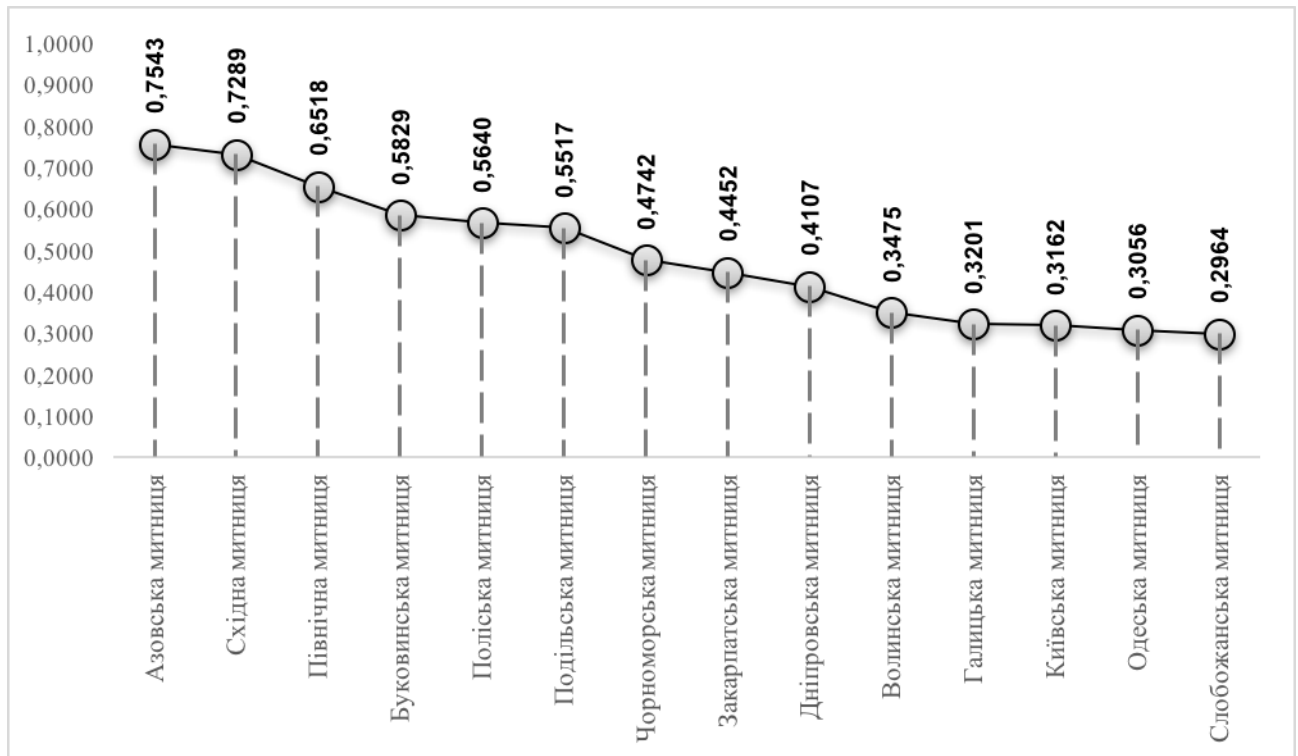


Рис. 2.17. Інтегральний індекс ефективності митних процедур в розрізі митниць Державної митної служби України у 2020 р.

Джерело: на основі даних Державної митної служби України [26]

Для глибшого розуміння отриманих результатів доцільно проаналізувати роботу митниць в розрізі показників, на основі яких було здійснення визначення інтегрального індексу. Відтак результати аналізу дозволяють зробити такі висновки:

- за кількістю поданих скарг найвищими показниками характеризуються Київська (716), Галицька (560) та Одеська (414) митниці, найнижчими – Східна (13) та Азовська (14). В середньому на кожну митницю у 2020 році припадало 195,4 скарги. Водночас вважаємо за доцільне акцентувати на різній кількості митних декларацій, оформлених на митницях, тобто врахувати специфіку функціонування кожної з них. В цьому контексті маємо такі результати: найнижчий показник кількості скарг на кількість оформлених декларацій спостерігається у діяльності на Азовській митниці (1 скарга на кожні 6286,9 тис. декларацій), дещо більше – на Подільській (1 скарга на 1191,3 тис. декларацій) та Поліській (1 скарга на 1069,3 тис. декларацій); найвищий

показник кількості скарг спостерігається у діяльності Галицької (на кожні 102 оформлені декларації – 1 скарга) та Слобожанської (на кожні 148,2 декларацій – скарга) митниць. Таким чином, можна підсумувати, що у аналізованому періоді 2020 року на Галицькій митниці у 61,6 рази частіше були скарги на діяльність, ніж на Азовській; вважаємо, що такі результати залежать від двох факторів: по-перше, різниці функціонування митниць, що є зрозумілим; по-друге, проблемою недотримання норм та вимог митного законодавства на митницях;

- середній час реакції при визначенні митної вартості товару на митницях суттєво різниться. Так, найшвидшим встановленням митної вартості товарів характеризуються Подільська (0,4 год.) та Чорноморська (0,5 год.) митниці. Найдовше цей процес триває на Волинській митниці (30,7 год.) та Слобожанській (30,8 год.). Аналогічною є ситуація з визначенням середнього часу реакції в контексті вирішення проблемних питань, що стосуються адміністрування митних платежів (різниця між максимальним (Буковинська митниця (36,1 год.)) та мінімальним (Азовська (0,1 год.)) складає 36,0 год.) (рис. 2.18). Таким чином, середній час реакції Азовської, Східної, Подільської, Чорноморської, Північної, Дніпровської митниць є суттєво нижчим середнього часу реакції по Державній митній службі України;

- водночас питома вага задоволених заявників у результаті поданих ними скарг по більшості митниць є вищою 80,0%. 100% задоволених заявників у Азовській та Східній митниці. Частки, нижчі 80,0%, - у Дніпровській (75,5%), Одеській (76,2%), Слобожанській (75,0%) та Чорноморській (75,0%);

- середня оцінка діяльності митних органів України складає 4,2 бали; балами, вищими 4,5, характеризуються Азовська (4,5), Буковинська (4,7), Поліська (4,6) митниці. Нижчими середньої по Україні оцінками – Одеська (3,8), Дніпровська, Слобожанська та Чорноморська (3,9), Подільська (4,0), Галицька, Київська та Волинська (4,1).

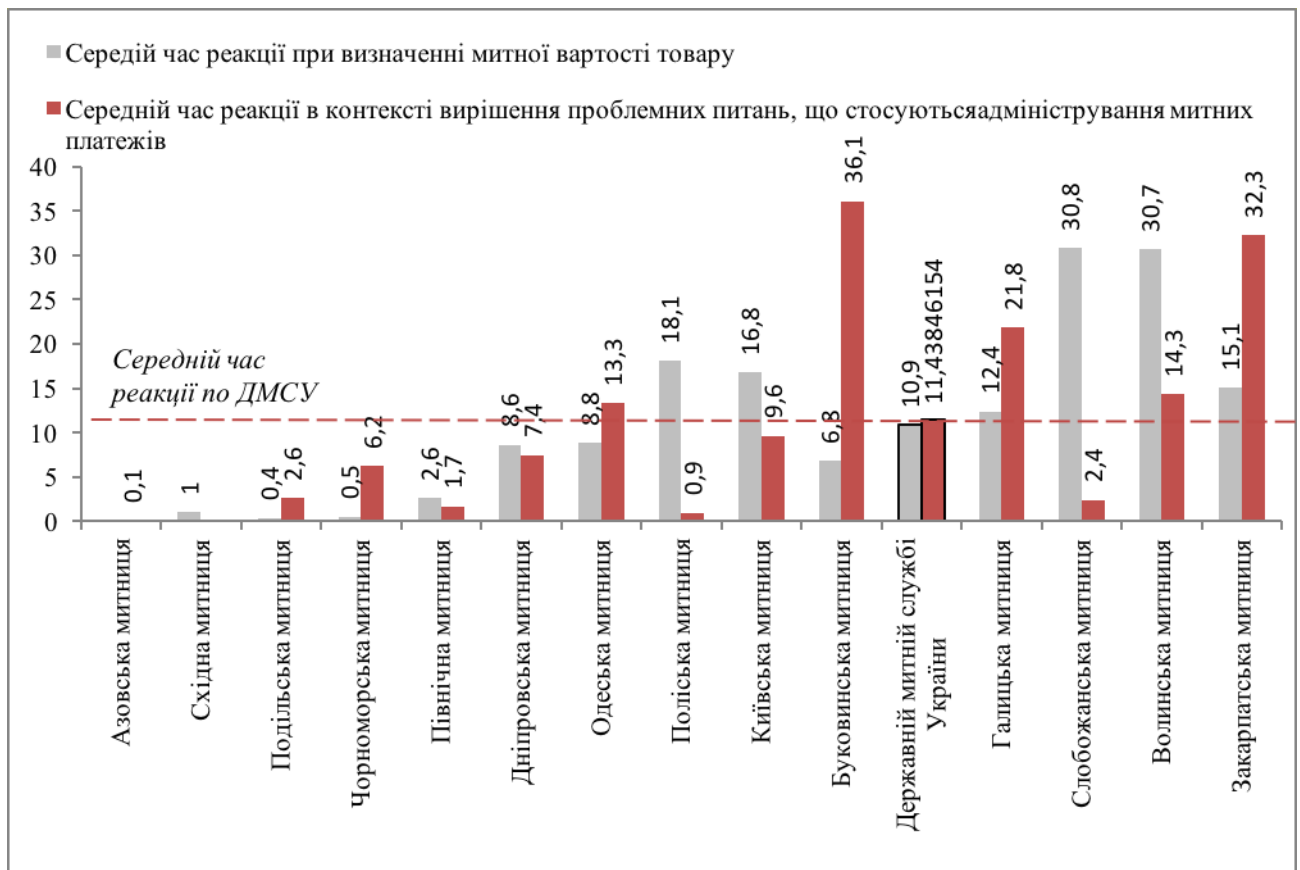


Рис. 2.18. Середній час (в год.) реакції в розрізі митниць Державної митної служби України у січні-липні 2020 р.

Джерело: на основі даних Державної митної служби України [26]

Отже, результати аналізу ефективності адміністрування митних платежів в Україні впродовж 2017- січня-липня 2020 рр. дозволяють зробити такі висновки:

1. Митні платежі є вагомим джерелом фінансового забезпечення розвитку держави і стабільно складають більше 1/3 доходів державного бюджету. Водночас впродовж аналізованого періоду виявлено тенденцію до зниження результативності виконання планових показників щодо акумулювання митних платежів до державного бюджету, що пов'язано не лише з внутрішньо економічною ситуацією на ринках держави та на міжнародній арені, а і зі зростанням бюджетних втрат при акумулюванні митних платежів. Така ситуація є свідченням зниження ефективності функціонування системи адміністрування митних платежів та зростання рівня незаконно ввезених

товарів на митну територію України та може призвести до «викривлення» конкурентної рівноваги між суб'єктами ЗЕД та зростання обсягів недонаходжень податків до державного бюджету. Таке становище пояснюється і об'єктивними причинами, і недоліками та неефективністю системи адміністрування митних платежів. На сьогодні існують значні прогалини у чинному законодавстві, недосконалою є встановлена система пільг та преференцій, неефективністю характеризується система контролю у процесі митного оформлення товарів і сплати митних платежів, відсутні чіткі митні формальності та відповідальність за здійснення контролю з боку митного органу. Невирішеними залишаються питання реформування митної служби для забезпечення прискорення втілення стратегічних напрямків: по-перше, підвищення ефективності митних процедур; по-друге, зменшення часу на їх здійснення.

2. У результаті проведення аналізу ефективності адміністрування митних платежів в контексті визначення інтегральних індексів ефективності митного контролю та ефективності митних процедур в розрізі регіональних митниць встановлено значний розрив між максимальним та мінімальним значеннями, що вказує на різних підходах до спрощення системи адміністрування митних платежів на різних митницях та суттєвих відмінностях у результативності впровадження нововведень. Водночас помітним є тенденція, коли найнижчими значеннями індексів характеризуються митниці з найбільшою завантаженістю та кількістю оформлених митних декларацій, зокрема Київська, Одеська, Волинська. Така ситуація вимагає єдиного підходу до удосконалення системи адміністрування митних платежів на усіх митницях, проте з урахуванням специфіки функціонування кожної. Зокрема, вирішення цих проблем є можливим завдяки вивченню сучасних тенденцій, які характерні для розвинених держав, і стимулювання уніфікації митного законодавства в Україні як обов'язку для усіх митниць.

2.3. Внутрішньорегіональні тенденції адміністрування митних платежів

В умовах митної реформи в Україні відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 2 жовтня 2019 року № 858 «Про утворення територіальних органів Державної митної служби» було здійснено реорганізацію територіальних органів Державної митної служби шляхом їх об'єднання. В результаті таких дій було утворено 16 територіальних органів Державної митної служби, серед яких Галицька митниця Держмитслужби, сформована внаслідок реорганізації та об'єднання трьох територіальних органів ДФС:

- Івано-Франківської митниці ДФС;
- Львівської митниці ДФС;
- Тернопільської митниці ДФС.

Дослідження особливостей функціонування Галицької митниці доцільне передовсім для можливості обґрунтування різниці та особливостей функціонування митниць. При цьому, Галицька митниця, як одна з найпотужніших в Україні, характеризується певними проблемами у функціонуванні, зокрема значною кількістю скарг при митному оформленні товарів, що вимагає додаткового аналізу.

Митними регіонами, які обслуговуються Галицькою митницею, є Львівська, Івано-Франківська області, Тернопільська область, за винятком міста Чортків, Чортківського, Борщівського, Гусятинського, Монастириського, Заліщицького та Бучацького районів.

Таким чином, до територіального охоплення Галицької митниці Держмитслужби потрапляє уся Львівська область. На території Львівської області розташовано 1 територіальний орган Державної митної служби та 23 структурних підрозділи (додаток В).

Аналіз надходжень митних платежів до державного бюджету в розрізі регіонів України (рис. 2.19) вказує на доволі високі позиції Львівської області

при справлянні митних платежів. Надходження митних платежів по області перевищує середні показники по Україні, а у рейтингу регіонів за аналізованим показником Львівщина займає п'яту позицію, поступаючись лише м. Києву, Київській, Одеській та Дніпропетровській областям. Такі тенденції пов'язані з протяжною лінією кордону (258 км) на заході області з країною-членом Європейського Союзу Польщею.

Аналізуючи склад та структуру надходження митних платежів, акумульованих на території Львівської області, до державного бюджету (рис. 2.20), варто зауважити тенденцію до збільшення надходжень від справляння ПДВ з ввезених на митну територію України товарів, робіт і послуг у 2015-2018 рр. з 78,7% до 88,0%, тобто на 9,3 в.п.

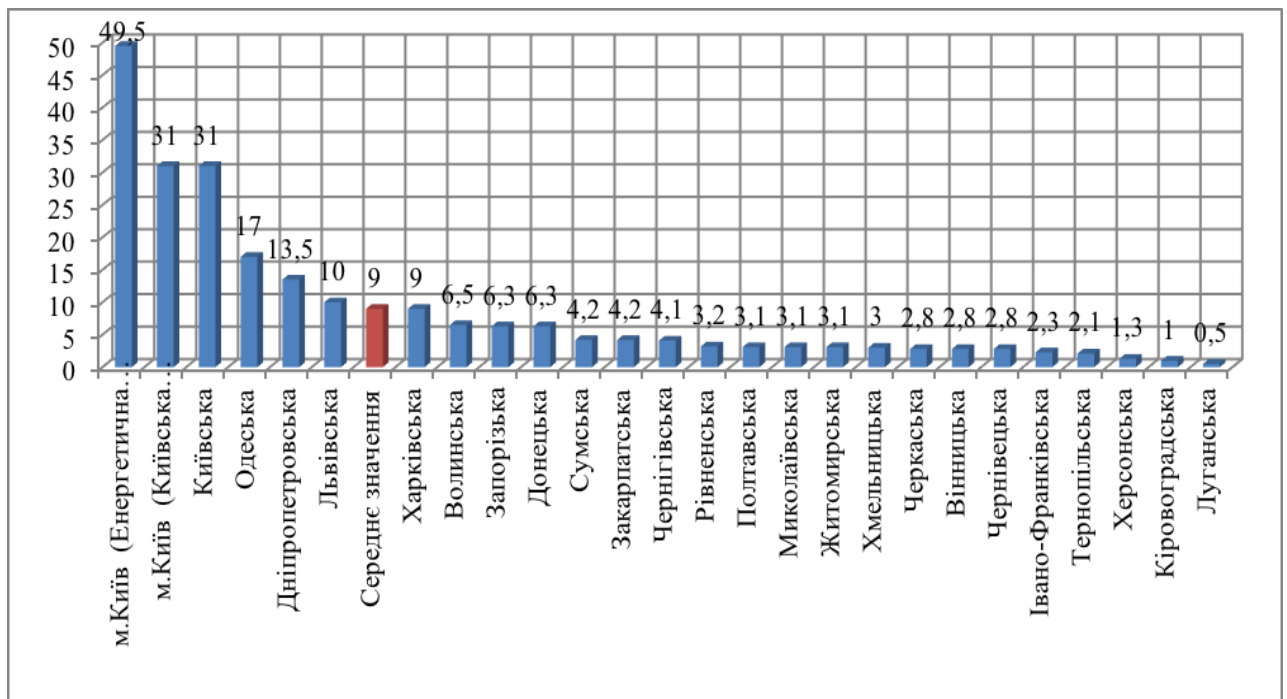


Рис. 2.19. Обсяги надходжень митних платежів до державного бюджету в розрізі регіонів України, 2019 р., млрд. грн.

Джерело: на основі даних Міністерства фінансів України [133]

Водночас у 2019 році частка ПДВ у складі митних платежів знизилася на 3,5 в.п. до 84,5%. Найбільше скорочення частки у складі митних платежів за аналізований період мав акцизний податок з ввезених на митну територію

України підакцизних товарів – з 9,2% у 2015 році до 5,8% у 2019 році. При цьому, максимальне зменшення питомої ваги податку спостерігалось у 2016 році порівняно з 2015 р. (8,1 в.п.), а вже у наступні роки цей показник поступово зростав (до 5,8% у 2019 р.).

Поступове зниження питомої ваги ввізного та вивізного мита в складі митних платежів результувалося 9,6% мита у 2019 році. Показник зниження частки мита склав 2,5 в.п.

З метою детального аналізу таких змін варто акцентувати увагу на реальних показниках надходження митних платежів до державного бюджету за аналізований період (табл. 2.7).

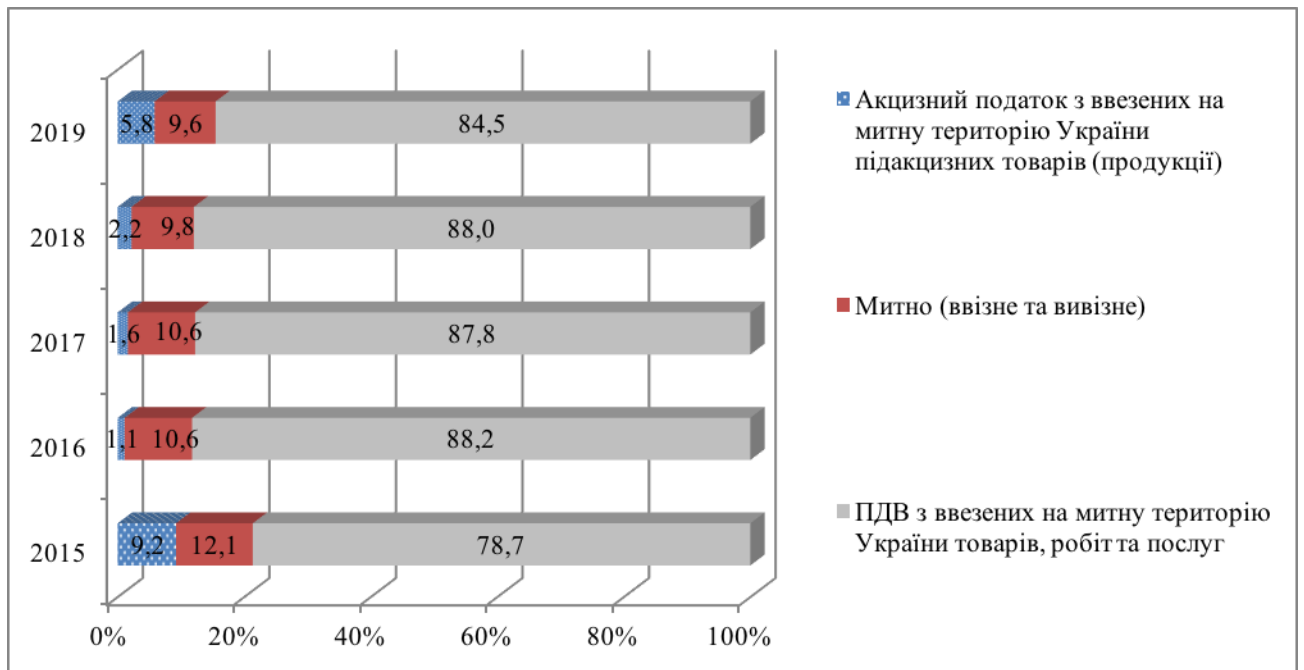


Рис. 2.20. Структура надходження митних платежів до державного бюджету, акумульованих на території Львівської області, 2015-2019 рр., %

Джерело: на основі даних Галицької митниці Державної митної служби України

Проведений аналіз свідчить про такі результати:

- основним бюджетоформуючим податком у складі митних платежів, які справляються на території Львівської області, є ПДВ; за вказаний період темп зростання податку склав 251,5%, тобто сума надходження податку у 2019 році

порівняно з 2015 роком збільшилася у 2,5 рази, з 6622562,6 тис. грн. до 16653382,6 тис. грн.; такі результати вказують на суттєве поживлення експортно-імпортних операцій у регіоні, що, як уже виявлено у попередніх пунктах, відповідає загальноукраїнським тенденціям;

- найменшим темпом зростання характеризується акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) (148,2%); у 2019 році надходження податку становили 1150489,1 тис. грн., у той час як у 2015 році – 776531,7 тис. грн.; це, серед іншого, вказує на специфіку функціонування митниці – низькі обсяги справляння акцизного податку;

Таблиця 2.7

Динаміка надходжень митних платежів до державного бюджету,
акумуляованих на території Львівської області у 2015-2019 рр.

(тис. грн.)

Роки	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	Мито (ввізне та вивізне)	ПДВ з ввезених на митну територію України товарів, робіт та послуг	Разом
2015	776 531,7	1 020 797,9	6 622 562,6	8 419 892,2
2016	110 202,6	1 056 376,2	8 760 096,2	9 926 675,0
2017	223 721,1	1 473 846,3	12 176 851,0	13 874 418,4
2018	372 831,7	1 673 667,4	14 963 571,8	17 010 070,9
2019	1 150 489,1	1 897 820,0	16 653 382,6	19 701 691,6
<i>Темп приросту, 2019/2015 рр., %</i>	148,2	185,9	251,5	234,0

Джерело: на основі даних Галицької митниці Державної митної служби України

- темп приросту ввізного і вивізного мита за 2015-2019 рік склав 185,9% і у 2019 році сума надходження податку становила 1897820,0 тис. грн.

Якщо звернути увагу на «внесок» Львівської області у формування надходжень митних платежів до державного бюджету Галицькою митницею Державної митної служби, видно, що на території області акумулюється більше

$\frac{3}{4}$ надходжень, точніше – 77,4%. При цьому, 80,6% зібраного регіональним органом Державної митної служби ПДВ та 76,8% мита акумульовано саме на території області. Значно меншою, хоча і вагомою, є частка акцизного податку – 49,6% (рис. 2.21). Водночас помітною є тенденція зниження питомої ваги митних платежів, зібраних у Львівській області, порівняно з попередніми роками, що загалом відповідає українським тенденціям. Так частка цих податків у 2019 р. скоротилася на 3,0 в.п. порівняно з 2017 роком. У розрізі видів митних платежів слід зауважити, що найбільше падіння спостерігалось по акцизному податку – на 14,7 в.п.

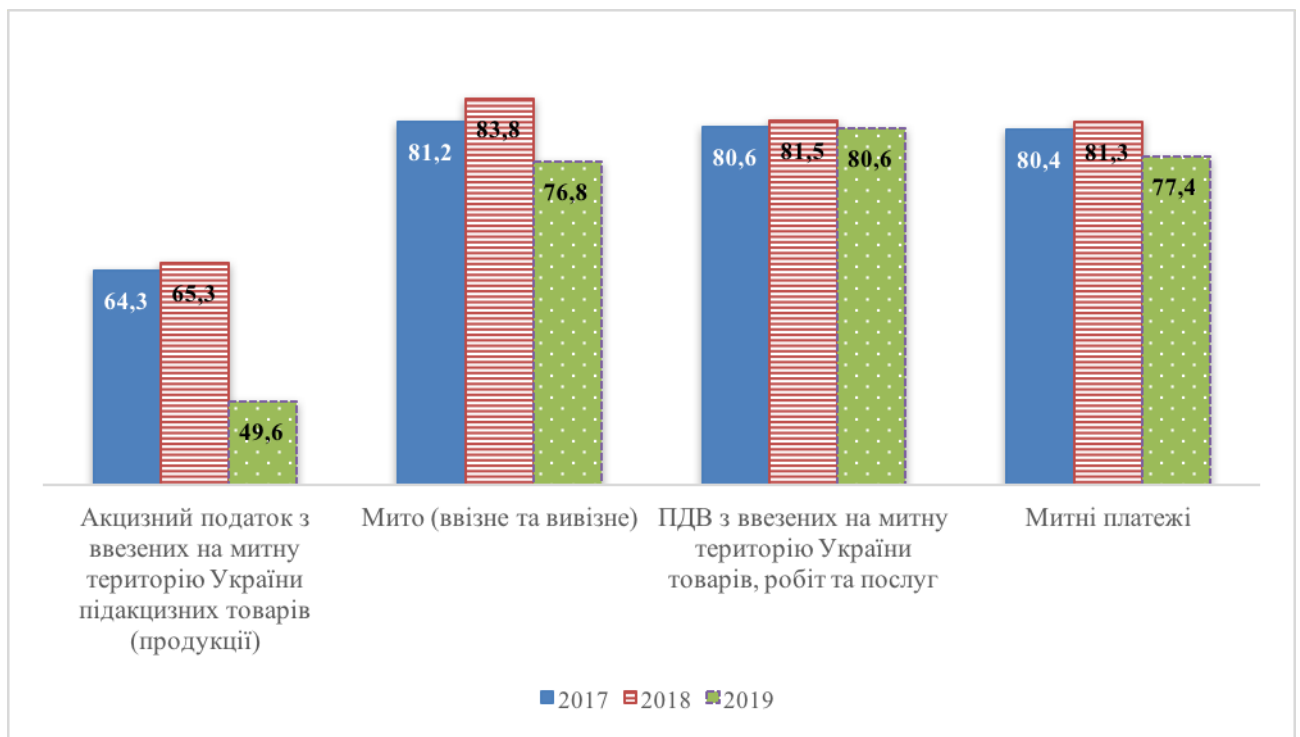


Рис. 2.21. Питома вага митних платежів, акумульованих на території Львівської області, у складі платежів, зібраних Галицькою митницею Державної митної служби України 2017-2019 р., %

Джерело: на основі даних Галицької митниці Державної митної служби України

Для виявлення причин визначених у результаті аналізу змін слід акцентувати увагу на питанні надходжень податків в розрізі окремих товарів та

груп товарів. Отож, надходження ПДВ в розрізі товарів, з яких сплачується податок, наведено у табл. 2.8.

Найбільшу питому вагу ПДВ у розрізі груп оподатковуваних товарів займають чорні та кольорові метали і вироби з них, частка сплаченого ПДВ з яких складає 16,0%; водночас за останні роки їх частка поступово доволі суттєво скоротилася – на 1,9 в.п. з 17,9% у 2015 р. до 16,0% у 2019 р..

Натомість стабільною залишилася частка готових текстильних виробів (11,4%) та овочів, коренеплодів, їстівних горіхів (7,5%), зростає питома вага ввезених продуктів тваринного походження (7,5%, зростання на 1,2 в.п. порівняно з 2015 р.). Порівняно високу питому вагу у складі надходжень ПДВ займають також текстильні матеріали (3,2%) та папір, картон і вироби поліграфічної продукції (3,8%).

Аналіз надходжень ПДВ в розрізі товарних груп дозволяє зауважити наступне: найвищими темпами зростання характеризуються зернові культури та продукція борошномельно-круп'яної промисловості, насіння та плоди олійних та інших рослин (364,1%) та готові харчові продукти (304,7%).

Аналіз основних платників ПДВ у Львівській області (рис. 2.22) дозволяє встановити, що рейтинг у різні роки доволі суттєво різниться. Так, у 2015 році до 5-ти найбільших платників ПДВ належали:

- ПП «Окко-Бізнес Контракт» (629613,04 тис. грн.);
- ТОВ «Проктер енд Гембл Трейдинг Україна» (431437,77 тис. грн.);
- ТОВ «ВОГ ТРЕЙДИНГ» (412171,68 тис. грн.);
- ТОВ «НЕСТЛЕ Україна» (278256,79 тис. грн.);
- ДП «ЛПП Україна» (248582,45 тис. грн.).

У 2017 році у цьому рейтингу відсутні ПП «Окко Бізнес Контракт» та ТОВ «ВОГ ТРЕЙДИНГ».

Таблиця 2.8

Надходження ПДВ з ввезених на митну територію України товарів, зібраного у Львівській області у 2015-2019 рр.

	Надходження ПДВ, млн. грн.					Темп приросту, 2019/2015 рр., %	Питома вага в складі надходжень ПДВ, %				
	2 015	2016	2017	2 018	2019		2 015	2016	2017	2 018	2019
Продукти тваринного походження	268,9	329,6	463,2	675,0	741,8	275,8	6,3	5,9	6,3	7,6	7,5
Овочі, істівні корнеплоди, плоди та горіхи	358,6	386,1	458,3	471,5	745,7	208,0	8,4	6,9	6,2	5,3	7,5
Кава, чай, мате, або парагвайський чай, і прянощі	94,9	112,3	134,4	146,9	161,1	169,8	2,2	2,0	1,8	1,7	1,6
Зернові культури та продукція борошномельно-круп'яної промисловості, насіння та плоди олійних та інших рослин	43,7	178,5	249,5	70,6	159,3	364,1	1,0	3,2	3,4	0,8	1,6
Готові харчові продукти	291,8	400,4	527,4	635,7	889,2	304,7	6,8	7,2	7,2	7,2	9,0
Алкогільні і безалкогольні напої та оцет	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Тютюн і промислові замітники тютюну	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки; бітумінозні речовини; воски мінеральні	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Пластмаси, полімерні матеріали та вироби з них	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Деревина, корок та вироби з них	60,4	105,2	150,1	191,8	173,3	286,6	1,4	1,9	2,0	2,2	1,7
Папір, картон, продукція поліграфічної промисловості	309,9	325,9	346,0	414,6	378,6	122,1	7,2	5,8	4,7	4,7	3,8
Текстильні матеріали	125,2	179,5	225,8	274,4	314,6	251,2	2,9	3,2	3,1	3,1	3,2
Готові текстильні вироби	488,1	707,6	922,2	1008,8	1133,1	232,1	11,4	12,7	12,5	11,4	11,4
Чорні та кольорові метали і вироби з них	766,6	978,0	1283,9	1544,7	1591,4	207,6	17,9	17,5	17,5	17,5	16,0
Реактори ядерні, котли, машини, обладнання і механічні пристрої; їх частини	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Електричні машини, обладнання та їх частини; апаратура для запису або відтворення звуку, телевізійна апаратура для запису та відтворення зображення і звуку, їх частини та приладдя	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші товари	1476,7	1878,3	2588,4	3394,0	3632,6	246,0	34,5	33,7	35,2	38,4	36,6

Джерело: на основі даних Галицької митниці Державної митної служби України

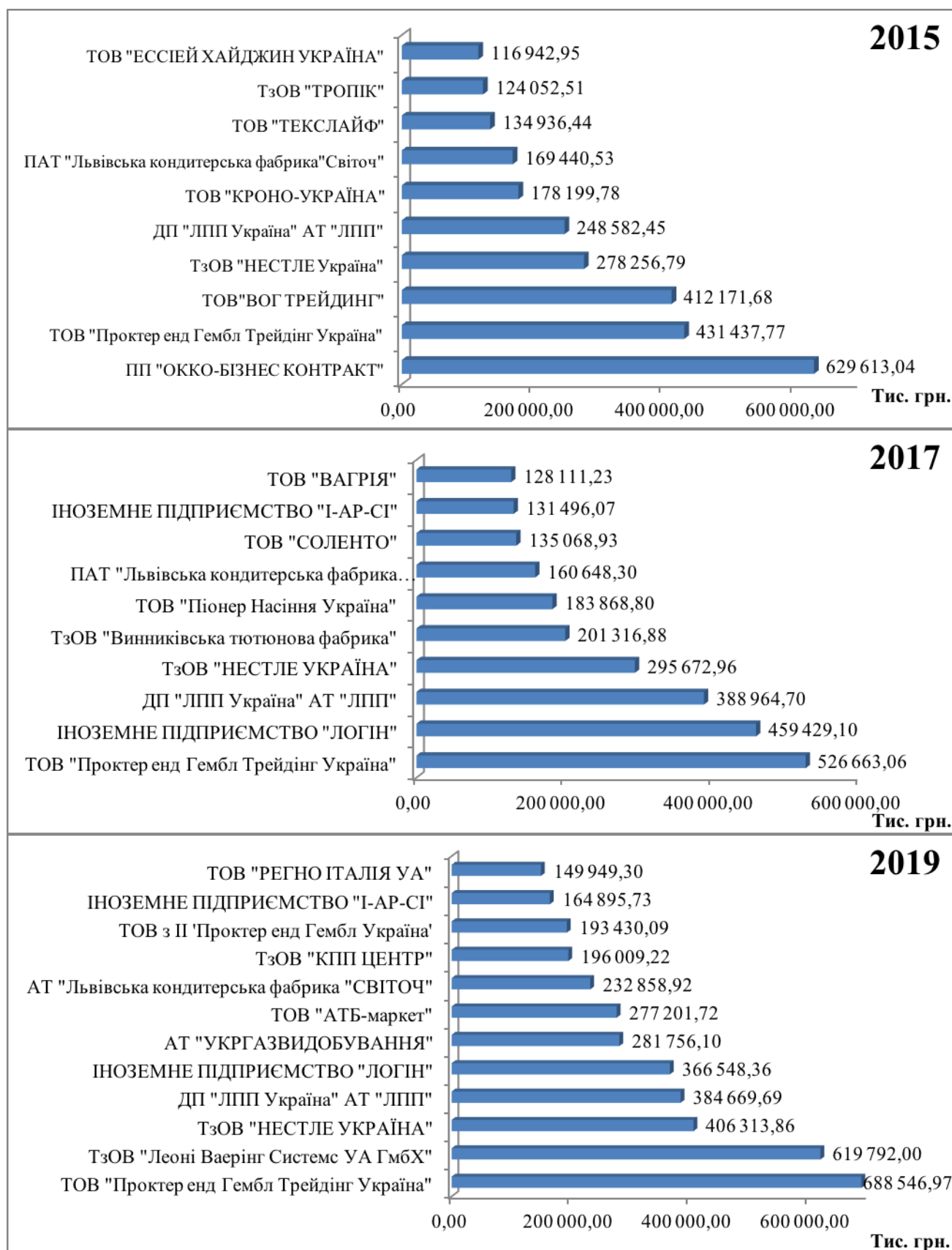


Рис. 2.22. Рейтинг найбільших платників ПДВ з ввезених на митну територію України товарів, робіт та послуг до державного бюджету у Львівській області

Джерело: на основі даних Галицької митниці Державної митної служби України

У 2019 році до 5-ти найбільших платників ПДВ в області належать:

- ТОВ «Проктер енд Гембл Трейдінг Україна» (688546,97 тис. грн.);
- ТОВ «Леоні Ваерінг Систем УА Гмбх» (619792,00 тис. грн.);
- ТОВ «НЕСТЛЕ Україна» (406313,86 тис. грн.);
- ДП «ЛПП Україна» (384669,69 тис. грн.);
- Іноземне підприємство «ЛОГІН» (366548,36 тис. грн.).

Аналіз надходжень ввізного та вивізного мита (табл. 2.9), зібраного у Львівській області, у розрізі товарних груп дозволяє зауважити, що основні надходження мита зібрано при розмитненні засобів наземного транспорту (крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання).

Водночас питома вага цих товарів постійно зростає. За період 2015-2019 рр. вона зросла на 16,3 в.п. з 5,8% до 22,1%.

Порівняно значну частку займає мито з готових текстильних виробів (18,6%), проте щодо цієї товарної групи можна зауважити тенденцію до зниження питомої ваги на 1,9 в.п. Окрім того, порівняно значну питому вагу мита у Львівській області збирають з таких товарних груп:

- овочі, їстівні корнеплоди, плоди та горіхи (7,1%), пластмаси, полімерні матеріали та вироби з них (6,2%);
- продукти тваринного походження (6,0%);
- чорні та кольорові метали і вироби з них (5,9%);
- електричні машини, обладнання та їх частини; апаратура для запису або відтворення звуку, телевізійна апаратура для запису та відтворення зображення і звуку, їх частини та приладдя (5,7%);
- готові харчові продукти (3,4%).

Утім найвищі темпи приросту надходження мита спостерігається за групами «Тютюн і промислові замітники тютюну» (9 разів), оскільки за період 2015-2019 рр. сума мита, сплаченого при експорті/імпорті цього товару, зросла з 2527 тис. грн. до 22999 тис. грн., та «Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання» (7 разів) – сума мита зросла з 59544 тис. грн. до 434147 тис. грн.

Таблиця 2.9

Надходження ввізного та вивізного мита, зібраного у Львівській області у 2015-2019 рр.

	Мито, тис. грн.					Темп приросту, 2019/2015 рр., %	Питома вага, %				
	2 015	2016	2 017	2018	2 019		2 015	2016	2 017	2018	2 019
Продукти тваринного походження	84 354	65 645	100 000	122 007	117 547	139,4	8,2	6,1	6,7	7,1	6,0
Овочі, їстівні корнеплоди, плоди та горіхи	50 013	64 120	85 902	74 990	138 514	277,0	4,9	6,0	5,8	4,4	7,1
Кава, чай, мате, або парагвайський чай, і прянощі	4 337	6 811	7 329	6 490	7 237	166,8	0,4	0,6	0,5	0,4	0,4
Зернові культури та продукція борошномельно-круп'яної промисловості, насіння та плоди олійних та інших рослин	15 856	12 780	11 891	10 877	9 744	61,5	1,5	1,2	0,8	0,6	0,5
Готові харчові продукти	46 438	57 141	64 735	62 272	67 250	144,8	4,5	5,4	4,3	3,6	3,4
Алкогольні і безалкогольні напої	20 027	26 092	28 124	25 892	15 376	76,8	2,0	2,4	1,9	1,5	0,8
Тютюн і промислові замітники тютюну	2 527	4 252	18 670	16 186	22 999	9 разів	0,2	0,4	1,3	0,9	1,2
Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки; бітумінозні речовини; воски мінеральні	4 107	2 919	1 366	1 345	1 307	31,8	0,4	0,3	0,1	0,1	0,1
Пластмаси, полімерні матеріали та вироби з них	117 874	61 761	65 295	99 234	120 705	102,4	11,5	5,8	4,4	5,8	6,2
Деревина, корок та вироби з них	217	158	210	443	580	267,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Папір, картон, продукція поліграфічної промисловості	0	0	0	0	0		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Текстильні матеріали	16 905	11 409	14 330	21 925	33 620	198,9	1,6	1,1	1,0	1,3	1,7
Готові текстильні вироби	159 309	218 825	297 733	340 962	365 391	229,4	15,5	20,5	20,0	19,9	18,6
Чорні та кольорові метали і вироби з них	97 335	89 010	104 679	115 092	116 470	119,7	9,5	8,3	7,0	6,7	5,9
Реактори ядерні, котли, машини, обладнання і механічні пристрої; їх частини	39 697	44 246	54 436	55 939	55 343	139,4	3,9	4,1	3,7	3,3	2,8
Електричні машини, обладнання та їх частини; апаратура для запису або відтворення звуку, телевізійна апаратура для запису та відтворення зображення і звуку, їх частини та приладдя	42 940	66 820	88 102	114 377	111 907	260,6	4,2	6,3	5,9	6,7	5,7
Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання	59 028	151 035	316 567	347 626	434 147	7 разів	5,8	14,1	21,2	20,3	22,1
Інші товари	264 544	184 902	230 596	299 188	344 031	130,0	25,8	17,3	15,5	17,4	17,5

Джерело: на основі даних Галицької митниці Державної митної служби України

Зниженням надходжень за вказаний період характеризуються такі товарні групи:

- «Зернові культури та продукція борошномельно-круп'яної промисловості, насіння та плоди олійних та інших рослин» (темپ приросту надходжень – 61,5%);

- «Алкогольні і безалкогольні напої» (76,8%);

- «Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки; бітумінозні речовини; воски мінеральні» (31,8%).

Аналіз структури надходжень акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) (рис. 2.23) дозволяє зауважити тенденцію зростання надходжень від справляння акцизного податку із засобів наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання, з 27,3% до 93,3%.

Таке суттєве зростання передовсім пов'язане із зниженням частки палив мінеральних, нафта і продуктів її перегонки, бітумінозних речовин та восків

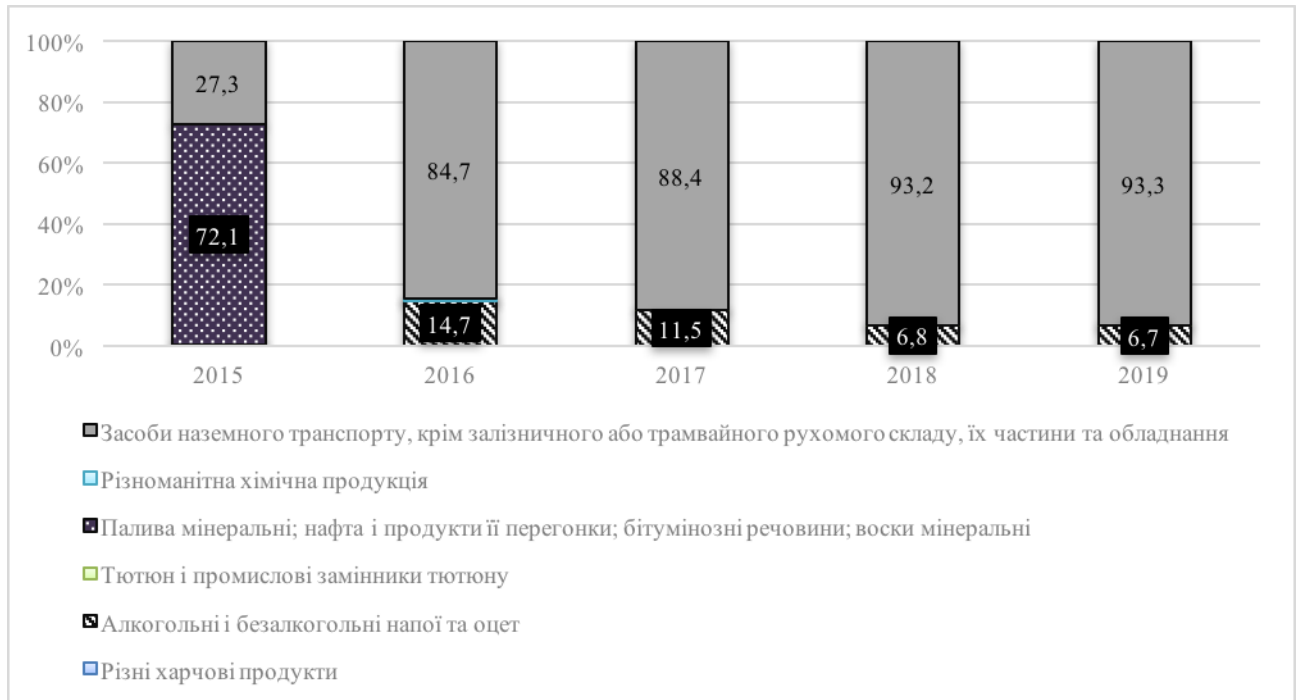


Рис 2.23. Структура надходження акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) у 2015-2019 рр., %

Джерело: на основі даних Галицької митниці Державної митної служби України

мінеральних у структурі надходжень акцизного податку у Львівській області з 72,1% до 0 (у зв'язку із передачею повноважень по оформленню відповідних товарів Енергетичній митниці). Водночас, попри врахування цього фактора з 2016 р. до 2019 р. частка акцизного податку із засобів наземного транспорту зросла на 8,6 в.п.

Тенденцією до зниження питомої ваги в складі акцизного податку характеризуються надходження при оподаткуванні алкогольних і безалкогольних напоїв. Так, за період 2016-2019 рр. питома вага доходів знизилася з 14,7% до 6,7%, тобто більше ніж вдвічі.

Аналіз фактичних надходжень податку до державного бюджету (табл. 2.10) свідчить про зростання надходження від оподаткування алкогольних і

Таблиця 2.10

Надходження акцизного податку з ввезених на митну територію України товарів (продукції), зібраного у Львівській області у 2015-2019 рр.

(тис. грн.)

	2015	2016	2017	2018	2019	Темп приросту, 2019/2015 рр., рази
Різні харчові продукти	-	-	0,3	0,2	0,1	-
Алкогольні і безалкогольні напої та оцет	4057,8	16210,7	25813,3	25378,2	77331,5	19 разів
Тютюн і промислові замітники тютюну	6,6	37,1	52,5	41,7	318,3	48 разів
Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки; бітумінозні речовини; воски мінеральні	560181,2	18,4	-	-	-	-
Різноманітна хімічна продукція	-	609,6	-	-	-	-
Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання	212286,1	93326,9	197855,0	347411,5	1072839,2	5 разів

Джерело: на основі даних Галицької митниці Державної митної служби України

безалкогольних напоїв у 19 разів з 4057,8 тис. грн. у 2015 році до 77331,5 тис. грн. у 2019 році, а тютюну та промислових замінників тютюну – у 48 разів (попри низькі суми надходжень) з 6,6 тис. грн. у 2015 р. до 318,3 тис. грн. у 2019 р. Надходження від оподаткування засобів наземного транспорту (крім залізничного або трамвайного рухомого складу) зросли у 5 разів і складають основу доходів від оподаткування підакцизних товарів цим податком. Так, у 2015 році від справляння податку по цій товарній групі до бюджету надійшло 212286,1 тис. грн., у 2019 р. – 1072839,2 тис. грн.

Отже, в контексті визначення внутрішньорегіональних тенденцій адміністрування митних платежів на прикладі діяльності Галицької митниці у Львівській області можна зробити такі висновки:

1) встановлено, що Львівська область займає високі позиції при справлянні митних платежів порівняно з іншими регіонами України – у 2019 році вона займала п'яту позицію, поступаючись м. Києву, Київській, Одеській та Дніпропетровській областям, а надходження митних платежів по області перевищувало середні показники по Україні; такі тенденції пов'язані з протяжною лінією кордону на заході області з Польщею;

2) суттєвим є «внесок» Львівської області у формування надходжень митних платежів до державного бюджету Галицькою митницею Державної митної служби – на території області акумулюється більше $\frac{3}{4}$ надходжень;

3) основним бюджетоформуючим податком у складі митних платежів, які справляються на території Львівської області, є ПДВ; окрім того, в області акумулюється більше $\frac{4}{5}$ надходжень податку, зібраних Галицькою митницею Державної митної служби України;

4) нижчі показники має область у випадку порівняння видів митних платежів при акумулюванні їх до бюджету Галицькою митницею в контексті справляння акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції); на території області збирається $\frac{1}{2}$ податку, утім помітною є тенденція до зниження частки податку.

Висновки до розділу 2

У результаті аналізу сучасних тенденцій функціонування системи адміністрування митних платежів можна зробити такі висновки.

1. В умовах експортно-орієнтованої економіки України та активного впровадження системних змін в контексті реформи митниці, приведення митного законодавства України до вимог Угоди про Асоціацію з ЄС та інтеграції положень європейського права у вітчизняне правове поле основними напрямками реформування митниці визначено: досягнення прозорості функціонування митниці в контексті підвищення довіри бізнесу до діяльності митних органів та упровадження громадського контролю за їх діяльністю; ефективна боротьба з незаконним імпортом товарів та переміщенням через митний кордон України заборонених товарів; зниження корупційної складової у діяльності посадових осіб митних органів за рахунок автоматизації процедур митного оформлення товарів та максимального виключення «людського чинника» при здійсненні митних процедур. Обґрунтовано два ключові вектори в контексті реформи митниці в Україні: нарощення надходжень митних платежів до державного бюджету та стимулювання розвитку економіки завдяки формуванню ефективного митного законодавства.

2. Встановлено, що у структурі надходжень митних платежів до державного бюджету основну вагу стабільно займає ПДВ з ввезених на митну територію України товарів, акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів, ввізне та вивізне мито займають менше $\frac{1}{4}$ надходжень. Зниження надходжень митних платежів до бюджету обґрунтовано ускладненням політичної ситуації в країні та на міжнародній арені в останні роки. Виділено проблему неефективності механізму прогнозування надходження податків до державного бюджету та неповноту врахування усіх можливих чинників впливу на визначення планової суми надходження, що вимагає додаткової уваги до планування і прогнозування бюджетних показників на відповідний рік.

3. Аргументовано, що, попри певні позитивні результати, реформи у сфері митної справи, спрямовані на покращення якості і підвищення ефективності роботи митниці, мають здебільшого формальний і декларативний характер та не характеризуються позитивними результатами, що підтверджується зростанням обсягів незаконно ввезених товарів та недонадходжень до державного бюджету та негативними результатами ведення судових справ щодо питань коригування митної вартості товарів. Визначено шляхи боротьби з контрабандою продукції на митному кордоні в Україні: встановлення жорсткого публічного контролю за діяльністю митних і прикордонних органів, визначення покарання за вчинення корупційних діянь; оптимізація ставок митних платежів; спрощення процедур митного оформлення товарів; забезпечення взаємодії органів митниці та інших правоохоронних і контролюючих органів; забезпечення митниці сучасними засобами технічного контролю; розвиток кінологічної служби, застосуванні пошукових методів, заснованих на міжнародному досвіді.

4. Запропоновано методичний підхід до діагностики ефективності адміністрування митних платежів у системі державного регулювання економіки країни. Згідно запропонованого підходу здійснено розрахунки, які дозволили встановити зниження ефективності функціонування системи адміністрування митних платежів та зростання рівня незаконно ввезеної продукції на митну територію України, що може призвести до «викривлення» конкурентної рівноваги між суб'єктами ЗЕД та зростання обсягів недонадходжень податків до державного бюджету. Проведені інтегральні розрахунки ефективності митного контролю та ефективності митних процедур в розрізі митниць вказали на значну різницю мінімальних та максимальних значень, що в свою чергу вказує на різних підходах до спрощення системи адміністрування митних платежів на різних митницях та суттєвих відмінностях у результативності впровадження нововведень.

5. На основі аналізу внутрішньорегіональних тенденцій адміністрування митних платежів Галицькою митницею Державної митної

служби України на прикладі Львівської області встановлено, що на території Львівщини акумулюється понад $\frac{3}{4}$ митних платежів, що збираються регіональним органом, що вказує на значну диференціацію надходжень між областями (Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська), що в першу чергу пояснюється кордонами із сусідніми державами та кількостями пунктів пропуску на митну територію України.

6. На основі проведеного аналізу обґрунтовано основні напрями удосконалення системи адміністрування митних платежів в Україні: покращення інформаційного та організаційно-правового забезпечення діяльності митних органів; посилення контролю з боку митних органів щодо товарів, які проходить через митницю; формування збалансованої політики протекціонізму; спрощення оформлення митних процедур; вдосконалення системи електронного декларування; впровадження механізму імплементації законодавства ЄС в управління митними платежами в Україні; впровадження ефективних методів протидії корупції і контрабанді; формування системи управління персоналом; удосконалення методики прогнозування надходжень митних платежів до державного бюджету.

Основні положення другого розділу дисертаційної роботи висвітленні у працях [113; 114; 115; 119: 167; 168].

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

3.1 Концептуальні засади розвитку системи адміністрування митних платежів в умовах реформи митної політики

В умовах прийняття Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» у 2015 році в Україні було визначено вектори подальшого руху у сфері державотворення та забезпечення соціально-економічного розвитку та сформовано дорожню карту проведення 62 системних секторальних реформ. Серед обраних стратегічних пріоритетів подальшого розвитку держави є і реформа державної митної справи та інтеграція в митну спільноту Європейського Союзу, метою якої визначено спрощення системи взаємовідносин між суб'єктами господарювання, що займаються зовнішньою торгівлею, і державними органами при здійсненні митних процедур з дотриманням балансу інтересів бізнесу і держави.

У дореформений період основною метою діяльності митних органів та пріоритетом визначеної державою митної політики було забезпечення правоохоронної функції та максимізація акумулювання митних платежів до державного бюджету. Проте на сьогодні підхід держави до орієнтирів подальшого розвитку митниці набуває змін і вимагає єдиного системного підходу до питання формулювання мети та завдань розвитку митниці. Адже чіткість визначення напрямів розвитку митниці та митної політики має безпосередній вплив на економічний розвиток держави та розвиток зовнішньоекономічної, гуманітарної, інноваційної, інвестиційної, фінансової, торговельної, природоохоронної сфер. Тому, попри несистемний характер дій щодо реалізації митної реформи впродовж 2015-2020 рр., на сьогодні чітко

визначено ключові напрями адміністрування митних платежів та розвитку митниці в Україні, до яких віднесено:

- формування сприятливого середовища для здійснення імпорту товарів, робіт і послуг на митну територію України;
- боротьба з контрабандою та забезпечення зменшення обсягів ввезення неякісних товарів на митну територію України;
- налагодження системних комунікаційних взаємодій між державними митними органами і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;
- автоматизація процесів митного оформлення товарів, робіт і послуг з метою покращення системи надання митних послуг та адміністрування митних платежів.

Зокрема в контексті прийняття Концепції щодо залучення компаній (радників) до реформування митниць Державної фіскальної служби [63] основою метою подальшого розвитку митниці в Україні було визначено реформу митниць ДФС відповідно до Митних прототипів Європейського Союзу, що дозволило б забезпечити:

- збільшення надходжень податків та зборів до державного бюджету України;
- зменшення можливостей для вчинення корупційних дій у роботі митниць;
- спрощення митних процедур для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Важливою нормативно-правовою основою удосконалення системи адміністрування митних платежів стало прийняття Стратегії розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року [134], якою визначено мету та складено дорожню карту розвитку системи адміністрування митних платежів на середньостроковий період (рис. 3.1).

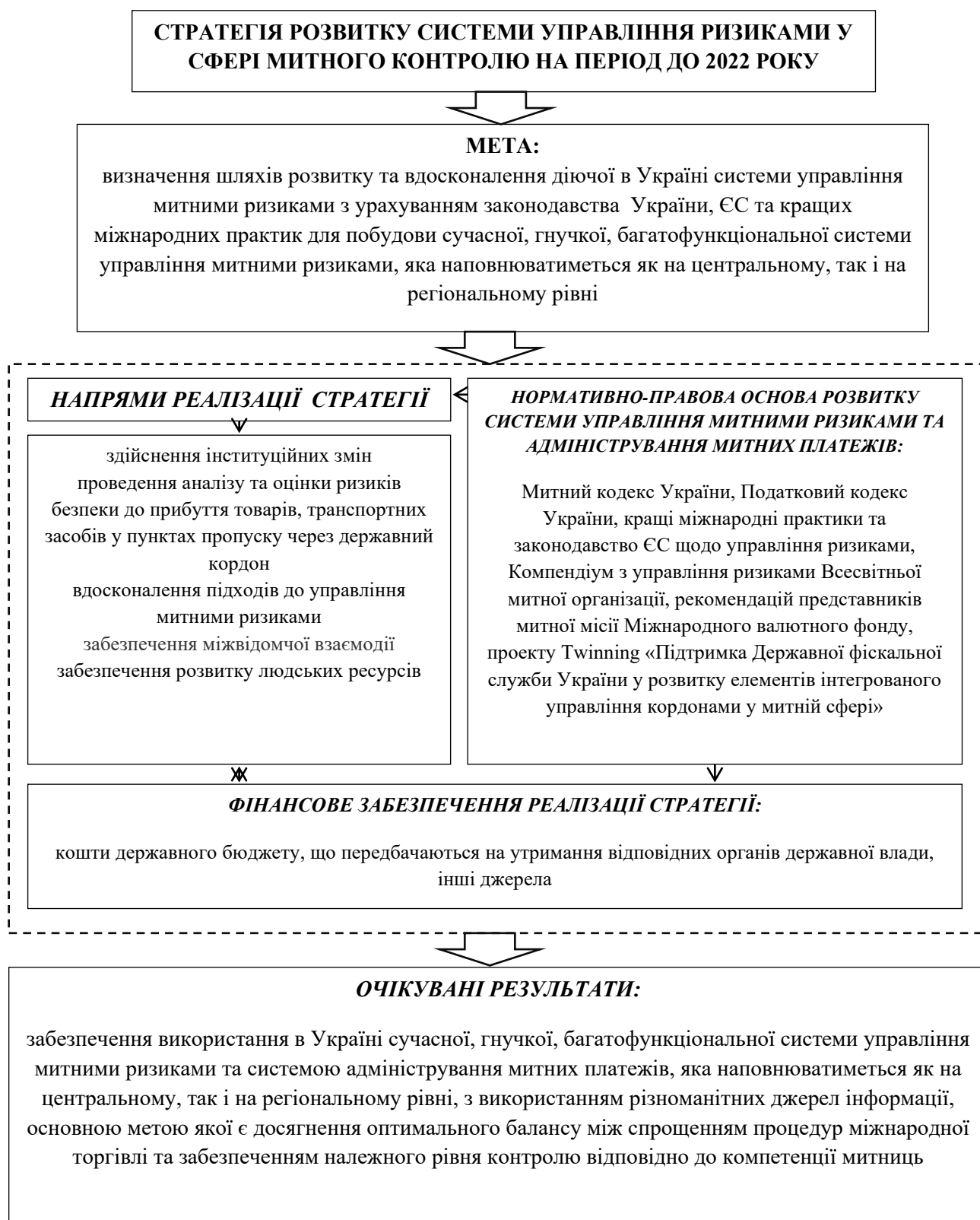


Рис. 3.1. Пріоритети Стратегії розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року

Джерело: складено автором на основі [134]

Метою розвитку системи адміністрування митних платежів та управління ризиками при їх справлянні є визначення шляхів розвитку та вдосконалення діючої в Україні системи управління митними ризиками з урахуванням законодавства України, ЄС та кращих міжнародних практик для побудови сучасної, гнучкої, багатофункціональної системи управління митними ризиками, яка наповнюватиметься як на центральному, так і на регіональному рівні.

Таким чином, помітно, що основним напрямом розвитку митниці в Україні є гармонізація із правовою базою ЄС та розвиток митниці як ефективної сервісної системи.

Зважаючи на проведені аналітичне дослідження у попередньому розділі, можна зробити вагоме зауваження: серед основних стратегічних пріоритетів і засад розвитку системи адміністрування митних платежів в Україні є функціонування Державної митної служби не як прототипу існуючої до того митниці, а проєвропейського митного органу, сформованого на засадах інноваційності та спроможності до забезпечення оперативної трансформації в умовах постійної зміни ендо- та екзогенного середовища. В цьому контексті слід виділити вплив внутрішніх чинників розвитку, їх ефективного використання та формування набору інструментів для забезпечення якісного управління митними органами. До таких чинників віднесено:

- особливості організації системи митного контролю;
- рівень професійної підготовки працівників митних органів;
- технічну оснащеність митних органів тощо.

З іншої сторони, зважаючи на комплексність змін, необхідних для проведення в умовах митної реформи, варто здійснити систематизацію чинників впливу на розвиток системи адміністрування митних платежів у розрізі таких груп:

- політичні – чинники, які стосуються питання ролі митниць в формуванні і веденні національної політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності, у

реалізації бюджетно-податкової та митної політики, забезпеченні сталості розвитку держави, економічної і політичної стабільності;

- економічні чинники – вказують на стан розвитку вітчизняної економіки, серед таких, зокрема, - сировинний характер та імпортозалежність економіки країни;

- соціальні – серед цієї групи чинників передовсім варто виділити проблему достатності забезпечення та утримання персоналу і інфраструктурної бази митних органів;

- технологічні чинники – вказують на рівень розвитку інформаційно-технічного забезпечення у системі Державної митної служби України, можливість використання сучасних підходів та новітніх технологій в умовах функціонування митниці та перетину через Державний кордон України товарів.

Загалом в умовах сьогодення визначення стратегічних пріоритетів розвитку системи адміністрування митних платежів в Україні неможливе без урахування чинника зовнішнього впливу – міжнародної економічної ситуації та регіональних особливостей розвитку, а також, зважаючи на територіальне розташування України, вибір проєвропейського вектора розвитку держави. В цьому контексті тенденція лібералізації системних міждержавних економічних взаємодій, яка для України проявляється в інтеграції до Європейського Союзу, виступає каталізатором переформатування та трансформації економічних процесів та реформи митної системи, яка відповідно має реалізовуватися з запровадженням таких заходів:

- усуненням фізичних бар'єрів в умовах руху факторів виробництва;
- гармонізацією технічних стандартів і норм;
- лібералізацією та переформатуванням ринків державних замовлень;
- зменшенням податкових бар'єрів.

Сьогодні, в умовах секторальних реформ в Україні, з метою подолання недоліків і проблем функціонування митних органів розвиток системи адміністрування митних платежів повинен ґрунтуватися на встановлених національних пріоритетах, обґрунтованому євроінтеграційному векторі,

економічних, політичних, соціальних, інституційно-управлінських і інноваційних засадах.

Таким чином, зважаючи на вищенаведені аргументи, на рис. 3.2 наведено концептуальні засади розвитку системи адміністрування митних платежів в умовах євроінтеграційних процесів в Україні.

Метою розвитку системи адміністрування митних платежів в умовах реформи державної митної справи та євроінтеграційних процесів в Україні визначено розробку та реалізацію цілеспрямованого комплексу заходів для забезпечення ефективного адміністрування митних платежів, сприяння добровільному виконанню платниками вимог податкового і митного законодавства та забезпечення наповнення державного бюджету; розвиток системи адміністрування митних процедур в контексті європейської митної політики.

Стратегічними напрямками розвитку системи адміністрування митних платежів визначено такі:

1. Наближення та об'єднання контактної і бар'єрної функцій митних органів в контексті адміністрування митних платежів – передбачається передовсім зміна підходу до розвитку системи адміністрування митних платежів в Україні.

На сьогодні показник надходжень митних платежів до державного бюджету є ключовим індикатором ефективності функціонування митниці, що призводить до надмірного використання з боку митних органів усіх можливих інструментів для максимізації сум митних платежів, а, отже, є чинником появи корупції на митниці. Таким чином, розвиток системи адміністрування митних платежів за умови превалювання функції наповнення бюджету над виконанням функції митної безпеки сприяє посиленню корупційного тиску на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, збільшенню обсягів незаконних поставок товарів, а також веде до штучного завищення цін на товари «легального»

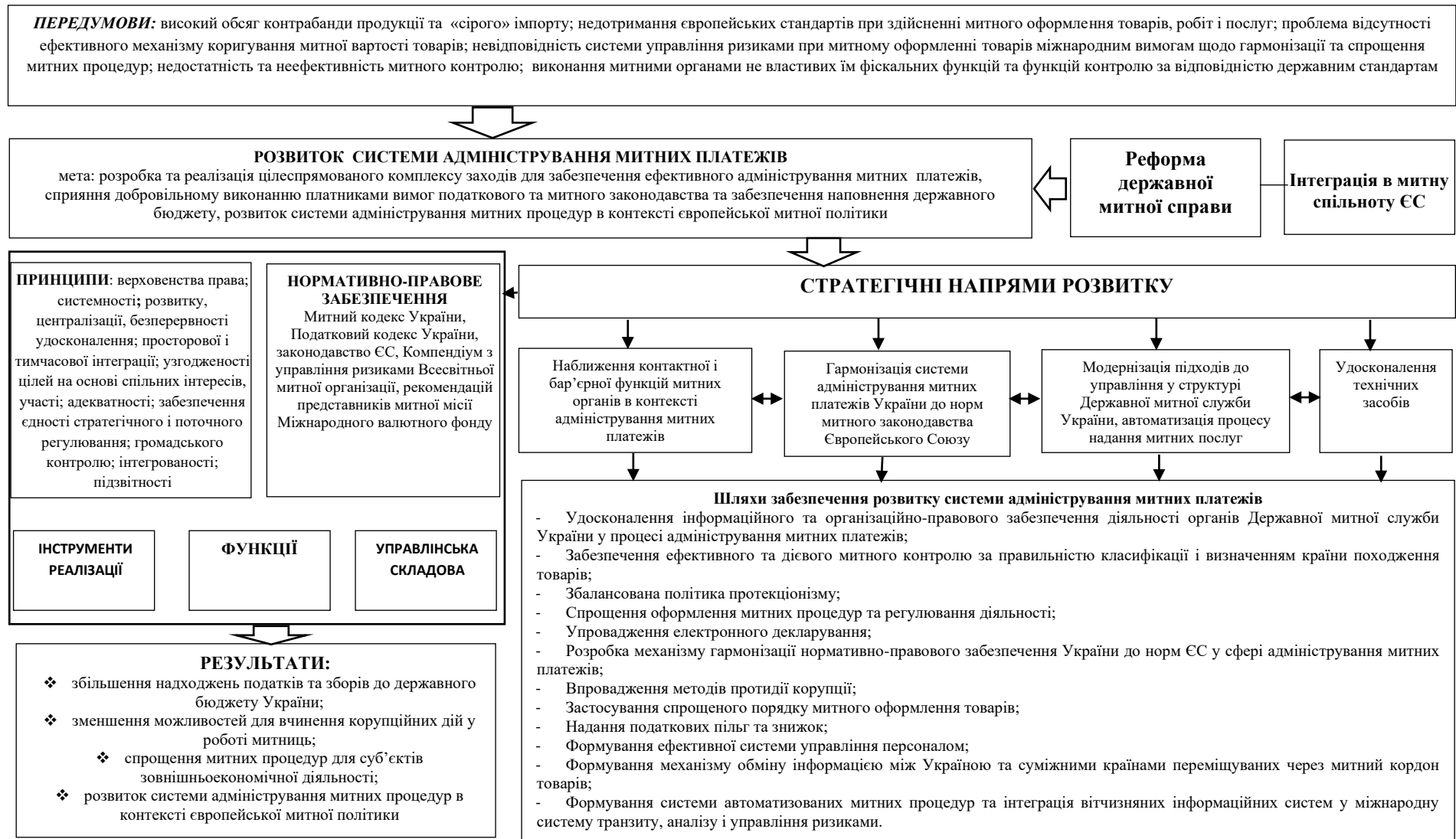


Рис. 3.2. Концептуальні засади розвитку системи адміністрування митних платежів в умовах реформи державної митної справи та євроінтеграційних процесів в Україні
 Джерело: розробка автора

імпорту. Наслідком цього процесу є скорочення обсягів «легального» імпорту товарів, що у подальших періодах ризикує результуватися зниженням темпів зовнішньої торгівлі, скороченням обсягів іноземних інвестицій і падінням ВВП.

На противагу вітчизняному підходу розвиток системи адміністрування митних платежів у країнах ЄС ґрунтується на забезпеченні контролю та безпеці ланцюга постачання товарів та сприянні зовнішній торгівлі.

2. Гармонізація митної системи, зокрема системи адміністрування митних платежів, України до норм митного законодавства Європейського Союзу.

Зарубіжний досвід ефективного митного контролю при перетині товарами митного кордону дозволяє констатувати відсутність тотального моніторингу його руху та рух у напрямі спрощення процедури митного оформлення за рахунок скорочення тривалості цього процесу та зменшення обсягів заходів контролю. Натомість широко використовується механізм пост-митного контролю.

Тому в Україні вирішення проблеми «фіскалізації» митниці доцільно забезпечити за рахунок таких заходів:

1) налагодження співпраці Державної митної служби України та митних органів країн-членів ЄС з метою обміну інформацією щодо руху товарів та проведення митного контролю, формування електронної мережі між Україною та ЄС, що дозволить:

- забезпечити уніфікацію роботи та обмін інформацією між митними базами країн ЄС та Україною, що результується у подальшому посиленні міжнародного руху товарів;

- досягти взаємного визнання і координації торгівельних ланцюгів між Україною та країнами ЄС та дозволить ліквідувати дублювання контролю у ланцюгах поставок в контексті зовнішньоекономічної діяльності;

- розробити єдині правила обміну інформацією в системі митних органів різних країн, зокрема правила стосовно захисту даних;

- пришвидшити перебіг митних процедур та зменшити вплив людського чинника на прийняття рішень;

2) формування ефективної системи взаємодії з іншими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності щодо отримання інформації від транспортних операторів;

3) стимулювання роботи в напрямі адаптації до вітчизняних умов механізму пост-митного контролю.

3. Модернізація підходів до управління у структурі Державної митної служби України, автоматизація процесу надання митних послуг та впровадження інструментів для електронної обробки даних;

4. Удосконалення технічних засобів з метою підвищення якості надання митних послуг та забезпечення повноти акумулювання митних платежів до державного бюджету.

В контексті модернізації підходів до розвитку системи адміністрування митних платежів варто акцентувати на уніфікації і спрощенні митних процедур за рахунок використання механізму автоматизації внутрішніх процедур діяльності митних органів. Така система передбачає:

- запровадження автоматизованого контролю за експортно-імпортними операціями та транзитом;

- забезпечення єдиного електронного доступу та обміну інформацією у електронному вигляді;

- організацію єдиного середовища для митниці та торгівлі при поданні митної декларації у електронному вигляді;

- забезпечення обміну інформацією між митними пунктами пропуску [83].

Варто зауважити, що досвід розвинених країн щодо використання цифрових технологій у системи адміністрування митних платежів свідчить про ключову роль передових технологій у забезпеченні ефективності роботи митниці. Крім того, в більшості країн в основі розвитку митниці на засадах

інновацій покладено механізм електронного митного декларування. В Україні запровадження цього механізму спрямоване на:

- розвиток системи обміну інформацією згідно принципу «єдине вікно», що забезпечить цілодобове митне оформлення операцій експорту/імпорту;
- впровадження системи спостереження за переміщенням вантажів;
- гармонізацію електронного документообігу з вимогами ЄС, а також запровадження Єдиного уніфікованого документу (SAD) та уніфікацію системи моніторингу переміщення вантажів з європейською NCTS;
- інтеграцію баз даних для контролю в процесі боротьби з контрабандою.

У процесі впровадження системи електронного декларування у вітчизняну практику доцільним перш за все є:

- імплементація та адаптація процесів із забезпечення автоматичного визначення видів митних процедур в контексті аналізу профілів ризиків;
- можливість внесення змін у митну декларацію електронним способом;
- можливість видачі електронних дозволів;
- впровадження механізму електронної верифікації експертами в рамках митного контролю.

Водночас на доцільність запровадження системи електронного декларування у процесі розвитку системи адміністрування митних платежів в Україні вказують результати впровадження цієї системи у країнах світу (рис. 3.3). Для прикладу, згідно з даними Всесвітньої митної організації, частка електронних митних декларацій у загальній кількості декларацій у Європейському регіоні є більшою 90% [180].

Сьогодні процес реформи митниці в Україні уже триває. Ключовими напрямками удосконалення митного сервісу та розвитку системи адміністрування митних платежів є такі:

- скорочення часу оформлення товарів при перетині Державного кордону (здійснюється коригування максимального часу оформлення до 4 годин, що результується як інтенсифікацією митних процедур та

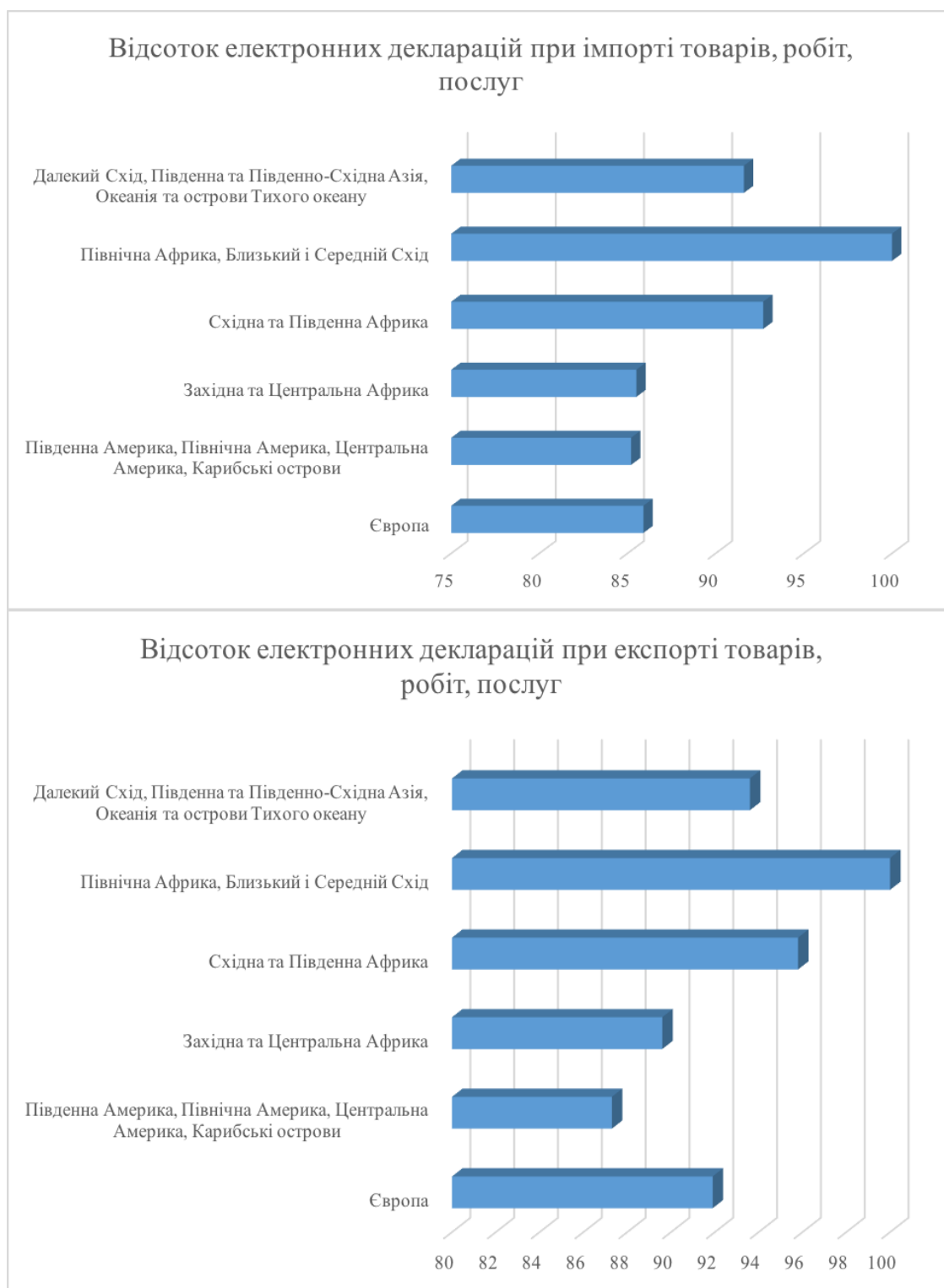


Рис. 3.3. Питома вага електронних декларацій у загальній кількості митних декларацій у регіонах світу, 2018 р., %

Джерело: складено на основі [180]

формуванням нових вимог до представників митного менеджменту, так і покращенням контролю за сплатою митних платежів), що веде до

«перенесення» у часі виконання контрольних функцій та коригуванням інструментарію, який використовується у процесі проходження митних процедур;

- надання певної свободи суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності при виборі митного органу, який має здійснювати митне оформлення товарів, робіт і послуг (це має результуватися значними позитивними наслідками для платників митних платежів, оскільки сприятиме зниженню логістичних затрат таких суб'єктів, а також забезпечити вищий рівень прозорості взаємовідносин між митними органами та платниками);

- введення електронного декларування, яке триває уже впродовж останніх років. Водночас, в контексті визначення так званих «вузьких місць» впровадження системи електронного документообігу, можна зауважити такі не вирішені проблеми:

- відсутність чіткої та узгодженої позиції стосовно механізму впровадження системи обміну інформацією у електронному вигляді з іншими контролюючими органами, які здійснюють видачу відповідних дозвільних документів, а також потреба формування системи взаємодії митних органів із вузькоспеціалізованими органами (фітосанітарними, радіологічними, санітарно-ветеринарними);

- визначення етапу переходу на здійснення електронного документообігу та формування єдиної системи електронного урядування, яка включає ряд підсистем;

- відсутність якісного та безперервного доступу до статистичної і тарифної інформації;

- недосконалість законодавства в сфері е-декларування і електронного документообігу, що зумовлене орієнтуванням чинного законодавства на процес паперового документообігу.

Водночас основними завданням держави щодо розвитку системи електронної митниці та стимулювання обміну інформацією в електронному вигляді є визначення чітких орієнтирів, які є безпосередніми чинниками

впливу на ефективність реалізації процесу. Серед таких орієнтирів основними є такі:

- юридична обізнаність (володіння працівниками митних органів нормативно-законодавчою базою, якою визначено регламент здійснення усіх видів митного контролю);

- практична обізнаність (володіння працівниками митних органів повною та своєчасною інформацією щодо діяльності митниці, зокрема інформацією щодо можливих ризиків стосовно платників митних платежів та товарів, які перевозять через митний кордон України; це, серед іншого, вимагає формування та постійного поновлення відповідних баз даних);

- уніфікація документації (формування єдиного визначеного пакету документів при митному оформленні товарів);

- єдиний канал (забезпечення ефективного та якісного надання відповідних документів, зібраних митними органами, іншим контролюючим органам);

- часові обмеження (встановлення термінів проведення документального контролю);

- єдиний інформаційний простір (забезпечення постійного та швидкого обміну інформацією між митними та контролюючими органами щодо результатів проведеного контролю);

- координація діяльності (вимагає формування чіткого та ефективного механізму взаємодії митних органів з іншими контролюючими органами);

- координація перевірок (передбачається можливість здійснення спільної перевірки товарів усіма контролюючими органами);

- координація лабораторних досліджень (передбачається можливість здійснення відбору проб і зразків, а також проведення спільного лабораторного дослідження усіма контролюючими органами).

Таким чином, визначення стратегічних напрямів розвитку системи адміністрування митних платежів в Україні вказує на комплексність та системність реформи державної митної справи та потребу здійснення

численних заходів для гармонізації вітчизняної митної системи до норм ЄС. Водночас таке переформатування потребує тривалого періоду та не може бути реалізованим у короткостроковому періоді. Хоча на сьогодні уже є помітними організаційні зміни у системі митного сервісу та взаємодії митних органів із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

3.2. Орієнтири впровадження сучасних підходів до адміністрування митних платежів в Україні

В контексті аналізу функціонування системи адміністрування митних платежів в Україні, який було проведено у попередньому розділі, встановлено тенденцію до зростання порушень правил переміщення товарів через Державний кордон України, що передовсім свідчить про невирішення та можливе посилення проблеми корупції у митних органах.

В контексті дослідження причин корупції доцільно враховувати і загальні чинники, які сприяють формуванню середовища, в умовах якого відбувається розвиток корупції, і більш конкретні чинники, до яких віднесено причини поширення корупції у системі митних органів (рис. 3.4). До загальних чинників слід віднести такі:

- надмірне втручання державних органів влади в економіку;
- ментальні та культурні норми, які лежать в основі поведінки чиновників;
- надмірна дискреція у повноваженнях та діях чиновників на усіх рівнях;
- відсутність нагляду та ефективного контролю за діями держслужбовців з боку керівництва та відповідних служб;
- відсутність підзвітності та недосконала система управління.

Попри зазначені чинники, які мають суттєвий вплив на поширення корупції в органах державної влади, можна виділити і широке коло стимулів

до участі у корупційних діях в митних і податкових органах, зважаючи на специфіку їх функціонування та поставлені до виконання завдання.

Перш за все, зрозумілим є той факт, що питання сплати податків і митних платежів для суб'єктів економіки є питанням зниження їх доходів, тобто сплата мита розглядається як понесений збиток. Відтак окремі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності використовують усі можливості для зменшення податкового тягара, зокрема йдучи за певних умов на підкуп працівників митних органів.

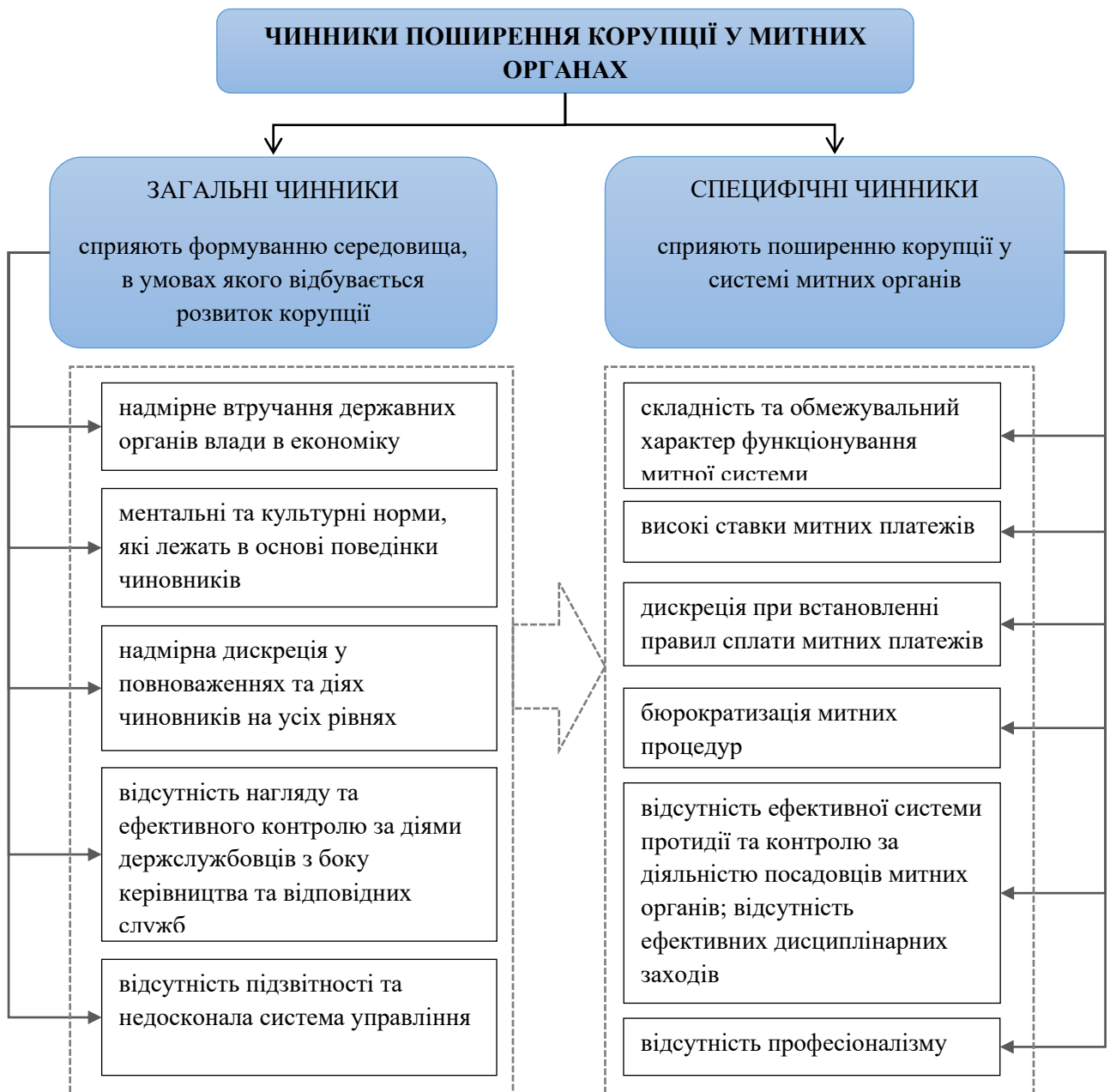


Рис. 3.4. Чинники поширення корупції у митних органах при адмініструванні митних платежів

Джерело: складено автором

До групи специфічних чинників, які сприяють поширенню корупції у митних органах, віднесемо:

1. Складність та обмежувальний характер функціонування митної системи – серед основних проблем взаємодії платника мита та відповідного органу – передовсім відсутність вичерпної інформації щодо процедури проходження митного контролю та сплати митних платежів, яка б дозволила суб'єктам ЗЕД усвідомлювати свою відповідальність і добровільно виконувати митне законодавство. Відсутність доступу до такої інформації, а також складні правила митних процедур результуються пошуком з боку платника можливості зустрічі із посадовою особою в митних органах для здійснення нею дискреційних повноважень з метою спрощення для платника митних платежів взаємодії з митним органом.

2. Високі ставки митних платежів. Сьогодні і в контексті традиційної фінансової теорії, і в контексті поведінкової економіки з питань прийняття рішень суб'єктами економіки з огляду на когнітивні упередження та евристики доведено, що чим вищими є ставки митних платежів та податків загалом, тим більший стимул у їх платників брати участь у корупційних діях з метою зменшення такого навантаження [160]. Для прикладу, у сфері виробництва та реалізації тютюнових виробів та алкогольних напоїв, якій притаманні високі ставки акцизного податку, організована злочинність формує та активно впроваджує кримінальні схеми з підкупу службовців митних органів, що веде до незаконного виробництва цих товарів, їх контрабанди у різні країни, а відтак і недоотримання національними бюджетами значних фінансових ресурсів.

3. Дискреція при встановленні правил сплати митних платежів. На даний час у багатьох країнах поширеною є система надання дискреційних пільг, які можуть надавати високопосадовці митних органів, що створює передумови до участі таких осіб у корупційних діях. Такі додаткові повноваження посадовців негативно впливають на цілісність та справедливість митної системи і ведуть до виникнення сумнівів у платників

мит щодо доцільності дотримання законодавчих норм.

4. Бюрократизація митних процедур, що потенційно сприймається платником як стимул до хабарництва для полегшення їх проходження.

5. Відсутність ефективної системи протидії та контролю за діяльністю посадовців митних органів. Відсутність ефективних дисциплінарних заходів. Сьогодні доволі мало уваги приділено питанню впровадження системи протидії корупційним діям у митних органах. Низький ризик виявлення корупційних дій посадовців стимулює їх до участі у таких процесах. Додатковим чинником стримування корупційної поведінки є ефективна система санкцій.

6. Відсутність професіоналізму. Вибір можливості працевлаштування у митних органах у більшості випадків розглядається як короткострокова перспектива до збагачення, а не як довготривала професійна кар'єра.

Одним з ключових напрямів подолання корупції у системі адміністрування митних платежів є формування ефективної системи сприяння доброчесності, що помітно зокрема в контексті аналізу заходів щодо боротьби з корупцією у митній системі країн ЄС. Сьогодні навіть у країнах з розвиненою системою адміністрування митних платежів значні зусилля спрямовуються на стимулювання ефективної діяльності органів контролю та виявлення корумпованої поведінки службовців. Як зауважує М. Кеєн, «чесна поведінка митників не може сприйматися як належне: навіть у країнах із загалом низькими податковими та тарифними ставками злочинці, які беруть участь у контрабанді наркотиків, можуть платити митникові великі суми» [160].

Відтак питання боротьби з корупцією у системі адміністрування митних платежів має вирішуватися на рівні органів виконавчої влади та передбачати розробку заходів щодо нівелювання можливостей участі посадовців у корупційній практиці, а також формування чітких та простих законодавчих правил функціонування митних органів. Втілення практичних заходів щодо сприяння доброчесності в контексті адміністрування митних

платежів має ґрунтуватися на таких принципах:

- невелика кількість ставок – передбачає оптимізацію та раціоналізацію системи ставок при справлянні митних платежів та чітке обґрунтування умов їх застосування, що веде до спрощення системи як для працівників митних органів, так і для платників митних платежів;

- оптимальний розмір митних ставок – усвідомлення платником справедливості встановлених митних платежів знижує стимули до участі у корупційних діях;

- мінімізація винятків із загальних правил – ґрунтується на потребі досягнення справедливості при справлянні митних платежів; попри те, що усунення диверсифікації у системі справляння митних платежів є неможливою, митне законодавство повинне виключати можливості дискреційного впливу посадовців митних органів на справляння цих платежів;

- мінімізація впливу людського чинника в системі адміністрування митних платежів;

- мінімізація нетарифних бар'єрів при здійсненні ЗЕД – потреба отримання численних ліцензій та дозволів на здійснення відповідної діяльності формує передумови та стимулює платника брати участь у корупційних діях;

- дієва система санкцій – адміністрування митних платежів повинне включати підсистему протидії правопорушенням. Водночас недостатнім є законодавче визначення умов встановлення санкцій, важливим є їх помірне, але ефективне, застосування (адже, як свідчить досвід розвинених країн, жорстка санкційна система застосовується вкрай рідко);

- незалежний механізм оскарження дій митних органів – попри ефективність розроблення митного законодавства, окремі його норми можна трактувати по-різному. Відтак для збереження цілісності системи та справедливості в контексті справляння митних платежів, важливою є можливість оскарження рішень митних органів у суді.

Сьогодні питанню оптимізації системи адміністрування митних платежів приділено багато уваги у розвинених країнах, а численні заходи та механізми, які використовують в контексті процедури митного оформлення товарів та послуг, спрямовані на зменшення витрат платників митних платежів та скорочення терміну взаємодії з митним органом. До результативних механізмів адміністрування митних платежів у країнах ЄС віднесено (рис. 3.5):



Рис. 3.5. Орієнтири впровадження сучасних механізмів адміністрування митних платежів

Джерело: складено автором

1) інтегрований тариф громади (The Integrated Community Tariff) – система управління тарифною інформацією, яка функціонує на рівні ЄС та

використання якої дозволяє платнику отримати повну інформацію щодо тарифної класифікації товарів, які підлягають торгівлі на зовнішніх ринках;

2) статус авторизованого економічного оператора (status of authorised economic operator) – надає суб'єкту ЗЕД – платнику митних платежів низку переваг при їх справлянні, зокрема: доступ до спрощення митних процедур, зменшення кількості перевірок, пріоритетний режим перевезень, вибір місця митного контролю, спрощена процедура декларування. Статус авторизованих економічних операторів включає такі типи дозволів: сертифікат АЕОС (Authorised Economic Operator Customs), наявність якого дозволяє власнику скористатися спрощеними процедурами при митному адмініструванні товарів та послуг; сертифікат АЕОС (Authorised Economic Operator Safety and Security) – його наявність дає власнику право на охорону об'єктів; сертифікат АЕОФ (Authorised Economic Operator Full) – включає вищезазначені типи ліцензій [166];

3) спрощені митні процедури, до яких у ЄС віднесено спрощену процедуру митного декларування товарів і послуг, процедуру неповного декларування тощо. До такого механізму митного оформлення товарів і послуг вдається усе більша кількість підприємств у ЄС (при імпорті – 77%; експорті – 70%);

4) відстрочка сплати митних платежів – практика, яка сьогодні не характеризується позитивними результатами, оскільки у різних країнах існують суттєві розбіжності у правилах застосування цього механізму на практиці, а відтак і різна результативність її впровадження (рис. 3.6);

5) електронна митниця – система, яка зарекомендувала себе позитивно в умовах її практичного застосування як шлях до: а) спрощення формальностей при митному оформленні товарів і послуг; б) зниження обсягів адміністративних витрат; в) скорочення терміну проходження митного оформлення товарів і послуг; г) зниження впливу людського чинника на систему адміністрування митних платежів; д) зниження рівня корупції у митних органах.

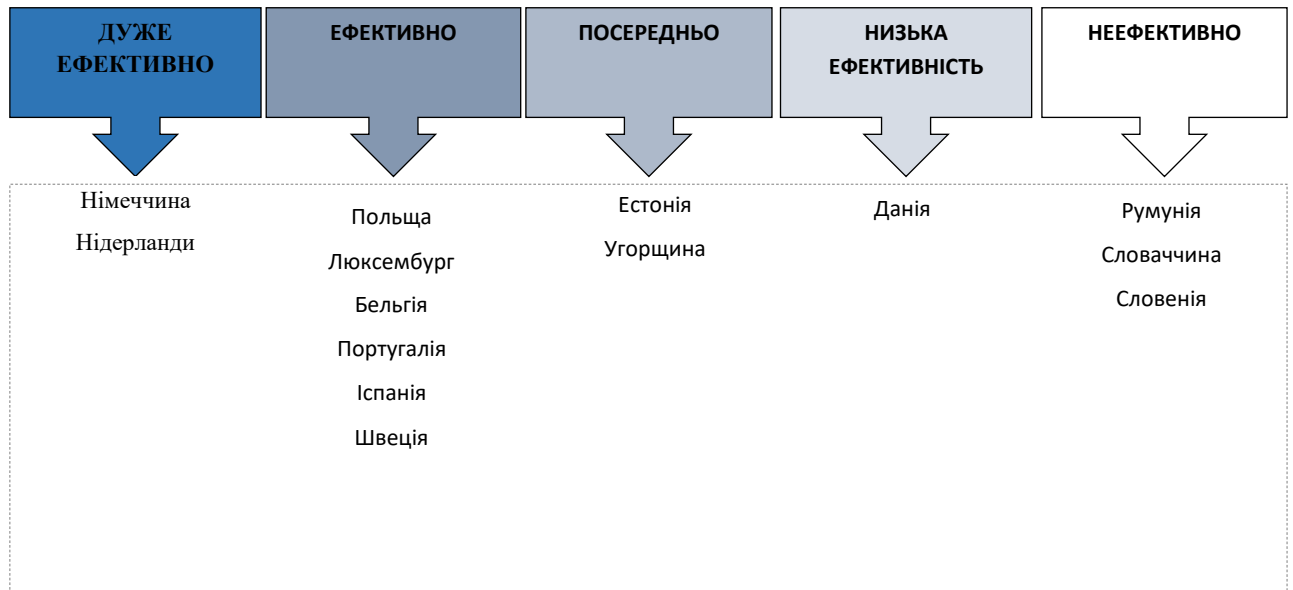


Рис. 3.6. Рівень ефективності застосування механізму відстрочки митних платежів

Джерело: складено автором на основі [163]

Як свідчать результати досліджень Світового банку, кожна доба затримки митних платежів результується втратою в обсязі 1% у міжнародній торгівлі. Відтак упродовж останнього десятиліття у країнах ЄС активно запроваджуються елементи електронної митниці, зокрема: Система контролю імпорту, Система контролю експорту, Нова комп'ютеризована транзитна система, Ідентифікація і реєстрація економічного оператора, статус Авторизованого економічного оператора. В результаті аналіз митної практики ЄС дозволяє зауважити, що більшість митних декларацій подаються у електронному вигляді (електронні декларації на експорт складають 99,7% поданих митних декларацій, на імпорт – 96,5%) [178];

б) митний контроль – спрощення системи адміністрування митних платежів вимагає ефективною та дуже дієвою системи митного контролю. Зважаючи на тенденцію комп'ютеризації митниць у країнах ЄС, варто зауважити і спрощення митного контролю, зменшення витрат на його проведення та забезпечення більш ефективного управління ризиками завдяки переведенню митних перевірок у електронний режим.

Аналізуючи роль комп'ютеризації в удосконаленні системи адміністрування митних платежів, слід зауважити, що запровадження автоматизації – це шлях до доброчесності у функціонування митних органів та збереження високих професійних стандартів. Такого висновку дійшли міжнародні організації, які провадять свою діяльність у сфері боротьби із корупцією у митних органах. Так, використання автоматизації визнане ними найдієвішим інструментом досягнення митної доброчесності.

Загалом, починаючи із 80-х рр. ХХ ст., Всесвітня митна організація (ВМО) активно просувала питання формування «всеосяжної цілісності та антикорупційної стратегії» [163], що результувалося прийняттям Арушської Декларації у 1993 р. У цьому документі наведено перелік із 12-ти практичних кроків щодо досягнення доброчесності у митних органах, і одним з ключових визнано використання автоматизованих систем. Водночас, попри значну міжнародну підтримку прийнятої декларації, країни-члени ВМО доклали мало зусиль для втілення її положень на практиці. Це результувалося переглядом та прийняттям у 2003 р. нового варіанту Арушської Декларації про доброчесність, у якій автоматизації митної системи все ще залишалася одним з ключових напрямів її розвитку. Ця теза підтримана також МВФ, яким обґрунтовано основні переваги автоматизації системи адміністрування митних платежів, зокрема стандартизація митних процедур та зниження впливу людського чинника на систему: «правильно розроблена система забезпечує чітке застосування встановлених ставок мита та податків; звільнення від сплати надається лише уповноваженим організаціям та для визначених товарів і послуг; представлена необхідна інформація та документація; дотримані строки оплати; а щодо тих, хто не дотримується строків подання заявок та оплати, вживаються подальші санкційні дії... Система може надавати корисну управлінську інформацію, включаючи, наприклад, ідентифікацію транзакцій, які не відповідають нормам часу на обробку, або окремих службовців, які здійснюють незвичні дії» [164].

Автоматизація системи адміністрування митних платежів є вагомим напрямом в контексті реформування і модернізації митниці, адже вони сьогодні розглядаються як ефективні засоби контролю та досягнення доброчесності у митному управлінні, завдяки яким можна досягти збільшення прозорості і підзвітності у функціонуванні митних органів.

Використання переваг автоматизованих систем, серед іншого, характеризується можливістю мінімізації безпосередньої взаємодії митних органів та їх клієнтів, що, відповідно, і мінімізує можливість корупційних дій зі сторони обох. З іншої сторони, застосування автоматизованих систем дозволяє митним органам відстежувати торгівлю товарами у режимі реального часу, а також забезпечує обробку значних масивів даних, що дає додаткові можливості – аналізувати тенденції та виявляти факти, які вказують на можливі корупційні діяння.

Автоматизовані системи адміністрування митних платежів у різних країнах, як правило, включають ряд підсистем, серед яких:

- контроль товаросупровідних документів;
- обробка декларацій;
- контроль митних тарифів і відповідної документації;
- оцінка імпорту;
- контроль товарів, які знаходяться у режимі транзиту чи надходять на склад;
- управління ризиками;
- статистика ЗЕД.

Окрім зазначених, поширеною є система відстеження надходження митних платежів, які функціонують з метою обліку сплачених мит і податків, штрафних санкцій, відшкодування і залишків щодо кожного окремого митного агента, брокера, імпортера. В основному ця система спрямована на відстеження надходжень митних зборів до казначейства та узгодження звітів про доходи.

До найпомітніших переваг впровадження автоматизованих систем у систему адміністрування митних платежів відносяться:

- швидка обробка записів;
- «націлювання» системи контролю на конкретних суб'єктів ЗЕД;
- підвищення якості акумулювання митних платежів до бюджету та контроль доходів;
- можливість ефективного та швидкого обміну даними;
- висока точність введеної інформації;
- формування повної статистичної бази.

Варто зауважити, що в сучасних умовах автоматизованим системам, які використовуються при адмініструванні митних платежів, притаманні певні характеристики.

По-перше, розподіл функцій та обмеження доступу до інформації відповідно до функції, яку виконує співробітник митниці. Такий розподіл є необхідним для формування та підтримки контрольованого середовища, зокрема, в контексті мінімізації ризику корупційної змови між платниками митних платежів та митниками. Для прикладу, сучасні автоматизовані системи сформовані таким чином, щоб конфіденційні дані (наприклад, профілі ризику) не були доступними посадовим особам, які займаються повсякденною обробкою і перевіркою митних декларацій.

По-друге, розвиток на основі технології «відкритої» системи, що передбачає використання міжнародних стандартів та системи кодування при формуванні автоматизованої системи митниці. Це особливо важливо в умовах підвищення рівня взаємодії з іншими системами.

По-третє, використання різних підходів до процесу обробки інформації, зокрема, врахування переваг «розширеної», «он-лайн» та «пакетної» обробки інформації, з метою прискорення митних процедур зі збереженням ефективності їх проведення. Так, «розширена» обробка інформації дозволяє вносити дані декларації до прибуття вантажу, таким

чином, сприяючи швидкому випуску товарів з-під митного контролю після його прибуття.

Утім найбільш поширеною є «он-лайн» обробка інформації, перевагою якої є швидкий випуск товарів завдяки миттєвій, у режимі реального часу, оцінці митного ризику товарів і послуг.

Операції, які не потребують миттєвих обробки та обліку, вносяться у автоматизовану систему за допомогою так званої «пакетної обробки». Такий підхід дозволяє обробляти дані після збору певного обсягу інформації.

Сьогодні кроки в напрямі автоматизації та комп'ютеризації зробили митні системи у більшості розвинених держав. Зокрема, Система митного оформлення імпортованих та експортних вантажів Великої Британії (Customs Handling of Import and Export Freight system (CHIEF)), введена в дію з 1994 року, дозволяє суб'єктам ЗЕД надавати відповідну інформацію у митні органи в електронному вигляді та забезпечує автоматичну перевірку поданих декларацій. Зважаючи на доволі тривалий термін функціонування, сьогодні система характеризується суттєвими доопрацюваннями та впровадженнями новацій. Для прикладу, вона є частиною процесу оцінки ризиків при митному переміщенні товарів, коли автоматично визначаються партії вантажів чи окремі товари, які потребують фізичного огляду або перевірки документації.

У США функціонує дві автоматизовані системи у сфері адміністрування митних платежів – Автоматизація комерційного середовища (Automated Commercial Environment (ACE)) та Автоматизована комерційна система (Automated Commercial System (ACS)), в Іспанії - Система аналізу митного ризику для збору декларацій для контролю (The customs risk analysis system for the selection of declarations for control). Особливістю системи Іспанії є те, що вантажі для перевірки обираються через встановлені національні і місцеві профілі ризику, які формуються на основі врахування різних типів показників. Серед іншого, у цій системі використовуються спеціально розроблені алгоритми порівняння інформації у деклараціях, а також податкової інформації оператора.

Варто зауважити, що система поступово удосконалюється і адаптується під зміну потреб митних органів. Цей інструмент поступово вдосконалюється та адаптується до потреб митників, які здійснюють контроль (система може попередити працівника щодо оформлення декларації). Водночас в умовах сьогодення інформація, введена у автоматизовану систему, є доступною для визначених органів через використання різних електронних інструментів для можливості переоцінки ризиків.

Технологічно ефективною є системи автоматизованого митного оформлення товарів та послуг Мексики, яка включає: Модель податкового адміністрування зовнішньої торгівлі (MATSE), Проект інтеграції митних технологій (PITA), Мексиканське єдине вікно для зовнішньої торгівлі (VUCEM) та Інтегральну автоматизовану митну систему (SAAI). Застосування цієї комплексної автоматизованої системи забезпечує:

- зменшення часу митного оформлення товарів;
- покращення формування економічної аналітики;
- підвищення ефективності управління митними ризиками;
- простежуваність митних операцій у режимі реального часу;
- збільшення рівня прозорості та підзвітності, що є стримуючим фактором для розвитку корупції.

В контексті комп'ютеризації системи адміністрування митних процедур вагомим завданням є підготовка і спрощення вже сформованих відпрацьованих «ручних» систем, процедур і документів та їх адаптація до вимог автоматизації.

У багатьох митних системах у різних країнах їх комп'ютеризація відбувалася шляхом «прищеплення» до ручної системи, що не передбачало її заміни. Такий підхід результувався дублюванням процедур, їх ускладненням за рахунок надмірної кількості етапів обробки декларацій та інших документів. Це пов'язано з тим, що у митних органах з низьким рівнем

впровадження автоматизації процедур та ручним управлінням кількість етапів та процедур є значною.

Відтак у процесі модернізації системи адміністрування митних платежів за рахунок їх комп'ютеризації у першу чергу доцільно переглянути існуючі ручні механізми, що, швидше за усе, призведе до необхідності внесення змін у законодавчо-нормативну базу, зміни умов праці персоналу та покращення їх професійних навичок. Це важлива умова ефективної організації процесу автоматизації митних процедур, адже, як зауважує М. Кеєп, «якщо на комп'ютерні системи накласти погано організовані або непродумані ручні процедури, вони виявляться марними і, можливо, посилять наявні проблеми» [160]. Окрім того, автоматизації митних процедур повинна проходити у відповідності до міжнародно узгоджених вимог автоматизації, норм та процедур митного регулювання.

Таким чином, в контексті дослідження особливостей автоматизації системи адміністрування митних платежів у розвинених країнах, можна виділити основні напрями їх впровадження у вітчизняну митну систему, серед яких:

- забезпечення електронного обміну даними;
- прямий «вхід» платника митних платежів до системи для внесення інформації та ефективної взаємодії з митними органами;
- застосування «розширеної» обробки даних як оперативного механізму, який дозволяє перевізникам вносити дані до прибуття на митний пост через спеціальні модулі автоматизованої митної системи;
- розширення використання мережі Інтернет як відносно дешевого та простого способу взаємодії при здійсненні транзакцій та обміні інформацією.

Водночас, попри ключову роль автоматизації системи та її визнання як дієвого інструменту зниження впливу людського чинника на митні процедури, (що результується зменшенням митної корупції), підвищення прозорості процедур завдяки покращенню доступності інформації і посилення звітності через впровадження електронного аудиту процесів,

автоматизація сама по собі не сприяє комплексному вирішенню проблеми корупції у митних органах, що вимагає комплексного підходу до цієї проблеми.

Таким чином, в контексті дослідження орієнтирів розвитку системи адміністрування митних платежів в Україні на основі врахування досвіду розвинених країн у боротьбі з корупцією на митниці, шахрайськими схемами та контрабандою, можна виділити такі основні напрями удосконалення:

- впровадження ефективної системи управління тарифною інформацією;
- запровадження статусу авторизованого економічного оператора;
- спрощені митні процедури;
- відстрочка сплати митних платежів;
- електронна митниця;
- митний контроль.

3.3. Напрями застосування європейського досвіду адміністрування митних платежів в Україні

Обрання Україною у реформуванні митної системи вектора гармонізації вітчизняного фіскального сектора до європейських норм та правил ведення митної політики передбачає запозичення та оптимізацію ефективного та результативного досвіду країн Заходу. Як уже згадувалося в попередніх розділах, проблеми оподаткування та, відповідно, наповнення бюджетів в країнах ЄС та Україні в час економічної кризи та її наслідків вивело на перше місце питання повної залежності дохідної частини бюджетів від ефективності ведення податкової та митної політик. Відповідно, одним з основних питань в адаптації фіскальної політики України до норм та правил ЄС є підвищення ефективності адміністрування податків (в нашому випадку – митних платежів). Оскільки науковцями адміністрування митних платежів

визначається як логічний якісний процес формування, організації та управління податкових відносин задля забезпечення максимізації митних надходжень до бюджету та покращення суспільного добробуту населення з використанням конкретних методів та способів впливу на платників податків (рис. 3.7), основними аспектами, згідно використання яких визначається ефективність даного процесу, є:

- нормативно-правові рамки процесу справлянням митних платежів;
- організація даного процесу;
- управління стягненням митних платежів.

Основною метою адміністрування митних платежів є досягнення повної сплати ПДВ з ввезених товарів, акцизного податку з ввезених товарів та мита платниками податкових платежів до бюджету. При цьому, оцінка рівня ефективності системи адміністрування митних платежів забезпечується через визначення показника фіскальної ефективності оподаткування та затратності адміністрування. Саме ці два показники є основними критеріями, які показують ефективність митного адміністрування. При цьому, безпосередній вплив на їх значення мають якість законодавства у сфері оподаткування, його точність, постійність, простота, узгодженість нормативно-правових актів, ефективність діяльності органів ДПС та митних органів та рівень і якість взаємовідносин з платниками податків, оптимальність технологій податкового адміністрування.

Про існування проблем та громіздкості адміністрування непрямих податків вказує також оцінка складності сплати податків в Україні – 84 місце у 2018 році в рейтингу країн світу при загальній кількості оцінених податкових систем – 190 (за даними Всесвітнього банку та компанії Price Waterhouse Cooper).

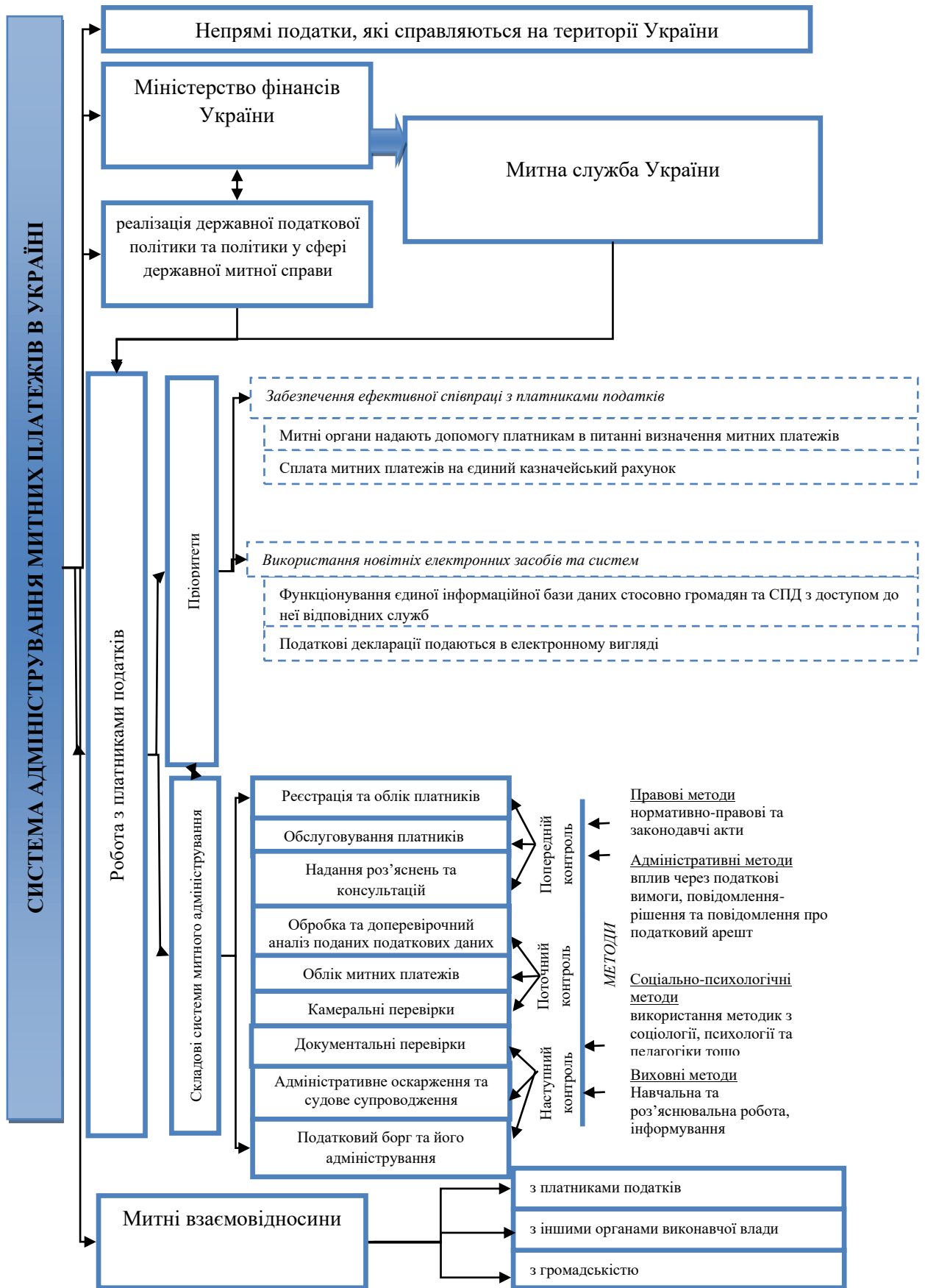


Рис. 3.7. Організаційно-функціональна модель адміністрування митних платежів в Україні
 Примітка. Запропоноване автором виділено пунктиром.

Відтак, зрозумілою є наявність громіздкої та недосконалої системи адміністрування митних платежів (непрямих податків) в Україні. Так, для порівняння, сусідні з Україною країни у 2018 році посіли такі місця: Грузія – 22, Молдова – 31, Росія – 45, Польща – 47 [142].

Таким чином, в напрямку інтеграції до ЄС, Україні варто звернути увагу на досвід адміністрування податків в країнах-членах Європейського Союзу.

Варто звернути увагу на основні пріоритети митного адміністрування в ЄС, а саме:

1. Діяльність фіскальних органів передовсім фокусується на боротьбі з несумлінними платниками митних платежів (тими, які уже зареєстровані як платники відповідних податкових платежів, але ухиляються від їх сплати, та тими, які ведуть певну господарську діяльність, проте не стали на облік в фіскальних органах), що повністю відрізняється від основ роботи Державної митної служби в Україні, де здійснюється контроль зареєстрованих платників податків;

2. Робота з платниками митних платежів ведеться як у системі взаємовідносин між платником та митними органами, які виступають надавачем послуг, і лише після цього – інспектором-контролером (на відміну від України, де митні органи виступають передовсім в якості контролерів). Це особливо важливо, оскільки така система виносить сферу оподаткування, зокрема, взаємовідносини між податківцями та платниками митних платежів на якісно новий рівень. В ЄС платник митних платежів має можливість звернутися в податкову службу будь-де, а не відповідно де перетинає митний кордон, що є комфортним для клієнтів. Окрім того, платники мають там можливість отримання інформації та роз'яснень стосовно сплати митних платежів та правильного оформлення даного процесу.

Сьогодні в нашій країні основним мотиваційним чинником роботи митних органів є вилучення максимальної суми коштів при будь-яких обставинах з використанням максимальної кількості штрафних санкцій, чим і вимірюється ефективність роботи митних органів. Проте, не менш важливою ніж контрольна, має бути сервісна функція з забезпеченням ефективної та якісної роботи митних органів у таких напрямках:

- навчання клієнтів митної служби та її працівників в сфері адаптації та змін податкового законодавства, вірного його застосування та роз'яснення його основних принципів;
- формування культури платників податків в сфері справляння митних платежів;
- консультування клієнтів фіскальної служби щодо податків та митних платежів, які йому слід сплачувати до бюджету.

В практиці країн Європейського Союзу значна увага приділяється саме питанню формування якості поведінки платників митних платежів. З метою покращення рівня митної культури клієнтів митної служби використовується значна кількість механізмів підвищення показника добровільної сплати фіскальних платежів до бюджетів і стимулювання до відповідальності платників митних платежів у відносинах з митними органами, а також регулювання та контролю основних ризиків у сфері даних відносин. Відповідно, для забезпечення вирішення даних проблем митного адміністрування податковими органами країн-членів ЄС використовуються такі можливості впливу на формування якісно нових відносин між сторонами оподаткування:

- стимулювання до добровільного та чесного дотримання законодавчих вимог в сфері оподаткування та формування моральної податкової поведінки платників митних платежів;

- формування відкритої інформаційної політики (поширення серед населення інформації про використання сплачених податків);
- оприлюднення списків осіб, що є недобросовісними платниками митних платежів;
- співробітництво з вищими навчальними закладами з метою формування податкової «освіченості» в молоді;
- застосування новітніх технологій для полегшення адміністрування митних платежів податковими службами та їх сплати самими платниками;
- реалізація процесу адміністрування податків з використанням підходів, побудованих на основі поведінкових та психологічних практик.

3. Ще одним ефективним інструментом оптимізації системи адміністрування митних платежів в країнах ЄС є використання системи Єдиного рахунку для сплати податків. Дана система застосовується в Бельгії, Великобританії, Данії, Швеції. Простота і, відповідно, прозорість даного інструменту податкового адміністрування забезпечила їй визнання передусім серед сторін податкового процесу – податкових служб та платників податків. Її особливість полягає в можливості платника через подання одного платіжного доручення сплатити усі необхідні митні платежі. При цьому, таке спрощення дозволяє уникнути помилок при сплаті та перерахуванні платежів, а також забезпечує надання податковим органам реальної та повної картини щодо сплати митних платежів.

Таким чином, порівняння систем податкового адміністрування країн ЄС та України доводить необхідність оптимізації вітчизняної митної системи у відповідності до норм ЄС в даній сфері.

Особливо громіздким та неефективним є адміністрування податку на додану вартість з ввезених товарів в Україні. Сьогодні певні кроки в напрямку спрощення даної системи вже зроблено. Передусім, найперспективнішим в питанні реформування адміністрування ПДВ є

формування та розвиток електронної системи адміністрування. Початком даного процесу є впровадження в експлуатацію 5 грудня 2013 року Електронного кабінету платників податків, відповідно до якого платники податків отримували можливість в режимі онлайн скласти та надіслати податкову звітність до органів ДФС.

Така опція, яка давно вже є звичною і прийнятною для платників податків у розвинених країнах, дала українським платникам ПДВ з ввезених товарів такі переваги користування нею:

- зниження затратності робочого часу та коштів на купівлю відповідних бланків;
- можливість автоматичного визначення арифметичних помилок і опісок в документах, які подаються в податкові органи;
- автоматичне оновлення форматів звітності при введенні в дію нових форм декларації;
- зниження затратності часу на перевірку документів, які подаються платниками на відшкодування ПДВ, а відтак – можливість своєчасного відшкодування заявлених сум;
- забезпечення конфіденційності інформації;
- зростання оперативності обробки поданих даних.

На сьогодні вже понад 60 країн світу користуються системою електронного подання звітності щодо податкових платежів. При цьому, кожною країною формування такої системи здійснюється відповідно до їх потреб та планів. Зокрема, система електронної звітності в Словенії використовується передусім для подання заявок на відшкодування податку на додану вартість при обміні товарами між країнами ЄС. Окрім того, варто звернути увагу на те, що даною системою дається додаткова можливість реєстрації та сплати ПДВ країнами, що не є членами ЄС, але займаються онлайн-торгівлею в країнах Європейського Союзу. В Естонії та Ірландії

також сформовано систему електронного звітування та сплати податків, що теж значно спрощує механізм сплати податків до бюджету як для платників, так і для податкових органів. В цих країнах – це вже інтегровані інтернет-системи, які спрощують процес оподаткування.

Таким чином система електронного адміністрування ПДВ, і інших податків дозволяє спростити даний процес, убезпечити від помилок та неточностей, спрощує ведення обліку, і, що дуже важливо, дає змогу планувати витрати на сплату податкових платежів до бюджету. Прикладом цього є Франція, де завдяки використанню системи електронного адміністрування податків можна прорахувати податки до сплати через відповіді на відповідні питання та подання необхідної інформації, а також прорахувати суму податкових платежів в наступні періоди, таким чином забезпечуючи планування своїх витрат.

Впровадження системи електронного адміністрування податків широко підтримується та пропагується Внутрішньо-європейською організацією податкових адміністрацій (ЮТА) – міжнародною організацією, яка впродовж двадцяти років виступає платформою налагодження зв'язку між податковими органами різних країн в Європі.

Також в Україні запроваджено систему електронного адміністрування ПДВ та електронного адміністрування реалізації пального, сформовано та запущено в дію Електронний кабінет платника та автоматизовану систему митних послуг «Єдине вікно».

Відтак, платникам податків сьогодні запропоновано користуватися Електронним кабінетом платника, на онлайн-сторінках.

Окрім того, платникам податків дана додаткова можливість доступу до інформації про сплату податків іншими платниками – «Дізнайся більше про свого бізнес-партнера», а також сформовано інформаційно-довідковий ресурс в сфері оподаткування, який дає можливість доступу до нормативно-

правових та інформаційних документів, отримання письмових консультацій, подання питань та пропозицій, надання електронного цифрового підпису та, що не менш важливо, формування Єдиного вікна подання електронної звітності. На даний час – це лише дослідний запуск таких сервісів, проте, це можливість в майбутньому отримати відповідний високий рівень адміністрування податкових платежів.

Питання удосконалення системи електронного адміністрування ПДВ на сьогодні є особливо актуальним, оскільки шляхом зниження впливу людського фактора можна досягти зниження «корумпованості» даного податку. Окрім того, введення в дію даної системи переслідувало такі основні цілі:

- забезпечення неможливості проведення схем щодо незаконного відшкодування податку на додану вартість;
- усунення «податкових ям»;
- ріст надходжень від оподаткування ПДВ до бюджету;
- зниження числа фіскальних перевірок.

Серед основних проблемних аспектів розвитку системи електронного адміністрування податку на додану вартість слід виділити такі:

- по-перше, норми щодо запровадження даної системи були частково введені в дію з 1 січня 2015 року та з 1 липня 2015 року, що відрізнялося від публічних заяв ДФС щодо початку її роботи з 1 лютого 2015 року. Відповідно, це викликало певні проблеми в роботі з податковими органами саме платників податків;

- по-друге, як звертають увагу представники бізнес-середовища, податковими органами шляхом запровадження нової системи електронного адміністрування податку на додану вартість, а саме, через запровадження спецрахунків передбачено солідарну відповідальність платників податків. А

це означає перекладання функцій контролю з відповідних служб на клієнтів податкової і привід заборони укладення договорів за передоплатою;

- по-третє, вимивання обігових коштів представників малого та середнього підприємництва впливає на їх платоспроможність, що підриває рівень конкурентоспроможності таких структур;

- по-четверте, все частіше звертається увага експертів на існування можливості втручання в ручному режимі в роботу самої системи з боку представників фіскальних органів, що, безперечно, впливає на показники подолання корупції та існування системи як такої, що здатна забезпечити викорінення суб'єктивізму в сфері оподаткування;

- по-п'яте, в Податковому кодексі України не передбачено санкцій за ухиляння від реєстрації в системі електронного адміністрування ПДВ податкових накладних, що виключає можливість ефективного впливу на порушників.

Свою ефективність на практиці доказав метод горизонтального моніторингу, застосування якого було обґрунтоване Науковою радою з державної політики Нідерландів. В доповіді Ради «Майбутнє правового суспільства» наголошено про необхідність та початок формування нових відносин між владними структурами та громадським суспільством, про зменшення правил, виконання правових норм, збільшення відповідальності з боку суспільства. Дана доповідь своїм наслідком мала практичні та законодавчі нововведення, які, зокрема, застосування методу горизонтального моніторингу, мали великий успіх.

Щодо горизонтального моніторингу, в Нідерландах було запроваджено експеримент формування нової системи взаємозв'язків митних органів та платників податків. Так, з двадцятьма підприємствами було підписано угоди про співпрацю та нагляд. Відповідно до договорів, підприємство зобов'язувалося надавати відповідну інформацію податковим та митним

органам та повідомляти про випадки податкового ризику, а фіскальні служби – консультувати та співпрацювати з платником для уникнення порушень податкового та митного законодавства. При цьому, угоди з платниками були індивідуальні, проте, основні пункти співпадали.

Практично усі підприємства, які брали участь в експерименті, заявили про прагнення продовжити співпрацю з фіскальними органами на основі таких умов. Відповідно, з'явився новий термін, який позначав концепцію співпраці та довіри між платником та податківцем, – «горизонтальний моніторинг», та визначено критерій «податкова впевненість» – діяльність бізнесу з чітко визначеними та пропрацьованими завдяки участі податкових органів фіскальними зобов'язаннями. При цьому, запровадження горизонтального моніторингу в оподаткуванні при здійсненні митних операцій підприємств Нідерландів вплинуло і на ситуацію з розвитком економіки країни:

- по-перше, внаслідок зниження вартості адміністрування митних платежів відбулося зниження рівня податкового навантаження на підприємства, а, відтак, підвищення рівня інвестиційної привабливості економіки держави;

- по-друге, відбулося зниження оцінки адміністрування митних платежів на додану вартість;

- по-третє, зменшення кількості суперечок між платниками податків та податківцями в питаннях оподаткування, що означає зниження витрат на вирішення даних суперечностей;

- по-четверте, підвищення податкової культури та ефективності оподаткування в державі.

Відтак, дана система співпраці сторін оподаткування поширилася і на інші країни Євросоюзу – Австрію, Великобританію, Ірландію, Німеччину та Словенію. В Україні аналогічний експеримент було ініційовано ВГО

«Асоціація платників податків України» та запроваджено з 28 квітня 2011 року стосовно великих платників податків. В експерименті брало участь п'ять суб'єктів господарювання, представлених в різних секторах економіки країни як передові гравці. Проте, на даний час реалізувати даний експеримент на умовах постійного обслуговування клієнтів фіскальними органами ще не вдалося. Відповідно, пропонуємо таку структурно-логічну схему використання методу «горизонтального моніторингу» в умовах взаємодії платників податків та фіскальних органів в Україні, яка відображена на рис.3.8.

Варто зауважити, що в Україні на сьогодні існують проблеми з запровадженням даного методу, оскільки нормативно-правове обґрунтування горизонтального методу обслуговування платників митних платежів відсутнє. Угода між платником та податківцем чи митними органами на даний час – «угода джентльменів», а не повноцінний юридичний документ.

Таким чином, оновлення нормативно-правового супроводу, відповідне кадрове та інформаційне забезпечення, як вказано на рисунку, є необхідною для впровадження методу горизонтального моніторингу в Україні.

Таким чином, аналізуючи адміністрування непрямих податків в Україні у відношенні до рівня розвитку даної системи в країнах-членах ЄС, удосконалення вітчизняної системи адміністрування має відбуватися в таких напрямках:

- формування партнерських відносин та співпраці між платниками митних платежів та фіскальними органами;
- підвищення рівня відповідальності за недотримання законодавства у сфері оподаткування платників митних платежів та фахівців фіскальних органів;
- формування системи митного контролю як попереджувальної, а не наслідкової;

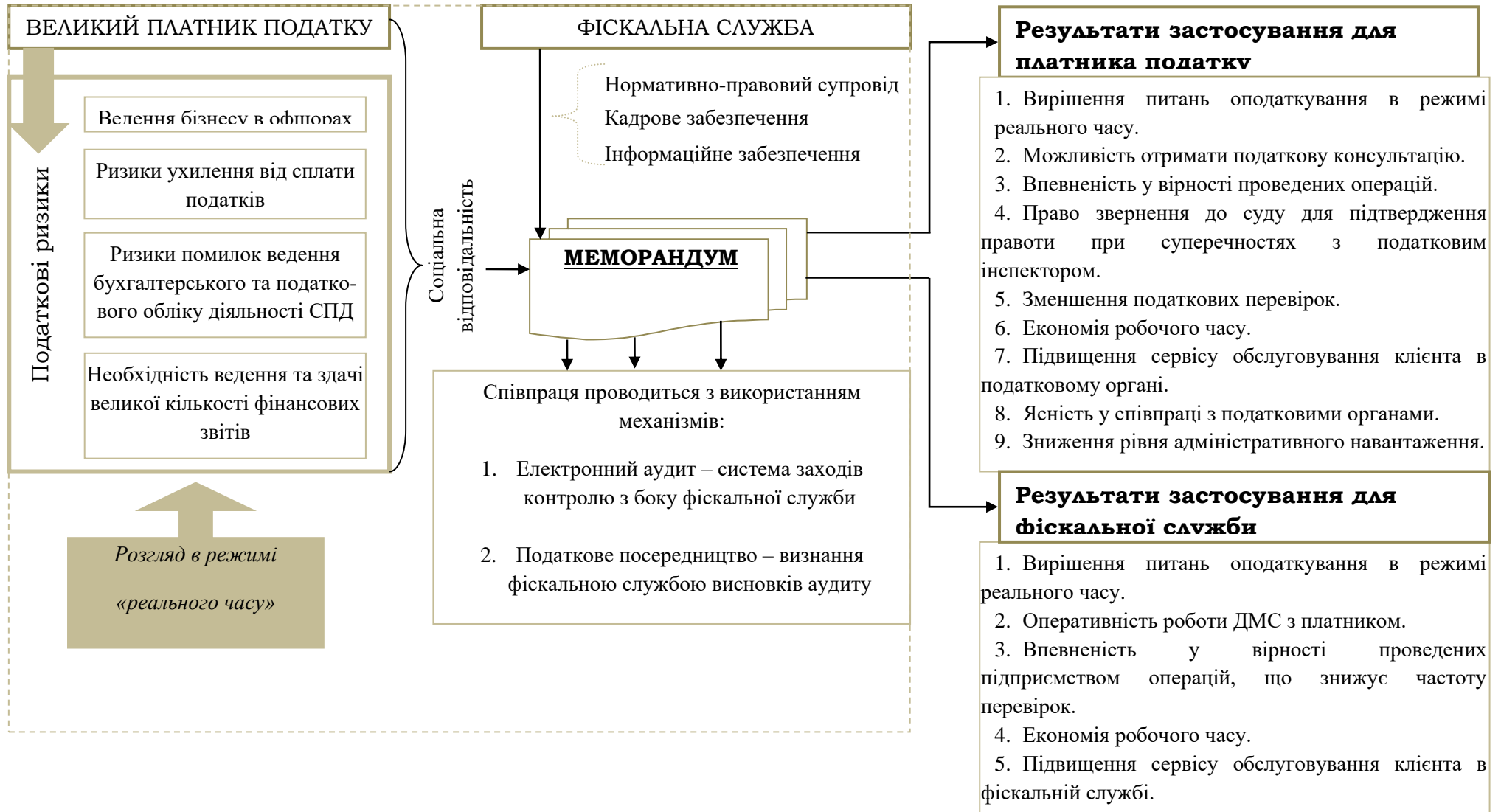


Рис. 3.8. Структурно-логічна схема використання методу «горизонтального моніторингу» в умовах взаємодії платників митних платежів та органів ДФС України в системі непрямого оподаткування

Джерело: розроблено автором

- посилення боротьби з корупцією шляхом застосування адміністративних методів;
- спрощення умов оподаткування для платників митних платежів та фіскальної служби через запровадження електронної системи адміністрування непрямих податків;
- формування податкової культури серед платників податків.

Висновки до розділу 3

1. Основний напрямок удосконалення системи справляння митних платежів полягає в реформуванні адміністрування непрямих податків. Визначено пріоритети податкового адміністрування в ЄС: фокусування діяльності податкових органів на боротьбі з несумлінними платниками податків, формування роботи митної служби як сервісної, простота адміністрування непрямих податків, використання системи Єдиного рахунку. Порівняння систем митного адміністрування країн ЄС та України показує необхідність оптимізації вітчизняної митної системи у відповідності до норм ЄС в даній сфері.

2. Встановлено, що нормативно-правова основа удосконалення системи адміністрування митних платежів ґрунтується на Стратегії розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року, згідно якої визначені основні напрямки її реалізації (здійснення інституційних змін, проведення аналізу та оцінки ризиків безпеки до прибуття товарів, транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон, вдосконалення підходів до управління митними ризиками, забезпечення міжвідомчої взаємодії, забезпечення розвитку людських ресурсів), що сприятиме забезпечення використання в Україні сучасної, гнучкої, багатофункціональної системи управління митними ризиками та системою адміністрування митних платежів, яка наповнюватиметься як на центральному, так і на регіональному рівні, з використанням різноманітних джерел інформації,

основною метою якої є досягнення оптимального балансу між спрощенням процедур міжнародної торгівлі та забезпеченням належного рівня контролю відповідно до компетенції митниць.

3. Обґрунтовано основні напрями розвитку системи адміністрування митних платежів в умовах реформи державної митної справи та євроінтеграційних процесів в Україні, до яких ввійшли: наближення та об'єднання контактної і бар'єрної функцій митних органів в контексті адміністрування митних платежів; гармонізація митної системи, зокрема системи адміністрування митних платежів, України до норм митного законодавства Європейського Союзу; модернізація підходів до управління у структурі Державної митної служби України, автоматизація процесу надання митних послуг та впровадження інструментів для електронної обробки даних; удосконалення технічних засобів з метою підвищення якості надання митних послуг та забезпечення повноти акумулювання митних платежів до державного бюджету.

4. Визначено, що єдиним ефективним методом удосконалення системи адміністрування митних платежів є запровадження та використання електронної системи адміністрування, яка має ряд переваг для роботи як органів митних служб, так і платників податків, основними з яких є: зниження затратності робочого часу та коштів; автоматичне визначення помилок, автоматичне оновлення звітності, збереження конфіденційності інформації та зростання оперативності обробки поданих даних.

5. Удосконалено організаційно-функціональну модель адміністрування митних платежів в Україні, згідно чого запропоновано до основних пріоритетів роботи з платниками податків органів митної служби віднести використання новітніх електронних засобів та забезпечення ефективної співпраці з платниками фіскальних платежів, що має базуватися на основі формування партнерських взаємовідносин та довіри один до одного.

6. Здійснивши аналіз досвіду країн Європейського Союзу у питаннях справляння митних платежів до Державного бюджету визначено орієнтири

впровадження сучасних підходів до їх адміністрування в частині: впровадження ефективної системи управління тарифною інформацією; запровадження статусу авторизованого економічного оператора; розвитку спрощених митних процедур; відстрочки сплати митних платежів; модернізації електронної митниці; спрощення процедур митного контролю. Зазначено, що реалізація практичних заходів, згідно визначених орієнтирів, позитивно вплине на питання добросовісності при справлянні податків.

Основні положення третього розділу дисертаційної роботи висвітленні у працях [113; 114; 115; 118;167; 168]

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження вирішено актуальне наукове завдання – обґрунтування теоретико-методичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики України. На основі отриманих результатів сформульовано висновки науково-методичного та практичного характеру.

1. В сучасних умовах глобальних процесів важливим завданням держави є забезпеченість відкритості економіки та налагодження ефективних взаємозв'язків на міжнародних ринках. Це вимагає нового підходу до формування і реалізації митної політики, зокрема в частині модернізації системи адміністрування митних платежів, що для України є важливим зокрема в контексті гармонізації митного законодавства до норм фіскальної системи Європейського Союзу. Відповідно потреба удосконалення чинної практики адміністрування митних платежів вимагає і обґрунтування теоретичних засад розвитку системи. В роботі обґрунтовано, що митна політика України у нинішніх умовах розвитку має яскраво виражений фіскальний характер, який доцільно переорієнтувати на розвиток партнерських відносин між митними органами та платниками податків. Визначено сутність поняття «митна політика» як системи політико-правових, економічних, організаційних заходів, метою яких є імплементація внутрішньо- та зовнішньоекономічних відносин країни для підвищення її конкурентноспроможності на глобальному ринку. Враховуючи наукові дискусії з питань митної політики та економічні і політичні передумови, обґрунтовано доцільність її реалізації на принципах: відповідальності учасників митних відносин, гласності та прозорості, добросовісності, законності, рівності, простоти, єдиності, балансу інтересів, підзвітності та доступності інформації, загальності справляння митних платежів.

2. Поглиблено теоретичні підходи до визначення дефініції “система адміністрування митних платежів” як системи правовідносин, які формуються

внаслідок здійснення митними органами організаційно-управлінської діяльності за допомогою сукупності норм та засобів, визначених на законодавчому рівні, з приводу забезпечення організації справляння митних платежів та контролю за повнотою їх акумулювання.

3. З метою визначення масштабності впливу інституційно-організаційної домінанти на дієвість системи адміністрування митних платежів та встановлення закономірностей її розвитку у роботі запропоновано періодизацію основних етапів митно-податкового адміністрування (1991–2004 рр. – створення та становлення системи адміністрування митних платежів; 2004–2012 рр. – модернізація митної та податкової системи; 2012–2019 рр. – реформування єдиної системи адміністрування митних платежів, податків та зборів; з 2019 р. – дотепер – запровадження нового порядку здійснення сплати митних платежів шляхом зарахування коштів на Єдиний казначейський рахунок Держмитслужби), що дозволило визначити особливості розвитку системи в різні періоди, обґрунтувати ризики та закономірності її встановлення.

4. У дисертації розвинуто теоретичні засади механізму адміністрування митних платежів із врахуванням його структурно-функціональних компонентів, а саме: функцій (фіскальної, регулюючої, контрольної); похідних функцій (управління ризиками, облікова, митне регулювання, консультаційно-інформаційна, планування і прогнозування, аналітична, юридичний супровід, адміністрування заборгованості); напрямів дії (організаційно-інституційний, контрольний, функціональний, правовий, напрямок взаємодії); методів адміністрування (адміністративні, соціально-психологічні, інституційно-правові) та інструментів (ставки митних податків та зборів, ведення обліку суб'єктів ЗЕД, податкове консультування, митний контроль, оформлювання переміщуваних через митний кордон товарів, визначення митної вартості та її контроль, пільги і преференції при сплаті митних платежів, контроль трансфертного ціноутворення, облік митних платежів, контролінг), спрямованих на забезпечення досягнення заданих цілей,

які сприяють ефективному адмініструванню митних платежів в умовах удосконалення митно-податкового законодавства.

5. Встановлено, що у структурі надходжень митних платежів до державного бюджету України основну питому вагу стабільно займає ПДВ із ввезених на митну територію України товарів, акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів, ввізне та вивізне мито займають менше $\frac{1}{4}$ надходжень. Зниження надходжень митних платежів до бюджету обгрунтовано ускладненням політичної ситуації в Україні зокрема та на міжнародній арені загалом. Акцентовано на проблемі неефективності механізму прогнозування надходжень податків до державного бюджету і неповноті врахування усіх можливих чинників впливу на визначення планової суми надходжень, що вимагає посилення уваги до планування і прогнозування бюджетних показників на відповідний рік.

6. У роботі запропоновано методичний підхід до діагностики ефективності адміністрування митних платежів у системі державного регулювання економіки. У межах проведених розрахунків констатовано зниження ефективності функціонування системи адміністрування митних платежів та зростання рівня незаконно ввезеної продукції на митну територію України, що може призвести до «викривлення» конкурентної рівноваги між суб'єктами ЗЕД та зростання обсягів недонадходжень податків до державного бюджету. У результаті проведення аналізу ефективності адміністрування митних платежів у контексті визначення інтегральних індексів ефективності митного контролю та ефективності митних процедур у розрізі регіональних митниць встановлено значний розрив між максимальним та мінімальним значеннями, що вказує на різні підходи до спрощення системи адміністрування митних платежів на регіональних митницях та суттєві відмінності у результативності впровадження нововведень. Це доведено і в контексті аналізу внутрішньорегіональних тенденцій адміністрування митних платежів Галицькою митницею Державної митної служби України на прикладі

Львівської області, на території якої акумулюється більше $\frac{3}{4}$ митних платежів, що збираються регіональним органом.

7. Обґрунтовано, що важливим напрямом удосконалення системи адміністрування митних платежів є запровадження та використання електронної системи адміністрування, яка характеризується такими перевагами: зниження затратності робочого часу та коштів; автоматичне визначення помилок, автоматичне оновлення звітності, збереження конфіденційності інформації та зростання оперативності обробки поданих даних. Окрім того зазначено, що впровадження системи електронного адміністрування податків широко підтримується та пропагується Внутрішньо-європейською організацією податкових адміністрацій (ЮТА) – міжнародною організацією, яка впродовж двадцяти років є платформою для налагодження зв'язку між податковими органами країн Європи. Відтак питання запровадження електронної системи адміністрування непрямих податків визнано не лише необхідним з точки зору ефективності справляння податків, але й стратегічним – у напрямку гармонізації митних систем України та Європейського Союзу.

8. У дисертації наголошено, що удосконалення системи адміністрування митних платежів має базуватися на основі формування партнерських взаємовідносин між митними органами та платниками податків. На шляху реалізації зазначеного напрямку ефективним визнано систему горизонтального моніторингу. Під цим поняттям запропоновано розуміти концепцію співпраці та довіри між платником і працівником органу митної служби, спрямовану на зниження вартості адміністрування митних платежів, зменшення кількості суперечок між платниками податків і працівниками митних органів в питаннях оподаткування, підвищення митної культури та ефективності оподаткування. Реалізація такого підходу сприятиме зниженню податкового тиску, зменшенню кількості випадків ухилення від сплати митних платежів та забезпечуватиме зростання податкової культури в українському суспільстві.

9. На основі аналізу досвіду країн Європейського Союзу визначено орієнтири впровадження сучасних підходів до адміністрування митних платежів в частині: впровадження ефективної системи управління тарифною інформацією; запровадження статусу авторизованого економічного оператора; розвитку спрощених митних процедур; відстрочки сплати митних платежів; модернізації електронної митниці; спрощення процедур митного контролю. Обґрунтовано, що втілення практичних заходів щодо сприяння доброчесності в контексті адміністрування митних платежів має ґрунтуватися на таких принципах: невелика кількість ставок; оптимальний розмір митних ставок; мінімізація винятків із загальних правил; мінімізація впливу людського чинника в системі адміністрування митних платежів; мінімізація нетарифних бар'єрів при здійсненні ЗЕД; дієва система санкцій; незалежний механізм оскарження дій митних органів.

Отримані теоретико-методичні та науково-практичні результати проведеного дослідження дадуть можливість підвищити фіскальну ефективність митних платежів, спростити процес адміністрування непрямих податків, забезпечити пріоритетність підтримки національного виробника та малого бізнесу і можливості збільшення надходжень до бюджету на основі врахування досвіду країн ЄС.

Основні результати дисертації впроваджені у практичну діяльність Галицької митниці Державної митної служби України, Енергетичної митниці Державної митної служби України, Асоціації професійних митних посередників, Львівської обласної державної адміністрації, а також у навчальний процес ПВНЗ «Львівський університет бізнесу та права» (Додаток Е).

Список використаних джерел

1. Абрамова А.Т., Савчук Т.М., Жаворонок А.В. Митні платежі, як складова доходів державного бюджету. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 4 (15). С. 270–275.
2. Абрамчик Л. Я. Налоговое администрирование в системе финансового контроля. *Финансовое право*. 2005. № 6. С. 12-15.
3. Амосов О., Гавкалова Н. Моделі публічного адміністрування (архетипові парадигма). *Публічне управління : теорія та практика*. 2013. Спец. вип. С. 6-13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_spets.
4. Аналіз обсягів контрабанди в Україні. Special Report. Ukraine Economic Outlook. 2019. 28 с. URL: <http://ua-outlook.com.ua/wp-content/uploads/2019/07.pdf> (дата доступу: серпень 2020 р.).
5. Антипенко В. Ф. Міжнародне публічне право : навчальний посібник. К. : Національний аграрний університет 2012. 420 с. URL:http://megalib.com.ua/book/112_Mijnarodne_pyblichne_pravo_Tom_1.htm
6. Артеменко А.В., Грицина Л.А., Запорожець О.Ф., Комаров О.В. та ін. Митна вартість транспортних засобів: теоретико-методологічні засади контролю в Україні та міжнародна практика: монографія; за заг. ред. Л.Р. Прус, Т.В. Рудої. Хмельницький: ФОП Мельник А.А., 2018. 386 с.
7. Бандурка О.М., Понікаров В.Д., Попова С.М. Податкове право: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури. 2012. 312 с.
8. Барабанова В. В. Сучасний стан адміністрування податків. *Динаміка еволюції людського інтелекту, етико-естетичного сприйняття світу та художньої творчості* : Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції. URL: <http://icp-ua.com/ru/node/1059>.
9. Батанова Л.О. Система адміністрування митних платежів у контексті сучасних державних реформ в Україні на шляху до Євроінтеграції. *Lex Portus*. 2017. № 6 (8). С. 65–71.
10. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та

міжнародні аспекти: Монографія. Дніпропетровськ: Академія митної служби України. 2009. 543 с.

11. Бережнюк І.Г. Місце митної системи в забезпеченні національної безпеки України. *Збірник наукових праць Донецького державного університету управління «Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку»*. Серія «Економіка». Т. XVIII, Вип. 301. Маріуполь: ДонДУУ. 2017. С. 114–119 с.

12. Бережнюк І.Г., Коляда С. П. Спрощення процедур міжнародної торгівлі в контексті забезпечення національної економічної безпеки в сфері зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2017. № 4. С. 104-107.

13. Бережнюк І.Г., Коляда С. П. Формування концепції забезпечення економічної безпеки в сфері ЗЕД на засадах збалансування економічних інтересів суспільства, економічних операторів та держави. *Вісник Черкаського університету*. Серія «Економічні науки». 2017. №3. С. 3–9.

14. Бережнюк І.Г., Муратов І.М., Очерет А.Ю. Розвиток адміністративно-правового статусу УЕО в Україні відповідно до рамкових стандартів ВМО. *Митна безпека*. 2015. №1. С. 4–10.

15. Бережнюк І.І., Коляда С.П. Реформування системи надання спрощень суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Бізнес-Інформ*. 2018. № 1. С. 3–9.

16. Бережнюка І.Г. Актуальні питання теорії та практики митної справи : монографія. Хмельницький: ПП Мельник А.А. 2013. 428 с.

17. Вакульчик О.М. Формування системи митного аудиту в Україні: монографія. Хмельницький: ПП Мельник А.А. 2014. 208 с.

18. Голинський Ю.О., Яцишин О.В. Управління митними платежами при здійсненні експортно- імпортних операцій та шляхи його покращення. *Young scientist*. 2018. № 10 (62). С. 753–756.

19. Гордованець О. Проблемні аспекти адміністрування митних платежів і напрями їх усунення. *Світ фінансів*. 2008. № 4 (17). с. 147-153.

20. Губа М. О. Фактори підвищення ефективності здійснення державної митної справи в Україні. *Дослідження теоретичних аспектів та розробка системи оцінювання ефективності митних процедур* : тези доповідей науково-практичної заочної конференції (м. Хмельницький, 25 вересня 2014 р). Хмельницький : Державний науково-дослідний інститут митної справи. 2014. С. 80 – 81.

21. Гуцул І. А. Митна політика у фіскальному просторі України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 10. С. 232-234. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_10_52.

22. Дегтярьова О.А. Контролінг - сучасна концепція управління підприємством. *Труды ученых Одесского политехнического университета*. 1998. №2 (6). URL: http://www.nbuv.gov.ua/articles/ospu/opu_98_2/5_21.htm.

23. Декрет Кабінету міністрів України «Про Єдиний митний тариф України» від 11.01.1993 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4-93/ed19930111>

24. Декрет Кабінету міністрів України «Про квотування і ліцензування експорту товарів (робіт, послуг)» від 12.01.1993 року. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/6-93/ed19930126>

25. Державна казначейська служба України. Офіційний. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (дата доступу: серпень 2020 р.).

26. Державна митниа служба України. Офіційний. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> (дата доступу: серпень 2020 р.)

27. ДКСУ: митні надходження в держбюджеті за 2019 рік були на 9,3% менші від плану. *Finbalance*. URL: <http://finbalance.com.ua/news/dksu-mitni-nadkhodzhennya-v-derzhbyudzh-et-za-2019-rik-buli-na-93-menshi-vid-planu> (дата доступу: серпень 2020 р.).

28. Дорожня карта: реформа митної системи. URL: http://ngoipr.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/Dorozhnyya-karta_reforma-mytnoyi-

systemy.pdf (дата доступу: серпень 2020 р.).

29. Дорош М. М. Розвиток співпраці митних органів України з митними органами держав-учасниць Європейського Союзу. 2017. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2456/vnulpurn20158136.pdf>.

30. Дук Н. М. Інновації і картографування митної діяльності: *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*. 2012. Вип. 16. С. 31-34.

31. Дуран М. М. значення митної політики в системі державного регулювання. 2009. URL: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2009/19_1/184_Duran_19_1.pdf.

32. Єгоров О. Б. Митна економіка (Україна-СОТ-ЄС): посібник. Одеса. 2005. с. 214;

33. Жадько К. С. Майорова І. М., Андрусенко Г. М. Митні інновації в сучасній поставці товарів за системою «точно в термін» : *Науковий погляд: економіка та управління*. 2016. № 2. С. 32-44.

34. За рік Енергетична митниця ДФС перерахувала до бюджету 111 мільярдів. Економічна правда (25 січня 2019 р.). URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/01/25/644677/> (дата звернення: вересень 2020 р.).

35. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України з метою поліпшення стану платіжного балансу України у зв'язку зі світовою фінансовою кризою» від 04.02.2009 року. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/923-17/ed20090306>

36. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань митної справи» від 22.02.2000 року. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1480-14/ed20000321>

37. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Митного кодексу України» від 13.03.2012 р. №4496-VI

38. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про

зовнішньоекономічну діяльність» від 16.11.2006 року. URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/360-16/ed20061209>

39. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 24.12.2015 р. №905-VIII. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-19#Text>

40. Закон України «Про внесення змін до статті 16 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 20.11.2003 року. URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1315-15/ed20040218>

41. Закон України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України з митних питань» від 28.01.94 р. URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3892-12/ed19940224>

42. Закон України «Про державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 28.12 2007 року. URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/107-17/ed20071228>

43. Закону України „Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур” від 15 лютого 2011 року № 3018-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-16#Text>

44. Закон України «Про Єдиний митний тариф» від 05.02.1992 року. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/ru/2097-12/ed19920205>

45. Закон України «Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту» від 20.12.2016 р. № 1792-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1792-19#Text>

46. Закон Української радянської соціалістичної республіки «Про зовнішньо-економічну діяльність» від 16.04.1991 року. URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12/ed19910416/page3>

47. Закон Української радянської соціалістичної республіки «Про Митну справу в Українській РСР» від 25.06.1991 року. URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1262-12/ed19910625>

48. Запорожець О.Ф. Концептуальні домінанти митно-податкового

адміністрування в Україні. *Економіка та держава*. 2012. № 8. с. 73-76.

49. Запорожець О.Ф. Шляхи підвищення якості митних послуг. *Інноваційна економіка*. 2018. № 3-4. С. 12-16.

50. Запорожець О.Ф., Мінакова С.М. Проблемні аспекти визначення та коригування митної вартості товарів в Україні. *Економіка та підприємництво*. 2019. № 2. С. 57-62.

51. Звіт Державної фіскальної служби України за 2017 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/223549.PDF> (дата доступу: серпень 2020 р.).

52. Звіт Державної фіскальної служби України за 2018 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/240396.pdf> (дата доступу: серпень 2020 р.).

53. Звіт про виконання плану роботи Державної фіскальної служби України за 2016 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/199244.pdf> (дата доступу: серпень 2020 р.).

54. Иванов А. Г. Понятие администрирования налогов. *Финансовое право*. 2005. № 9. С. 24-30.

55. Иванов С.В. Адміністративно-правовий механізм реалізації державної митної політики в Україні: дис. - ступеня докт. юр. Наук: 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5042/aref_Ivanov%20S%20V_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

56. Калачова Г. Бюджет 2019 не виконується: що відбувається і чим це загрожує. *Економічна правда* (27 листопада 2019 року). URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/11/27/654165/> (дата доступу: серпень 2020 р.).

57. Каленський М.І. Митний контроль у системі фінансового контролю в Україні. *Вісник Академії митної служби України*. 2008. № 2. С. 3-9.

58. Калінеску Т.В., Корецька-Гармаш В.О., Демидович В.В. Адміністрування податків: навч. посіб. К: Центр учбової літератури. 2013. 290 с.

59. Кіянчук І.М. Система справляння митних платежів в Україні. *Наука й економіка*. 2014. №1 (33). с. 29-34.
60. Коваль О.О. Поняття та система адміністрування податків та зборів в Україні. *Наше право*. 2015. № 1. с. 159-164.
61. Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами Документ 987_012. поточна редакція від 15.12.2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987_012
62. Конституція України : Закон від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
63. Концепція щодо залучення компаній (радників) до реформування митниць Державної фіскальної служби. Розпорядження КМУ від 11 лютого 2016 року № 267-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248954123> (дата звернення: серпень 2020 р.).
64. Костяна О. В. Проблеми ефективності адміністрування митних платежів в Україні. *Бізнес Інформ*. 2019. № 10. С. 2013-219.
65. Крисоватий А.І. Теоретико-організаційні домінанти та практика реалізації податкової політики в Україні. Тернопіль: Карт-бланш. 2005. 372 с.
66. Кунєв Ю. Д., Баязітов Л. Р. Визначення сутності та змісту основного митно- правового поняття "митна політика". *Вісник Академії митної служби України*. Серія: Право. 2013. №2. с. 7-18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsup_2013_2_3.
67. Лютий І.О., Боринець С.Я, Боринець З.С., Варналій З.С. *Фінанси* : підручник. Київ. 2017. 728 с.
68. Мазаракі А. А., Корольчук О. П., Мельник Т. М. та ін. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів : монографія. К. : КНТЕУ, 2010. 717 с.
69. Мартинюк В. П. Митна система та економічна безпека держави: теорія і методологія : монографія. Тернопіль: Астон. 2010. 256 с.

70. Мельник В. М. Домінанти податків і оподаткування та забезпечення повноти їх дії: дис. - докт. ек. наук : 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». К. 2007. 444 с.

71. Мельник В.М. Історичні аспекти виникнення та розвитку інституту уповноваженого економічного оператора. Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі : монографія: за заг. ред. І.В. Несторишена та В.А. Туржанського. Ірпінь : Хмельницький: ФОП Стрихар А.М., 2017. С. 29-38.

72. Мельник В.М., Бережнюк І.Г., Балан І.В., Бережнюк І.І., Дорофєєва Л.М. та ін. Інститут митної вартості імпортованих товарів в Україні: актуальні питання та вектори розвитку : монографія. Хмельницький: ФОП Стрихар А.М. 2017. 430 с.

73. Мельник В.М., Кошук Т.В. Податкова політика України в умовах імплементації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. *Фінанси України*. 2016. №7. С.7-25.

74. Мельник О.Г., Тодошук А.В., Мукан О.В. Перспективи покращення логістичного обслуговування у міжнародних пунктах пропуску для автомобільного сполучення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2012. № 748. С. 182-189. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2012_748_29

75. Месеча І. АЕО в Україні: на шляху до встановлення партнерських відносин бізнесу і митниці. *Вісник "Офіційно про податки"*. №39 (1039) (19 жовтня 2019 р.).

76. Митний кодекс України. Кодекс від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>. с. 374.

77. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур: Документ 995_643. Приєднання від 05.03.2011, підстава - 227-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643.

78. Міжнародні правила поставки. ІНКОТЕРМС. 2010. URL: <http://pact.com.ua/incoterms.html>
79. Мосякіна О. А. Митна політика та принципи її реалізації в Україні: Публічне управління та митне адміністрування. 2015. № 2. С. 207–211. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamcudu_2015_2_31.
80. Мочерний С.В. та ін. Економічна енциклопедія : у 3 т. К. 2002. Т. 2 С. 376.
81. Мужев О. О. Модель розвитку митної політики в Україні в контексті розвитку економічних процесів. *Причирноморські економічні студії*. Вип. 27. 2018. С. 167-172.
82. Мужев О.О. Закордонний досвід функціонування митних режимів та їх умови застосування: International Scientific Conference Corporate Governance: *Strategies, Processes, Technology: Conference Proceedings*, October 20th, 2017. Kaunas, Lithuania: Baltija Publishing. P.56–58.
83. Мужев О.О. Особливості комунікаційної політики митної служби в європейському союзі (на прикладі веб сайту фіскальної та митної служб ЄС). *Європейські перспективи сенсу життя* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (11 травня 2018 р., м. Запоріжжя). Запоріжжя : КПУ. 2018. С. 166–168.
84. Найденко О.Є., Єніна А.О., Костяна О.В. Основні аспекти становлення та розвитку митної справи України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 23. С. 506–511.
85. Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Змін до Порядку повернення авансових платежів (передоплати) і помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів” від 22.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0283-19#Text>
86. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку перерахування до державного бюджету митних та інших платежів, які вносяться до/або під час митного оформлення» від 01.11.2017 №898. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1429-17#Text>

87. Науменко В. П., Пашко П. В., Руссков В. А. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. К.: Знання. 2004. 403 с.

88. Несторишен І. В., Бережнюк І. Г. Трансформація міжнародної співпраці з питань митної справи. *Економічні перспективи підприємництва в Україні* : збірник матеріалів Всеукраїнської інтернет-конференції (27–28 жовтня 2016 р.). Т.1. Ірпінь : УДФСУ. 2016. С. 292–295.

89. Нові завдання та функції управління адміністрування митних платежів та митно-тарифного регулювання (митниця). Державна податкова служба. Офіційний портал. URL: <https://lv.tax.gov.ua/okremistorinki/struktura/print-132942.html> (дата доступу: серпень 2020 р.).

90. Новік І.О. До питання теоретичних основ адміністрування митних платежів в умовах глобалізаційних викликів. *Збірник наукових праць Національного університету податкової служби України*. 2016. № 1. С. 159–170.

91. Пашко П.В., Бережнюк І.Г., Гребельник О.П., Калетнік І.Г., Коновалов Ю.О. та ін. Митна політика та митна безпека: концептуальне визначення та шляхи забезпечення: Монографія. К.: Знання. 2012. 238 с.

92. Пелехатий А.О. Бюджетна політика у забезпеченні розвитку територій: концептуальні домінанти та напрями модернізації: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019. 386 с.

93. Пелехатий А.О. Інституційно-правове забезпечення формування та реалізації бюджетної політики розвитку територій України. *Світ фінансів*. 2020. №1 (62). С. 140-151.

94. Пелехатий А.О. Новітні інструменти реалізації бюджетної політики розвитку територій. *Бізнес інформ*. 2020. №4. С. 377-384.

95. Пелехатий А.О. Обґрунтування нової парадигми бюджетної політики розвитку територій в умовах реформування публічних фінансів в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. №7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7191>

96. Перелік актів законодавства України та acquis Європейського Союзу у пріоритетних сферах адаптації, затвердженого ЗУ від 18 березня 2004 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629%D0%B0-15>.

97. Петричко М.М. Теоретичні засади функціонування системи адміністрування в Україні. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2015. № 1 (36). с. 44-48.

98. Податковий кодекс України : 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page3>.

99. Положення про Державну митну службу України: Постанова від 6 березня 2019 р. № 227. Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n209>.

100. Полонський О. Ю. До історії митного оподаткування в Україні. *Фінанси України*. 2004. № 7. С. 144 - 148.

101. Приймаченко Д. В. Митна політика держави та її реалізація митними органами : монографія. Дніпропетровськ : Академія митної служби України. 2006. 332 с.

102. Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму „єдиного вікна” та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України : Закон від 6 вересня 2018 р. № 2530-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2530-19>

103. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо приведення транзитних процедур у відповідність з Конвенцією про єдиний режим транзиту та Конвенцією про спрощення формальностей у торгівлі товарами: Проект Закону від 29.12.2016 р. № 5627. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60887

104. Про Державну митну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n209> (повтор в п.96)

105. Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього

виробництва: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2011 р. № 1130. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1130-2011-%D0%BF#Text>

106. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції інтегрованого управління кордонами: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.01.2011 № 2-р. <https://zakon.rada.gov.ua>.

107. Про імплементацію Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.2014 № 847-р // zakon.rada.gov.ua.

108. Про Кабінет Міністрів України. зовнішньоекономічну діяльність: Закон Верховної Ради України. від 16 квітня 1991 р. № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

109. Про Національну митну службу України: Проект закону від 13.01.2016 № 3763. URL: <https://w1.c1.rada.gov.ua>.

110. Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи: Закон Верховної Ради України від 12 вересня 2019 року № 78-IX/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78-IX#Text>

111. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

112. Про схвалення Експортної стратегії України (“дорожньої карти” стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1017-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D1%80>.

113. Прокіпчук Л.І. Досвід європейського союзу у питаннях адміністрування митних платежів: теоретичні основи та практичні рекомендації. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2019. №3 (81). С. 71 -76.

114. Прокіпчук Л.І. Контрабандні поставки товарів в Україні: обґрунтування проблеми та її вплив на справляння митних платежів. *Актуальні*

проблеми функціонування господарської системи України : матер. XXVI Міжнар. наук. конференції студ., асп. та молод. учених (м. Львів, 17-18 травня 2019 р.). Львів: КД «Коло», 2019. С.121-122.

115. Прокіпчук Л.І. Нормативно-правове забезпечення адміністрування митних платежів: етапи становлення. *Theoretical and practical foundations of social process management* : XXIII International Scientific and Practical Conference (San Francisco, USA, 29-30 June, 2020). San Francisco: Bookwire, 2020. P. 258-259.

116. Прокіпчук Л.І. Система адміністрування митних платежів: теоретичні основи та інституційні засади розвитку. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр.* 2016. Вип. 6 (122). С. 116-120.

117. Прокіпчук Л.І. Теоретичні основи сутності поняття «адміністрування митних платежів». *Світ економічної науки*. Економічні наукові інтернет-конференції. Вип. 24. (м. Тернопіль, 25 червня 2020 р.). (0,12 д.а.). URL: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/3468/>.

118. Прокіпчук Л.І. Удосконалення митного оподаткування: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та управління*. 2020. №1. С. 87-91.

119. Прокіпчук Л.І., Ярош М.В., Галамай Р.Я. Удосконалення акцизного оподаткування в Україні в умовах інтеграції до ЄС. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2019. №4 (82). С. 47-55.

120. Прокіпчук Л.І., Галамай Р.Я. Формування податкової системи в умовах децентралізації: досвід країн-членів Європейського Союзу. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр.* 2017. Вип. 6 (128). С. 132-134.

121. Проскура Е.П., Капустян Е.М. Методологічні засади податкового адміністрування. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 10 (136). С. 195-201.

122. Проценко Т.О. Правове забезпечення адміністрування податків та митних платежів: монографія. Ірпінь: Нац. акад. ДПС України. 2006. 586 с.

123. Прус Н.В. Раціоналізація підбору методів планування трансформаційних та трансакційних витрат підприємства. *Економіка*.

Менеджмент. Підприємництво. 2010. № 22 (1). URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Emp/2010_22_1/22Prus.htm.

124. Пунда О.О., Хома В.О., Молдован Е.С. Напрями адаптації українського митного законодавства до норм Європейського Союзу у частині захисту прав інтелектуальної власності. *Митна безпека.* 2015. №1. С. 114–119.

125. Раделицький Ю. О., Пелехатий А. О. Напрямки оптимізації податкових механізмів наповнення місцевих бюджетів України в умовах децентралізації. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2018. №12 (211). С. 117-125.

126. Реформа митниці. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk/customs-reform> (дата доступу: серпень 2020 р.).

127. Ривак Н.О. Шляхи підвищення ефективності митної політики України. *Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць.* Львів: РВВ НЛТУ України. 2017. Вип. 21.3. С. 224-232.

128. Рішення про Основи митних законодавств держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав: Документ 997_509. Підписання від 10.02.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_509

129. Сабадаш В. В., Казбан А. Ю. Орієнтири національної митної політики в умовах торгово-економічної інтеграції. *Mechanism of Economic Regulation.* 2014. № 2. С. 123-133.

130. Сакір-Молочко Н.В. Принципи та завдання регіонального економічного співробітництва. *Ефективна економіка.* 2013. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2468>

131. Селіванов А. О. Адміністрування податків: нові проблеми в адміністративному та фінансовому праві України. *Право України.* 2002. № 2. С. 34-38.

132. Софіщенко І. Я., Руба М. О. Митна політика України в умовах розвитку відносин з Європейським Союзом. *Вісник Житомирського державного технологічного університету.* Серія : Економічні науки. 2016. №1. С. 165-171. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2016_1_22.

133. Статистичний збірник Міністерства фінансів України «Бюджет України». Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> (дата доступу: серпень 2020 р.).

134. Стратегія розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 978-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: серпень 2020 р.).

135. Суворов В.В. Методологічне забезпечення регулювання ЗЕД: Аналіз категорій та дефініцій. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Економіка*. 2009. №1. URL: http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Vamsu/Ekonomika/2009_1/Suvorov/Suvorov.htm.

136. Ткачик Ф. П., Баран Р. Б. Сучасні орієнтири вдосконалення митного контролю в Україні. *Інноваційна економіка*. 2013. № 1. С. 67-72.

137. Тоцька Т.С. Державне регулювання митної вартості: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02; Гуманіт. ун-т “Запоріж. ін-т держ. та муніцип. упр.”. Запоріжжя. 2007. 20 с.

138. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014 зі змінами та доповненнями від 30.11.2015 //zakon.rada.gov.ua.

139. Хомутенко, І.С. Луценко, Хомутенко А.В. Адміністрування податків, зборів, платежів: навч. посіб. Одеса: «Атлант». 2015. 314 с.

140. Чи потрібні Україні європейські правила транзиту товарів? / Євроінтеграційний Портал. URL: <https://eu-ua.org/analitika/chy-potribni-ukrayini-yeuropeyski-pravyula-tranzytu-tovariv>

141. Шевченко А.В. Теоретичні аспекти планування податкових надходжень. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2010. № 2(49). с. 108-109.

142. Щодо повернення надмірно сплачених митних платежів після скасування судом рішення про коригування митної вартості товарів: лист

державної фіскальної служби України №26593/7/99-99-19-01-01-17 від 04 серпня 2016 р. URL: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/mitne-zakonodavstvo/listi/69421.html> (дата доступу: серпень 2020 р.).

143. Ярова Н.В. Вплив ПДВ на фінансово-господарську діяльність підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 5(95) 9. С. 230-236.

144. Яромій І.В. Відповідальність за порушення митних правил в системі адміністративної відповідальності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2017. Випуск 43. Т. 4. С. 222- 225.

145. Яромій І.В. Щодо можливості використання зарубіжного досвіду функціонування митних органів в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Том 4. С. 143-148.

146. Ярош М.В. Гармонізація непрямого оподаткування в умовах інтеграції до ЄС. *Ольвійський форум. 2013: світова криза: прояви, наслідки, шляхи подолання*: тези Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. С.24-26.

147. Ярош М.В. Гармонізація справляння непрямих податків у ЄС. *Економічні перспективи підприємств та регіонів України в контексті основних соціально-еколого-економічних трендів*: матеріали міжнар. наук-прак. конф., 22 травня 2014 р. м.Харків. МОН України, Нац.гірн. ун-т, Д.: НГУ, 2014. С.183-185.

148. Ярош М.В. Напрями оптимізації непрямого оподаткування в Україні. *Причорноморські економічні студії*. Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. 2016. № 11, с. 122-131.

149. Ярош М.В. Необхідність реформування ПДВ в Україні в умовах інтеграції до ЄС. *Україна у геоекономічному просторі: глобальні виклики, сучасні тренди розвитку та соціокультурні трансформації*: матеріали Всеукраїнської наукової інтернет-конференції: тези доп. Тернопіль.: ТНЕУ, 2013. С.187-189.

150. Baunsgaard T., Keen M. Tax revenue and (or?) trade liberalization. URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=887981.

151. Clampitt P. G., Williams M. L. Managing organizational uncertainty : conceptualization and measurement. URL:
[http://www.google.com/search?q=cache:GY66GtUryU8J:www.imetacomm.com/otherspubs/research/manorguncertain.pdf+1.%09MacDonald+A.+\(1970\).+Revised+scales+for+ambiguity+tolerance&hl=uk&ie=UTF-8&inlang=ru](http://www.google.com/search?q=cache:GY66GtUryU8J:www.imetacomm.com/otherspubs/research/manorguncertain.pdf+1.%09MacDonald+A.+(1970).+Revised+scales+for+ambiguity+tolerance&hl=uk&ie=UTF-8&inlang=ru)
152. Customs Blueprints. url: <https://ec.europa.eu/taxationcustoms/eu-training/customs-blueprints-pathways-better-customsen>.
153. Definition of "Exporter" Article 1 (19) UCC DA. URL:
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/customs_code/guidance_definition_exporter_en.pdf.
154. EC (2007). Customs Blueprints - Pathways to modern customs. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. 89 p.
155. Eurostat – Government finance statistics. Eurostat statistics explained. URL:
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_finance_statistics.
156. Gallagher M. Building Capacity in Revenue Policy and Administration. USAID. 2010.
157. Indirect Tax in 2016. A review of global indirect tax developments and issues. EYGM. 2016. 111 p.
158. International Monetary Fund.
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/weorept.aspx?pr.x>.
159. Keen M. Changing Customs. Challenges and Strategies for the Reform of Customs Administration. International Monetary Fund. 2003. 202 p.
160. KPMG. Principalele aspecte vamale din România, analizate în context european. 2014. URL: https://www.kpmg.com/RO/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/news/Documents/vama_romana_web.pdf. (data accesului: septembrie 2020 p.).
161. Managing indirect taxes in supply chain. Supporting growth and reducing cost and risk, Ernst&Young. 2012. URL: <http://www.ey.com/Publication/>

vwLUAssets/Managing-indirect-taxes-in-the-supply-chain/\$FILE/Managing-indirect-taxes.pdf

162. McLinden G. 'Integrity in Customs', in Luc De Wulf & J Sokol (eds), Customs modernization handbook. World Bank. Washington. DC. 2005. pp. 67-90.

163. Ndonga D. Managing the risk of corruption in Customs through single window systems. *World Customs Journal*. Vol. 7. № 2. Pp. 23-38

164. Pelekhatyy A. Essential and theoretical foundations of socio-economic development of territories. *Norwegian Journal of development of the International Science*. 2019. Vol.2 (32). Pp. 21-25

165. Popa I., Belu M. G., Paraschiv D. M., Marinoiu A. M. Best Practices in Customs Procedures. *Amfiteatru Economic Journal*. The Bucharest University of Economic Studies. Bucharest. Vol. 17. Iss. 40, pp. 1095-1107. URL:

<https://www.econstor.eu/bitstream/10419/168967/1/aej-v17-i40-p1095.pdf> (дата доступа: сепень 2020 р.).

166. Radelytskyy Y., Prokipchuk L., Galamaj R. Development of the customs payment administration system in the conditions of state customs reform in Ukraine. *Journal of Economic Spectrum*. 2020. Vol. XV. Issue 3. P. 24-32

167. Radelytskyy Y., Prokipchuk L., Galamaj R. Development of the customs payment administration system in the conditions of state customs reform in Ukraine. *Journal of Economic Spectrum*. 2020. Volume XV, Issue 3/2020. P.24-32

168. Radelytskyy Yu., Prokipchuk L. Strategic priorities for development of local budgets in the context of local government reform. *Eurasian Academic Research Journal*. 2018. № 10. P. 65-74.

169. Revenue Statistics – Comparative tables. OECD Stat. URL: <http://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=REV>.

170. Study to quantify and analyse the VAT gap in the EU-27 Member States Final report. European Commission. URL: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/vat-gap.pdf.

171. Treaty on the functioning of the European Union Article 325. Official journal of European Union. URL: http://www.hnb.hr/medjunarodna_suradnja/dokumenti/e-ugovor-o-eufunkcioniranju-eu.pdf.

172. Tuan Minh Le. Value Added Taxation: Mechanism, Design, and Policy Issues. Washington D.C. 2003. URL: <http://www1.worldbank.org/publicsector/LearningProgram/PracticalIssues/papers/Value20added%20taxation/Value%20Added20Taxation.doc>.

173. Value added tax. Reference for business. URL: <http://www.referenceforbusiness.com/management/TrZ/Value-Added-Tax.html>.

174. Value added. Collins dictionary. URL: <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/valueadded>.

175. Value added. Investor glossary. URL: <http://www.investorglossary.com/value-added.htm>.

176. VAT: Commission proposes new instrument for speedy response to fraud. press release European Commission. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-868_en.htm.

177. VAT: Overview of EU legislation [Електронний ресурс] / European Commission. URL: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/vat/how_vat_works/index_en.htm#vat_overview.

178. Vinnychuk I. Shadow economy in Ukraine: modelling and analysis. Business systems and economics. 2013. № 3. P. 143.

179. World Bank. Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency. 2014. Washington, DC: World Bank Group. URL: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB15-FullReport.pdf>. (дата доступу: серпень 2020 р.).

180. World Customs Organization. URL: <http://www.wcoomd.org/en/topics/nomenclature/instrument-and-tools/tools-to-assist-with-the-classification-in-the-hs/hs-online.aspx> (дата доступу: вересень 2020 р.).

181. Worldwide VAT, GST and Sales Tax Guide 2014 France. Ernst and Young. URL: <http://www.ey.com/GL/en/Services/Tax/Worldwide-VAT--GST-and-Sales-Tax-Guide-XMLQS?preview&XmlUrl=/ec1images/taxguides/VAT-2014/VAT-FR.xml>.

182. Worldwide VAT, GST and Sales tax guide 2014. Ernst and Young. 2014. P. 279-292.

183. Wulf L., Sokol J. Customs modernization handbook. The International Bank for Reconstruction and Development: The World Bank (Trade and development series), 2005. 356 p.

184. Yarosh M.V. VAT and excise tax in the system of external trade of Ukraine. *SEPIKE JOURNAL*. Poitiers, Frankfurt, Los Angeles: L`Association 1901 "SEPIKE". 2016. Edition 13. P.132-134.

Додаток А

Результати нормування даних для розрахунку інтегрального індексу ефективності митного контролю

	Кількість оформлених митних декларацій, од.				Середня митна вартість одиниці товару, тис. грн.				Податкове навантаження			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
Азовська митниця	0,0475	0,0423	0,0429	0,1535	0,0051	0,0007	0,0029	0,0045	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Буковинська митниця	0,0309	0,0299	0,0487	0,0388	0,0031	0,0005	0,0012	0,0017	0,1364	0,2000	0,2917	0,1053
Волинська митниця	0,1343	0,1690	0,1853	0,2156	0,0036	0,0003	0,0017	0,0021	0,1364	0,2500	0,3333	0,1316
Галицька митниця	0,4103	0,4153	0,4526	0,0966	0,0037	1,0000	0,0011	0,0022	0,0909	0,1000	0,2083	0,1053
Дніпровська митниця	0,3362	0,3110	0,2911	0,2837	0,0034	0,0003	0,0020	0,0032	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Енергетична митниця	0,0566	0,0458	0,0888	0,4594	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000
Закарпатська митниця	0,1643	0,1572	0,1552	0,1549	0,0019	0,0002	0,0018	0,0018	0,1364	0,1500	0,2083	0,1316
Київська митниця	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	0,0619	1,0000	1,0000	0,0455	0,0500	0,0417	0,0263
Одеська митниця	0,1771	0,2150	0,2625	0,3367	0,0031	0,0004	0,0013	0,0024	0,0909	0,1500	0,1667	0,1316
Північна митниця	0,0889	0,0507	0,0560	0,0580	0,5931	0,0002	0,0013	0,0024	0,1818	0,1500	0,1250	0,0263
Подільська митниця	0,0658	0,0788	0,1088	0,0967	0,0033	0,0002	0,0027	0,0021	0,0909	0,1000	0,2500	0,1579
Поліська митниця	0,1065	0,0831	0,1168	0,0859	0,0048	0,0005	0,0035	0,0038	0,1364	0,1000	0,2917	0,2368
Слобожанська митниця	0,1622	0,1591	0,1553	0,0399	0,0059	0,0008	0,0058	0,0091	0,0909	0,0500	0,0833	0,0526
Східна митниця	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0716	0,0001	0,0010	0,0041	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Чорноморська митниця	0,0591	0,0718	0,0523	0,0524	0,0037	0,0003	0,0017	0,0016	0,0909	0,1000	0,1250	0,0526

Джерело: авторські розрахунки

Додаток Б

Результати нормування даних для розрахунку інтегрального індексу
ефективності митних процедур

	Кількість поданих скарг	Середня оцінка діяльності митних органів	Середній час реакції при визначенні митної вартості товару	Середній час реакції в контексті вирішення проблемних питань, що стосуються адміністрування митних платежів	Питома вага задоволених заявників у результаті поданих ними скарг, %
Азовська митниця	1,0000	0,7717	-	1,0000	1,0000
Буковинська митниця	0,9430	1,0000	0,7895	0,0000	0,7648
Волинська митниця	0,7607	0,3913	0,0033	0,6056	0,3240
Галицька митниця	0,2222	0,3696	0,6053	0,3972	0,3264
Дніпровська митниця	0,7877	0,1304	0,7303	0,7972	0,0188
Закарпатська митниця	0,8105	0,6196	0,5164	0,1056	0,6192
Київська митниця	0,0000	0,3913	0,4605	0,7361	0,3092
Одеська митниця	0,4302	0,0000	0,7237	0,6333	0,0464
Північна митниця	0,8362	0,6196	0,9276	0,9556	0,5716
Подільська митниця	0,9516	0,2283	1,0000	0,9306	0,2000
Поліська митниця	0,9516	0,8370	0,4178	0,9778	0,2000
Слобожанська митниця	0,7664	0,0761	0,0000	0,9361	0,0000
Східна митниця	1,0014	0,6630	0,9803	-	1,0000
Чорноморська митниця	0,9202	0,0978	0,9967	0,8306	0,0000

Джерело: авторські розрахунки

Додаток В

Таблиця

Структурні підрозділи Галицької митниці Державної митної служби України у Львівській області

Назва місця митного оформлення	Категорія пункту пропуску/пункту контролю	Вид сполучення через пункт пропуску	Суміжна країна	Назва населеного пункту
Галицька митниця	-	-	-	м. Львів
Управління (відділ) контролю за переміщенням товарів	-	-	-	м. Львів
Пункт пропуску "Львів". Митний пост "Львів-аеропорт"	міжнародний	повітряне	суміжна країна відсутня	м. Львів
Пункт пропуску "Краківець - Корчова". Відділи митного оформлення N 1-4 митного поста "Яворів"	міжнародний	автомобільне	Республіка Польща	смт Краковець
Пункт пропуску "Шегині - Медика". Митний пост "Мостиська"	міжнародний	автомобільне	Республіка Польща	с. Шегині
Пункт пропуску "Мостиська - Пшемисль". Митний пост "Мостиська - залізничний"	міжнародний	залізничне	Республіка Польща	с. Мостиська Друга
Пункт пропуску "Рава-Руська - Хребенне". Митний пост "Рава-Руська"	міжнародний	автомобільне	Республіка Польща	с. Рата
Пункт пропуску "Рава-Руська - Хребенне, Верхрата" митного поста "Рава-Руська"	міжнародний	залізничне	Республіка Польща	м. Рава-Руська
Пункт пропуску "Смільниця - Кросценко". Митний пост "Смільниця"	міжнародний	автомобільне	Республіка Польща	с. Терло
Пункт пропуску "Грушів - Будомеж". Відділи митного оформлення N 6-9 митного поста "Яворів"	міжнародний	автомобільне	Республіка Польща	с. Грушів
Пункт пропуску "Угринів - Долгобичув". Митний пост "Угринів"	міжнародний	автомобільне	Республіка Польща	с. Угринів
Відділ митного оформлення "Дрогобич" митного поста "Львів-південний"	-	-	-	м. Дрогобич
Відділ митного оформлення "Стрий" митного поста "Львів-південний"	-	-	-	м. Стрий
Відділ митного оформлення "Броди" митного поста "Львів - північний"	-	-	-	м. Броди
Митний пост "Львів-Південний" (керівництво)	-	-	-	м. Стрий
Відділ митного оформлення "Малехів" митного поста "Львів-північний"	-	-	-	с. Малехів
Відділ митного оформлення "Запитів" митного	-	-	-	смт Запитів

поста "Львів-північний"				
Відділ митного оформлення "Сокаль" митного поста "Львів-північний"	-	-	-	м. Червоноград
Митний пост "Львів-північний" (керівництво)	-	-	-	с. Малехів
Відділ митного оформлення N 1 митного поста "Городок"	-	-	-	м. Городок
Відділ митного оформлення N 2 митного поста "Городок"	-	-	-	м. Городок
Відділ митного оформлення N 3 митного поста "Городок"	-	-	-	с/мт Краковець
Митний пост "Городок" (керівництво)	-	-	-	м. Городок
Митний пост "Львів - Поштовий"	-	-	-	м. Львів

Джерело: на основі даних Галицької митниці Державної митної служби України*

*Про утворення територіальних органів Державної митної служби. Постанова КМУ № 858 від 2.10.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-2019-%D0%BF#Text> (дата доступу: серпень 2020 р.

Список публікацій здобувача за темою дисертації***Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:***

1. Radelytskyu Y., Prokipchuk L., Galamaj R. Development of the customs payment administration system in the conditions of state customs reform in Ukraine. *Journal of Economic Spectrum*. 2020. Vol. XV. Issue 3. P. 24-32 (особистий внесок автора: запропоновано новітні підходи до адміністрування митних платежів в Україні) (0,3 д.а.).
2. Прокіпчук Л.І. Удосконалення митного оподаткування: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та управління*. 2020. №1. С. 87-91 (0,45 д.а.).
3. Прокіпчук Л.І. Досвід європейського союзу у питаннях адміністрування митних платежів: теоретичні основи та практичні рекомендації. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2019. №3 (81). С. 71-76 (0,56 д.а.).
4. Ярош М.В., Прокіпчук Л.І., Галамай Р.Я. Удосконалення акцизного оподаткування в Україні в умовах інтеграції до ЄС. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2019. №4 (82). С. 47-55 (особистий внесок автора: проаналізовано сучасні тренди справляння акцизного податку до Державного бюджету України) (0,3 д.а.).
5. Radelytskyu Yu., Prokipchuk L. Strategic priorities for development of local budgets in the context of local government reform. *Eurasian Academic Research Journal*. 2018. № 10. P. 65-74 (особистий внесок автора: проаналізовано надходження акцизного податку до місцевих бюджетів України) (0,4 д.а.).
6. Галамай Р.Я., Прокіпчук Л.І. Формування податкової системи в умовах децентралізації: досвід країн-членів Європейського Союзу. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр.* 2017. Вип. 6 (128). С. 132-134 (особистий внесок автора: досліджено досвід країн членів ЄС при формуванні податкової системи в умовах децентралізації) (0,2 д.а.).

7. Прокіпчук Л.І. Система адміністрування митних платежів: теоретичні основи та інституційні засади розвитку. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр.* 2016. Вип. 6 (122). С. 116-120 (0,47 д.а.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Prokipchuk L. The Main Courses of Optimization of Customs Legislation of Ukraine to the EU Requirements. *Contemporary socio-economic issues of Polish-Ukrainian cross-border cooperation: collection of abstract of the international research and practical conference* (Warsaw, 12-13 November 2017). Warsaw: PL-BY-UA Center of European Projects 2014-2020, 2017. P.123-124. (0,12 д.а.)

9. Прокіпчук Л.І. Контрабандні поставки товарів в Україні: обґрунтування проблеми та її вплив на справляння митних платежів. *Актуальні проблеми функціонування господарської системи України* : матер. XXVI Міжнар. наук. конференції студ., асп. та молод. учених (м. Львів, 17-18 травня 2019 р.). Львів: КД «Коло», 2019. С.121-122 (0,12 д.а.).

10. Прокіпчук Л.І. Теоретичні основи сутності поняття «адміністрування митних платежів». *Світ економічної науки. Економічні наукові інтернет-конференції. Вип. 24.* (м. Тернопіль, 25 червня 2020 р.). (0,12 д.а.). URL: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/3468/> (0,12 д.а.).

11. Прокіпчук Л.І. Нормативно-правове забезпечення адміністрування митних платежів: етапи становлення. *Theoretical and practical foundations of social process management* : XXIII International Scientific and Practical Conference (San Francisco, USA, 29-30 June, 2020). San Francisco: Bookwire, 2020. P. 258-259 (0,12 д.а.).

Додаток Д

Відомості про апробацію результатів дисертації.

№ з/п	Назви конференції, конгресу, симпозіуму, семінару, школи	Місце проведення	Дата проведення	Форма участі
1	2	3	4	5
1.	Contemporary socio-economic issues of Polish-Ukrainian cross-border cooperation: collection of abstract of the international research and practical conference	Warsaw	12-13 November 2017	очна
2.	XXVI Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих учених	Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка	17-18 травня 2019 р.	очна
3.	Світ економічної науки. Економічні наукові інтернет-конференції.	Тернопіль	25 червня 2020 р.	заочна
4.	XXIII International Scientific and Practical Conference	San Francisco	29-30 June 2020	заочна

Додаток Е

**ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ**

вул. Винниченка, 18, м. Львів, 79008, тел. (032) 299-91-00, факс (032) 261-23-99

www.loda.gov.ua, e-mail: kancel@loda.gov.ua, Код ЄДРПОУ 00022562

11.06.2020 № 22-11/06/20

На № _____ від _____

**Здобувачу наукового ступеня
кандидата економічних наук
Левку ПРОКІПЧУКУ**

Шановний пане Левко !

Повідомляємо, що науково-аналітичні матеріали з питань удосконалення митного законодавства в частині справляння акцизного податку з пального, підготовлені Вами, характеризуються високою актуальністю та практичною цінністю. Ці матеріали використовуватимуться в практичній роботі департаменту економічної політики Львівської обласної державної адміністрації в рамках надання пропозицій до проекту бюджету Львівської області на 2021 рік.

**З повагою
Заступний голови**

Юрій ХОЛОД

Продовження додатку Е



АСОЦІАЦІЯ
ПРОФЕСІЙНИХ
МИТНИХ
ПОСЕРЕДНИКІВ

79011, м. Львів, вул. І. Франка, 74, оф. 5
www.apmp.org.ua e-mail: contact@apmp.org.ua

№18 від 16.06.2020р.

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
Прокіпчука Левка Ігоровича
на тему:
«Адміністрування митних платежів в умовах
реформування митної політики»

Основні положення та результати дисертаційної роботи здобувача Прокіпчука Левка Ігоровича представленої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, використовуються Асоціацією професійних митних посередників, зокрема при оцінюванні ефективності адміністрування митних платежів та надання пропозицій щодо гармонізації митного законодавства України до норм і правил фіскальної системи країн-членів Європейського Союзу.

Результати наукового дослідження здобувача дозволили оцінити вплив реформи митниці на розвиток та функціонування системи адміністрування митних платежів, автоматизації процесу надання митних послуг на ефективність адміністрування митних платежів та використати їх при проведенні робочих зустрічей та нарадах із посадовими особами Державної митної служби України.

Директор



Людмила Гришишин

Продовження додатку Е



**ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
ГАЛИЦЬКА МИТНИЦЯ ДЕРЖМИТСЛУЖБИ**

вул. Костюшка, 1, м. Львів, 79000,
тел.: (032) 258-99-01, 258-99-90, факс: (032) 258-99-91
E-mail: gl.post@customs.gov.ua Код ЄДРПОУ 43348711

від 30.09 2020 р. № 7.4/20-048.19/20975 На № _____ від _____ 20__ р.

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук**

Прокіпчука Левка Ігоровича

на тему:

**«Адміністрування митних платежів в умовах
реформування митної політики»**

Основні положення та результати дисертаційної роботи здобувача Прокіпчука Левка Ігоровича представленої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, використовуються Галицькою митницею Держмитслужби, зокрема при визначенні планових показників митних платежів для підрозділів митниці.

Результати наукового дослідження здобувача формують необхідну теоретичну основу для впровадження ефективної моделі адміністрування митних платежів в Україні, належної взаємодії між учасниками процесу адміністрування.

**В.о.начальника Галицької
митниці Держмитслужби**



Ярослав Скоромний

8850100

Продовження додатку Е



**ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
ЕНЕРГЕТИЧНА МИТНИЦЯ ДЕРЖМИТСЛУЖБИ**

вул. Світлицького, 28-а, м. Київ, 04215,
тел.: (044) 586-99-36, 586-99-79, Факс: (044) 586-98-71
E-mail: em.post@customs.gov.ua; Код ЄДРПОУ 43334913

15. 06. 2020 р. № 76-1/1-10/1379

на № _____ від _____ 20__р.

Довідка

про впровадження результатів наукового дослідження

Подані пропозиції щодо ризиків справляння митних платежів в умовах мінливості економіки, підготовлені здобувачем Л.І. Прокіпчуком мають практичне значення, характеризуються високою актуальністю та будуть враховані в процесі справляння митних платежів до Державного бюджету України.

Відзначаємо, що підготовлені пропозиції є результатом ґрунтовних наукових досліджень та мають практичне значення для Державної митної служби України.

В.о. начальника митниці



Сергій НІКАНОРОВ

001663

Продовження додатку Е



ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ЛЬВІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІЗНЕСУ ТА ПРАВА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ

79021, м. Львів, вул. Кульпарківська, будинок 99, тел.: (032)292-87-08
E-mail: business_law@ukr.net

22 10 2019 року

№ 112-10/19

ДОВІДКА

Видана Прокіпчуку Левку Ігоровичу, про те, що результати його дисертаційного дослідження на тему «Адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави» були використані у науково-дослідній діяльності під час планування, проведення та виконання наукових досліджень у рамках робочого часу науково-педагогічних працівників.

Прокіпчук Л. І. приймав участь у розробленні рекомендацій.

Довідка видана для подання за місцем вимоги.

Директор науково-дослідного інституту
Львівського університету бізнесу та права
кандидат юридичних наук



Л.О. МОЙСЕЙ

Продовження додатку Е

0991



**Приватний вищий навчальний заклад
«ЛЬВІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІЗНЕСУ ТА ПРАВА»**

вул. Кульпарківська, 99, Львів 79021, тел. (+38032) 292-87-08, ел. пошта: Bussiness_law@ukr.net
99, Kulparkivska Str., L'viv, 79021, tel. (+38032) 292-87-08, e-mail: Bussiness_law@ukr.net

22.10.2019 № 31

на № _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Ректор,
доктор економічних наук,
професор**



Ф. В. Горбонос

«22» жовтня 2019 р.

АКТ № 31

22 жовтня 2019 р.

м. Львів

Про впровадження результатів
дисертаційного дослідження Прокіпчука Левка Ігоровича
на тему: «Адміністрування митних платежів
в умовах реформування митної політики держави»
в навчальний процес Північного Львівського університету

ПІДСТАВА: наказ ректора Приватного вищого навчального закладу
«Львівський університет бізнесу та права» від 17.10.2019 р. № 44.

Уклала експертна комісія з виявлення, узагальнення та впровадження
позитивного досвіду роботи у складі:

голови: д.е.н., професора, професора кафедри фінансів, банківської
справи та страхування Янковської Л.А.;

членів комісії:

д.е.н., доцента, професора кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій Пинди Ю.В.;

д.е.н., доцента, професора кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій Петрик І.В.;

секретаря: к.е.н., доцента кафедри демографії, трудових відносин і соціальної політики Кошового Б.О.

У присутності: здобувача кафедри фінансів, банківської справи та страхування Приватного вищого навчального закладу «Львівський університет бізнесу та права» Прокіпчука Левка Ігоровича.

Комісія відповідно до наказу Ректора Університету від 17.10.2019 р. № 44 розглянула й узагальнила матеріали дисертаційного дослідження Прокіпчука Левка Ігоровича на тему: «Адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави».

На основі проведеного аналізу комісія дійшла до висновку, що подані на розгляд матеріали заслуговують на схвалення та запровадження для використання:

- у науково-дослідницькій сфері – теоретичні положення роботи, що спрямовані на уточнення окремих понять, категорій для найбільш ефективного їх використання, узагальнення і висновки, методи системного та порівняльного аналізу, прогнозування та моделювання можуть бути використані для подальшого проведення наукових досліджень;

- у практичній діяльності державних структур – в результаті дослідження сформульовано низку рекомендацій щодо адміністрування митних платежів;

- у навчальному процесі – при підготовці навчально-методичних матеріалів і викладанні навчально-економічних дисциплін, зокрема: “Економічний аналіз”, “Податкова система”, “Гроші і кредит”, “Бюджетна система”.

Голова комісії:

Члени комісії:

Секретар комісії:



Л. А. Янковська

Ю. В. Пинда

І. В. Петрик

Б. О. Кошовий